

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Första kammaren.

Nr 38.

Tisdagen den 2 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne maj.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, som jämte därvid följande läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av medföljande intyg hemställer undertecknad om ledighet från riksdagsarbetet under den tid intyget anger.

Stockholm den 2 juni 1936.

Olof Olsson.

Förste vice talman *Olof Olsson* är på grund av halskatarr med hög feber oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet under tiden 2—6 juni 1936.

Stockholm den 1 juni 1936.

J. Tillgren,
leg. läk.

Till riksdagens första kammare.

På grund av bilagda läkarbetyg får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgörömlen från och med den 2 till och med den 6 innevarande juni.

Malmö den 1 juni 1936.

Ivar Öhman.

Att häradshövding *Ivar Öhman* på grund av sjukdom, luftrörskatarr, från och med den 2/6 till och med den 6/6 1936 är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet, intygar

Malmö den 1 juni 1936.

Ebbe Petré,
överläkare.

De begärda ledigheterna beviljades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 294, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till Häradsrätterna: Avlöningar och Ersättning till befattningshavare vid rådhusrätter och till städer för förlorad lösen i följd av inteckningsförnyelsernas avskaffande jämte väckta motioner.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 131—133.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 134, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets memorial nr 135 samt utlåtanden nr 136 och 137, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 1—3, bevillningsutskottets betänkanden nr 40 och 41, bankoutskottets utlåtanden nr 68—72 ävensom jordbruksutskottets utlåtande nr 83.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunal fondbildning m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 20, 96 och 101 regeringsformen ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 6 mom. 10, § 16 och § 26 riksdagsordningen;

nr 41, i anledning av väckta motioner angående åtgärder för stärkandet av justitie- och militieombudsmännens fria ställning m. m.; samt

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 1, 3, 4 och 5 tryckfrihetsförordningen m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1936/1937; ävensom

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 52, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lantarbetstidslag, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 53, i anledning av väckta motioner angående ändringar i lagen om utlännings rätt att här i riket vistas m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.12 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 3 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr *Löfgren* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 27 och den 29 nästlidne maj.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 38—42, första lagutskottets utlåtande nr 43 och andra lagutskottets utlåtanden nr 51—53.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantmäteristyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Anslag till
lantmäteri-
styrelsen
m. m.*

I en till riksdagen den 6 mars 1936 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 138, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 14 februari och den 6 mars 1936, föreslagit riksdagen att

1) för lantmäteristyrelsen fastställa i propositionen införd personalförteckning;

2) godkänna likaledes i propositionen införd avlöningsstat för lantmäteristyrelsen, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1936/1937;

3) till Lantmäteristyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 261,200 kronor;

4) till Lantmäteristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 82,500 kronor;

5) till Bidrag till städer och vissa andra samhällen för upprättande av fastighetsregister m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 15,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 369, av herr *Nylander* m. fl., likalydande med II: 704 av herr *Andersson* i Falkenberg m. fl., samt

2) II: 725, av herr *Johanson* i Huskvarna m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte dels besluta, att de å lantmäteristyrelsens stat (punkterna 171 och 172) upptagna anslagen för den föreslagna stadsbyrån måtte ur staten utgå; dels anslå 32,000 kronor för fastighetsregisterkommissionens verksamhet för nästa budgetår;

dels ock anhålla i skrivelse till Konungen om förnyad allsidig och förut-sättningslös utredning av alla hithörande frågor.

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 369, II: 704 och II: 725,

1) för lantmäteristyrelsen fastställa i utlåtandet införd personalförteckning;

2) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för lantmäteristyrelsen, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1936/1937;

3) till Lantmäteristyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 261,200 kronor;

4) till Lantmäteristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 82,500 kronor;

5) till Bidrag till städer och vissa andra samhällen för upprättande av fastighetsregister m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 15,000 kronor.

Reservation hade anförts av herr *Mannerskantz*, vilken ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 369, II: 704 och II: 725,

1) för lantmäteristyrelsen fastställa i reservationen införd personalförteckning;

2) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för lantmäteristyrelsen, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1936/1937;

3) till Lantmäteristyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 227,000 kronor;

4) till Lantmäteristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 82,500 kronor;

5) till Bidrag till städer och vissa andra samhällen för upprättande av fastighetsregister m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 15,000 kronor;

6) till Fastighetsregisterkommissionen för budgetåret 1936/1937 under andra huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 32,000 kronor;

B) att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 369, II: 704 och II: 725, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att alla hithörande frågor måtte underkastas en allsidig och förutsättningslös utredning, samt att därav betingade förslag måtte underställas riksdagen.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Såsom kammarens ledamöter väl känna till, blev vid fastighetsbildningslagens tillkomst frågan om vilken myndighet, som skulle hava överinseende över mätningsväsendet i städer och stadsliknande samhällen, ställd på framtiden. Samtidigt ordnades överinseendet och uppläggningsen av fastighetsregistreringen provisoriskt genom fastighetsregisterkommissionen, vilken hittills hört under justitiedepartementet. Numera har fastighetsregistret i stort sett blivit upplagt, och fråga har nu uppkommit, huru för framtiden överinseendet över fastighetsregistreringen skall ordnas. Samtidigt vill jag här nämna, att frågan om överinseendet över mätningsväsendet i städer och stadsliknande samhällen under den gångna mansåldern vid olika tillfällen varit föremål för utredning. Utredningarna ha jämnt och samt givit samma resultat, nämligen att överinseendet över detta mätningsväsende borde tillkomma lantmäteristyrelsen. Vid åtminstone sex tillfällen har frågan i detta skick underställts riksdagens prövning, och riksdagen har varje gång avslagit förslaget till omorganisation. Nu har på nytt en utredning ägt rum.

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

Utredningen har givit samma resultat, och här föreligger frågan ånyo i riksdagen. Den historiska gången av detta ärende är så pass unik, att jag ansett mig här böra taga till orda för att i någon mån påpeka orsakerna till att denna fråga jämnt och ständigt kommer i detta läge.

Man brukar från motståndarna till den linje, som nu av utskottet presenterats riksdagen, säga, att orsaken egentligen är den, att utredningarna verkställdes ensidigt, att lantmäteriintressena fått sätta sin prägel på dessa utredningar och att på grund därav inte städernas intressen blivit tillvaratagna vid utredningen. Jag vill åtminstone för min del bestämt bestrida, att den utredning, som nu senast vidtagits, på något sätt varit influerad från lantmätarhus. Tvärtom kan envar övertyga sig om att vid avfattandet av direktiven till utredningsmannen vederbörande departementschef utgick från en helt annan utgångspunkt. Men sedan har utredningen visat, att det inte gärna går att komma fram till ett annat resultat än det, som nu föreligger inför riksdagen. Jag måste för min del här säga ifrån, att det väl inte är rimligt att tro, att chefen för kammarkollegium gått till sitt utredningsarbete med den inställningen: nu skall jag gynna lantmäteriet och skjuta städernas mätningssväsende åt sidan!

Att Kungl. Maj:t och departementschefen valde den utredningsmannen, beror ju därpå, att denna fråga framför allt är en administrativt statlig fråga, där det gäller att äga insikter i den statliga administrationen för att man skall kunna komma till ett resultat, som något så när passar samman med organisationen av statens verk och styrelser i övrigt. Och när sedermera för en överarbetning av förslaget tillkallades arbetschefen i kartverket Hernlund, är det inte riktigt, då man från motståndarhåll säger, att han tillkallades för att han var lantmätare. Han är inte lantmätare, han har aldrig avlagt lantmäterieexamen. Han har under en tidsperiod visserligen varit tjänsteman i lantmäteristyrelsen, men jag försäkrar, att han tillkallades inte av denna grund, utan därför att han var kommunalman i rikets största stad och ägde en 15-årig erfarenhet av arbetet i stadsplanenämnden. och han tillkallades just för att städernas intressen skulle bli beaktade i denna utredning. Nej, det är inte på det sättet, att bakom Kungl. Maj:ts och utskottets förslag ligger något hänsynstagande till kärintressen etc., utan orsaken till att utredningen i denna fråga alltså tenderar att få till resultat, att överinseendet över mätningssväsendet bör ligga hos lantmäteristyrelsen, orsaken därtill ligger däri, att den anordningen bäst överensstämmer med uppbyggnaden av statens övriga administration, och att det skulle leda till mycket stora svårigheter att utfinna någon annan linje, som är hållbar och som passar in i systemet.

Innan jag övergår att syssla med den saken, skulle jag vilja tillbakavisa några beskyllningar som komma fram här och där, i motioner, reservationer eller på annat sätt. Jag vill här slå fast att genom utskottsförslaget blir det endast en enda lantmätare i detta land, som får ökat arbete och ökad befohgenhet, och den mannen är chefen för lantmäteristyrelsen. Att han är lantmätare, är mera en tillfällighet — kammarens ledamöter veta väl, att de två föregående cheferna ha varit jurister. Det kommer inte, om det framlagda förslaget genomföres, att bli större möjligheter för lantmätarna att få förordnande och anställningar. Det kommer fortfarande att bli byggnadsnämnderna i städer och stadslänkande samhällen, som bestämma, vilka som skola bli mätningssmän. Avgörandet därom kommer fortfarande icke att vara lagt i lantmäteristyrelsens eller annan statlig myndighets hand. Det blir inte flera mätningssmål, som på grund av den föreslagna reformen komma att underställas lantmäteriiinstanser än hittills. Tvärtom är det ju på det sättet, att det kommer att bli färre förrättningar, som under-

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)
ställas statliga myndigheter just därför att i det förslag till mätningkungörelse, som här föreligger, uteslutas bestämmelserna i den gamla kungörelsen, att lantmäteristyrelsen skall ha rätt att infordra förrättningshandlingarna till förrättningar enligt 6 kap. fastighetsbildningslagen. Det är alltså inte så, att genom detta förslag lantmätarkåren tillmätas ökad befogenhet, eller att flera lantmäterimål kunna dragas in under lantmäterinstanser. Men när man ser till orsakerna, finner man i stället, att den linje, som brukar rekommenderas vid sidan om den, enligt vilken lantmäteristyrelsen skulle bliva överinseende myndighet, är att byggnadsstyrelsen skulle övertaga tillsynen över detta mätningsväsende, och man motiverar en sådan anordning med att på så sätt skulle man få stadsplaneväsendet och mätningsväsendet under en hand. Men å andra sidan skall man inte underlåta att finna, att en sådan uppläggning av saken medför, att man måste göra en vertikal klyvning av mätningsväsendet. Det hade kanske inte varit någonting märkvärdigt, om överinseendet av städernas mätningsväsende lagts hos byggnadsstyrelsen. Men det är ju inte det, som saken gäller, utan frågan är ju också att överinseendet över mätningsväsendet i köpingar, municipalsamhällen och andra samhällen, där man inte har någon kommunalt anställd mättningsman, skulle läggas hos byggnadsstyrelsen. Men då är att märka, att förrättningsmännen i dessa samhällen till övervägande antal bestå av tjänstemän i lantmäteristaten, vilka blivit av K. B. förordnade till dessa befattningar. För närvarande är det på det sättet, att då lantmäteristyrelsen inspekterar sina tjänstemän ute i landet, följer den sin distriktslantmätare eller sin extra lantmätare till gränsen av köpingen eller municipalsamhället, men innanför den gränsen får inte lantmäteristyrelsen sticka näsan. Om den kommer på en tjänsteman med vårdslöshet eller slarv vid förrättningar, kan den åtala hans åtgöranden om de angå förrättningar utanför samhällets område, men får, även om förrättningarna äro felaktiga, inte säga någonting om de förrättningar, han utfört där innanför. Det är innehållet i den nuvarande lagen, och den har lett till mycket ohållbara situationer. Det är framför allt på denna punkt som en reform är behöfvlig. Skulle man lägga överinseendet inom byggnadsstyrelsen, bleve följden, att lantmäteristyrelsens tjänstemän ute på landsbygden komme att kontrolleras av lantmäteristyrelsens tjänstemän i fråga om samma tjänstemän i samhällen och köpingar, där fastighetsbildningslagen för stad gäller, överinseendet skulle tillkomma byggnadsstyrelsen. Men nu skola vi komma ihåg, att ehuru detta är en oformlighet, så räcker det inte härmed, ty det finns stadsplanebestämmelser och byggnadsbestämmelser för många andra samhällen än dem, för vilka fastighetsbildningslagen gäller. Det finns många sådana samhällen, som falla under jorddelningslagen, och där alltså jordregister föres. Då skulle följden bli, att lantmäteristyrelsen skulle komma att ha överinseendet över mätningsväsendet i sådana samhällen, där på sätt och vis stadsplanebestämmelser finnas men jordregistret i övrigt gäller, men över samma lantmätare skulle byggnadsstyrelsen få överinseende i det bredvidliggande municipalsamhället, där fastighetsregister skall föras. Var och en, som vill se på denna sak, måste därför komma till det resultatet, att det skulle leda till sådan förvirring i hela överbakandet av mätningsväsendet — framför allt på de punkter där missförhållanden råda, och det är icke i städerna — ett sådant virrvarr i översynen, som ur statlig administrativ synpunkt är omöjligt att tolerera. Detta är anledningen till att det är fullständigt omöjligt att göra en rationell vertikal klyvning av mätningsväsendet mellan två verk, och det är därför man ständigt kommer till detta resultat: vi måste göra en horisontell klyvning, låta överinseendet över stadsplaneväsendet ligga hos byggnadsstyrelsen och översynen över mätningsväsendet ligga hos lantmäteristyrelsen.

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

Nu har från vissa håll i städerna, framför allt från mätningsmännens sida framställts den meningen, att man i stället borde inrätta ett nytt ämbetsverk, lägga alla mättingsärenden i stadsbildningar under detta nya verk och dit föra det avgörande av stadsplaneärenden, som nu tillkommer byggnadsstyrelsen. Alla de skäl, som jag nyss anförde mot läggandet av viss del av mättingsväsendet till byggnadsstyrelsen, gälla emellertid i fråga om en sådan linje, men därtill kommer, att man i så fall skulle spränga sönder stadsplaneväsendet och mättingsväsendet. Man skulle alltså i en styrelse ha frågan om hur husen skola ligga i förhållande till varandra, men under en annan styrelse skulle höra frågan om hur de skulle se ut. Jag tror, att det är mycket värre att göra en sådan klyvning än att göra det, som föreslås av Kungl. Maj:t och utskottet, vilka båda hemställa, att mättingsväsendet skall läggas till lantmäteristyrelsen.

Då kommer jag fram till det som väl betraktas som den springande punkten i frågan: är det nu så alldeles nödvändigt, att överinseendet av stadsplaneväsen och mättingsväsen skall ligga hos samma styrelse? Man säger, att de två sakerna betinga varandra, och jag anser, att det är alldeles riktigt — det förstår till och med en lekman som jag. Jag förstår, att när stadsplanemannen skall uppgöra stadsplan, behöver han ha tillgång till kartor och till mättingsarkivet. Jag förstår också, att när en mättingsman skall verkställa mätning, skall och bör han nödvändigt veta, inom vilka delar i den gamla stadsplanen, stadsplanemannen tänker göra en ny stadsplan eller vid vilka områden utom stadsplanen, stadsplanemannen vill göra ny stadsplan. Men jag frågar: det är väl ingen, som uppfattar denna sak så, att lantmäteristyrelsen skall utföra mätningar och byggnadsstyrelsen skall uppgöra stadsplan? Vem är det, som skall göra mätningar och vem skall göra stadsplan? Det är byggnadsnämnden i vederbörande stad eller samhälle. Under denna byggnadsnämnd höra både den förrättningsman som skall göra stadsplan, och den, som skall göra mätningar. Där finnas kartorna och mättingsarkivet. Det finnes ingen som helst svårighet, att stadsplanemannen övar sitt inflytande på mättingsmannen och tvärtom. Byggnadsnämnden har ju det hela under sig, och det blir det samarbete, som man där behöver. Det är här inte fråga om annat än om vem som så att säga skall ha överinseendet över å ena sidan stadsplaneväsendet och å andra sidan mättingsväsendet. Nu veta vi ju, att stadsplanefrågorna gå till Kungl. Maj:t i kommunikationsdepartementet efter beredning i byggnadsstyrelsen. På den punkten föreslås ingen ändring. Mättingsförrättningarna: vart gå de för närvarande? De gå till K. B. eller till ägodelningsrätten för prövning och fastställelse. De gå alltså, kan man säga, domstolsvägen. De komma aldrig i administrativ ordning inför Kungl. Maj:t. Är det någon, som tror, att förslaget innebär någon ändring på den punkten? Nej!

Vad är det som här föreslås? Jo, det föreslås att överinseendet över den geodetiskt-matematiska sidan av mättingsväsendet skall skötas av en myndighet som kan den saken, nämligen av lantmäteristyrelsen. Byggnadsstyrelsen har själv förklarat att för fastställelse av stadsplan icke behövs någon vetenskap om den absoluta noggrannheten av mätningarna, och vem som helst förstår ju, att det inte behöver vara på det sättet. Det är alltså i grund och botten så, att stadsplaneväsendet och mättingsväsendet äro principiellt mycket skilda ting. Stadsplaneväsendet är en fråga om människornas trivsel och markens ekonomiska utnyttjande i ett samhälle; det är en social-ekonomisk fråga. Mättingsväsendet är en juridiskt-teknisk fråga. Den juridiska sidan måste gå domstolsvägen såsom hittills, och här är det sålunda närmast frågan om huruvida lantmäteristyrelsen skall få utöva överinseendet över den mera

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

tekniskt-fackliga delen av mätningväsendet, som för närvarande icke är föremål för något överinseende från statens sida.

Jag vill inte uppta tiden med att gå in på frågan huruvida lantmäteristyrelsen är kapabel för fastighetsregistreringen. Som alla känna till äro många fastighetsregister i detta land förda av lantmätare. Även i stora städer föres fastighetsregistret av överlantmätaren. Att det skulle vara särskilt märkvärdigt att överinseendet över fastighetsregistreringen lägges under en myndighet som redan för jordregistren, anser jag överhuvud taget inte vara lönt att diskutera, ty det kan icke med fog sägas att så skulle vara fallet. Enligt mitt sätt att se är det med hänsyn till statens administration synnerligen svårt att ha mätningväsendet klivet på två myndigheter. Det torde heller icke vara några avgörande skäl emot att låta stadsplaneväsendet kontrolleras av byggnadsstyrelsen och mätningväsendet av lantmäteristyrelsen.

Nu brukar man säga: varför skall staten envisas att vilja ordna saken på detta sätt, när städerna inte vilja det? Vad städerna vilja eller icke vilja är ju svårt att utreda. Att icke mätningmännen vilja det veta vi, men om städerna vilja det eller ej är kanske svårare att säga. I det föreliggande förslaget ha emellertid städernas intressen tillvaratagits i en sådan utsträckning, att man aldrig kan vänta sig ett förslag som är mera tillmötesgående mot städerna. Den kommunala självstyrelsen på detta område kommer att bibehållas. Visserligen säges det ting i reservationen som skulle tyda på motsatsen, men vad som där säges strider absolut mot både propositionen och utskottsutlåtandet. Det säges till exempel, att visserligen skulle enligt förslaget den disciplinära myndigheten komma att av lantmäteristyrelsen utövas endast mot sådana mätningmän, som ej äro anställda i stadens eller samhällets tjänst, men den omständigheten att lantmäteristyrelsen har befälsrätt över de egna tjänstemän, som äro förordnade såsom mätningmän i städer och samhällen där icke kommunal mätningman finns, kommer att driva det dithän att lantmäteristyrelsen kommer att kräva befälsrätt även över städernas mätningmän. Men när det förhåller sig så, att städernas mätningmän ha sin överordnade myndighet i byggnadsnämnden, kan det då finnas något skäl att anta att lantmäteristyrelsen skulle eftersträva befälsrätt över dem, bara därför att den har det över sina egna tjänstemän? När därtill Kungl. Maj:t och utskottet säga att så skall det icke vara, och något beslut icke kan fattas annat än av Kungl. Maj:t och riksdagen, så är väl faran mycket liten. Det beror egentligen på riksdagen själv hur den vill att utvecklingen på detta område skall gå. — Så säges det att det inte finns någon garanti för att det blir en stadsingenjör som ställs i spetsen för den nya byrån i lantmäteristyrelsen. Jag menar väl dock, att när Kungl. Maj:t och utskottet ha sagt att det skall bli en stadsingenjör, så kommer det att bli så. Invändningen att det kommer att bli mera granskning från lantmäterieinstansernas sida över mätningförrättningarna strider komplett mot hela förslaget. Jag har själv förut sagt att det tvärtom blir mindre möjlighet för lantmäteristyrelsen att begära in handlingar. Sedan är det en annan sak vad Konungens befallningshavande eller domstolarna göra. Om dessa utnyttja den möjlighet de redan ha att underställa överlantmätaren eller lantmäteristyrelsen förrättningar i och för yttrande, så är detta icke afhängigt av det förslag som här föreligger eller det beslut som här fattas. Den möjligheten finns redan nu och kommer inte att influeras av vad här föreslås.

Överinseendet över städernas mätningväsen, som föreslås skola läggas hos lantmäteristyrelsen, kommer att inskränkas till följande: Lantmäteristyrelsen får rättighet att utfärda mätningföreskrifter, men eftersom dessa mätningföreskrifter måste kunna tillämpas överallt, komma de att innehålla ett minimum av noggranna bestämmelser. Varje stad får liksom hittills rätt att där-

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

utöver ha vilka bestämmelser som helst, och det kommer därför icke att bli någon ändring i vad som nu gäller. Lantmäteristyrelsen får vidare rätt att inspektera mätningmännens arbete, men om det finns fel eller anledning till anmärkning, så kan lantmäteristyrelsen icke rikta sig mot mätningssmannen utan har att anmäla förhållandet till byggnadsnämnden, och sedan tillkommer det byggnadsnämnden att vidta de åtgärder som den finner vara befogade. Här föreligger alltså inte något försök från statens sida att lägga sig i mätningssväsendet i städerna. Man har funnit att det i grund och botten icke behövs, man har funnit att mätningssväsendet i städerna är utomordentligt väl ordnat. Det enda som föreslås för städernas del är att till byggnadsnämndens tjänst skall ställas en statlig inspektör, som skall kunna hjälpa byggnadsnämnden att övervaka den rent tekniska sidan av mätningssförfarandet. Ett sådant minimum av statstvång kommer säkerligen inte — det upprepar jag — att erbjudas städerna i något kommande förslag, och jag vill till städernas representanter säga: Tro aldrig att det blir samma lindriga intrång för det fall att överinseendet skall ligga hos byggnadsstyrelsen eller ett nytt statsverk! Det ligger i sakens natur, att om man vill gå den vägen, det kommer att få vissa konsekvenser. Det kanske mätningssmännen inte ha något emot, men kanske städernas representanter tycka annorlunda.

Jag vill alltså sluta med att påstå att det föreliggande förslaget tar så långt gående hänsyn till städernas intressen, att man kan ha rätt att kräva att städernas representanter skola behjärta de svårigheter av administrativ natur som föreligga för staten att få en tillfredsställande lösning av denna fråga. De gångna årens utredningar, som alla ha givit samma resultat, visa faktiskt att det föreligger starka skäl ur administrativ synpunkt att återkomma med ett förslag som riksdagen förut har förkastat. Även om det förslag som nu föreligger inte kan anses som det mest idealiska, skulle jag vilja påstå att det är det mest tillfredsställande, som inom överskådlig tid har utsikter att förverkligas. Jag skulle allvarligt vilja vädja till kammaren, när frågan faktiskt ligger så till att de olika sidornas intressen blivit så långt behjärtade som här, att begagna tillfället och låta denna segslitna fråga få en lösning.

Herr Mannerskantz: Jag har avgivit en reservation till jordbruksutskottets utlåtande i denna fråga av skäl som jag i korthet skall redogöra för. Jag skall inte ingå på någon detaljpolemik gentemot herr statsrådet utan endast anföra ungefär följande synpunkter.

I likhet med herr stasrådet anser jag det uppenbart vara en fördel att ha stadsplaneväsendet och mätningssväsendet så mycket som möjligt förenade. Detta är en av anledningarna till att jag anser att man inte utan vidare kan motsätta sig de önskemål som framkommit från städernas representanter. Den andra omständighet som påverkat mig i denna sak är den ganska övertygande majoritet för avslag på det föreliggande förslaget som visat sig från städernas och även från samhällenas sida. Jag menar att det kan vara oriktigt att genomföra en reform som gäller en viss grupp inom landet, i detta fall städer och stadsliknande samhällen, emot denna grupps egen önskan. Det är väl bättre att söka åstadkomma något som vederbörande svälja med ett visst jämnmod i stället för under protest, ty i annat fall finns där nog något fel i förslaget. Jag är inte så insatt i frågan att jag kan diskutera alla synpunkter, men det är ganska frappant med alla dessa yttranden som man läser, vilka ge uttryck för en ganska bestämd önskan att förslaget inte måtte genomföras. Man skulle ju kunna tänka sig att mätningssmännen i städerna och samhällena utövat inflytande på dessa yttranden, och att de

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

därför gå i denna riktning, men åtminstone i en del städer som jag har tillfälle att närmare känna till är inte så förhållandet, utan där är det kommunalmännen själva som inte anse förslaget tillfredsställande. Jag kan inte heller inse att något landsbygdsintresse blir kränkt om förslaget avslås, varför det inte heller ur denna synpunkt finns något hinder att motsätta sig detta.

Jag skall inte bli långrandig, men vill säga att jag tycker det är orätt, att bara därför att frågan nu föreligger för sjunde gången och den råkat komma till jordbruksutskottet, städernas synpunkter skola bli tillbakasatta. Det är delvis av denna anledning som jag avgivit min reservation. Jag kan inte riktigt hålla med om att man a priori skall utgå ifrån att frågan inte kan lösas på ett sådant sätt att städerna bli nöjda. Det skulle säkerligen kunna tänkas att ytterligare förslag kunde framkomma, innebärande anordningar som mera passade de inom denna bransch erfarna i städer och samhällen, och jag har därför också i min reservation föreslagit en förnyad utredning. Med avseende å detaljerna i det föreliggande förslaget och de synpunkter herr statsrådet har anfört skall jag inte uppta kammarens tid med att bemöta desamma, då jag tänker mig att detta kommer att ske från annat håll, utan jag skall endast med dessa ord, herr talman, yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Nylander: Herr talman! Såsom det redan har framhållits här i dag är det ingalunda första gången som riksdagen har att behandla det föreliggande problemet om överinseendet över städernas mätningväsen. Tvärtom torde det vara sjunde gången som frågan ligger här och jag måste säga även nu i en form som ses med bestämt ogillande från städernas sida, trots den skönmålning av förslaget som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har givit.

Det har från en del håll sagts, och det framskyntade även i herr statsrådets yttrande, att detta ogillande från städernas sida vore föranlett av stadsingenjörernas motvilja mot att bli underställda lantmäteristyrelsen. Det skall ingalunda förnekas, att en sådan motvilja finnes allmänt utbredd bland landets stadsingenjörer, men det torde väl för var och en stå klart, att städernas representanter inte gång på gång med en sådan skärpa skulle ha gått emot de olika förslagen att giva lantmäteristyrelsen överinseendet över städernas mätningväsen, om inte ett viktigare motiv funnes. Och detta viktiga motiv är det klara sambandet mellan stadsplanerandet och fastighetsbildningen i stad och på landet.

Redan lagtida riksdagen 1920 intog som bekant den ståndpunkten, att ett så intimt samband förefanns mellan stadsplanerandet och fastighetsbildningen i stad och på landet, att åt en och samma myndighet — byggnadsstyrelsen — borde anförtros uppsikten häröver. Samma skäl som då gjorde sig gällande för denna mening kunna ännu i dag och med ökad styrka åberopas till stöd för densamma. Nu har det gjorts gällande, att förhållandet mellan stadsmätningar och stadsplanefrågor blivit ett helt annat mot vad tidigare varit förhållandet efter tillkomsten av 1931 års stadsplanelag och byggnadsstadga samt ny jorddelningslag, samt att genom de bestämmelser som därvid fastslagits tillskapats den möjlighet, som tidigare saknats, att förhindra en ur planläggningssynpunkt olämplig jorddelning. Därvid har i propositionen särskilt erinrats om de rörande avstyckning inom område, som är av intresse ur bebyggelse- eller samhällsbildningssynpunkt, upptagna stadgandena i 19 kap. jorddelningslagen samt i 5 kap. fastighetsbildningslagen. Emellertid är härvid att beakta, att bestämmelserna i 19 kap. jorddelningslagen avse förhållandena å den rena landsbygden samt att vissa av de i propositionen avsedda stadgandena i 5 kap. fastighetsbildningslagen funnits åtminstone i huvudsak sedan

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

nämnda lags tillkomst år 1917. Detta är fallet med bestämmelserna i 5 kap. 9 § 2 stycket och 10 § 4 stycket fastighetsbildningslagen, däri föreskrivits att mätningssmannen skall meddela beslut, att avstyckning ej kan äga rum, därest han finner hinder mot densammas verkställande föreligga på grund av bestämmelserna om avstyckning i 5 kap. fastighetsbildningslagen, sålunda även därest tillämpningen av stomplan, utomplansbestämmelser eller av Konungen jämlikt äldre lag utfärdade särskilda byggnadsföreskrifter skulle genom avstyckningen motverkas. Vissa andra år 1926 i sistnämnda lag meddelade bestämmelser förutsätta i allmänhet hos förrättningsmannen insikt i stadsplaneväsendet och tillkommo för övrigt samtidigt som riksdagen avlog en framställning av Kungl. Maj:t, att uppsikt över städernas mätningssmän skulle utövas av lantmäteristyrelsen även i fråga om andra förrättningar än lagskiftesförrättningar. Jag tänker särskilt på föreskrifterna i 5 kap. § 8 a, som tydligare än något annat ådagalägger det intima sambandet mellan fastighetsbildningen å ena sidan samt stadsplanerandet å den andra, två saker som inte kunna så distinkt skiljas från varandra som herr statsrådet vill göra. 1931 års stadsplanelag och byggnadsstadga ha i än högre grad än de tidigare bestämmelserna ingripit reglerande och bestämmande i fråga om det sätt, varpå fastighetsbildningen skall ske i städerna och de stadsliknande samhällena, och detta torde därför tvärtemot vad som i propositionen förmenats, i än högre grad ha sammanknutit den praktiska utövningen av mätningsväsendet med de i stadsplanelagen och byggnadsstadgan reglerade instituten för stadsbyggandet. Härav följer att än mera nu än tillföre en och samma myndighet bör utöva överinseendet över stadsplane- och mätningsväsendet i dessa städer och samhällen.

I detta sammanhang torde böra skärskådas byggnadsstyrelsens ifrågavarande yttrande. Denna styrelse har i avgivna yttranden vid tidigare behandling av hithörande frågor uttalat sig för att uppsikten över allt som berörde stadsbyggandet, såsom upprättandet av stadsplaner, mätnings- och fastighetsbildningsförrättningar av olika slag samt fastighetsregistrering borde ställas under byggnadsstyrelsen. Nu förordar denna styrelse en splittring av uppsikten över städernas stadsplane- och fastighetsbildningsväsen ävensom fastighetsregistreringen på olika myndigheter. Styrelsen förklarar, att saken till styrelsens tidigare inställning till frågan var icke det förmenta sambandet mellan mätningsväsen och stadsplaneväsen i och för sig utan en önskan hos styrelsen att — för att komma till rätta med det s. k. kåkstadsproblemet — komma i närmare kontakt med de mätningssmän, som inom stadssamhällena i regel finge tjänstgöra såsom byggnadsnämndernas sakkunniga biträden vid handläggning av byggnads- och stadsplanefrågor. Förklaringen är överraskande. Stadsbyggnadssakkunniga, som 1928 avgåvo betänkande, uttalade som sin mening att överinseendet över det till stadsbyggnadsväsendet hörande mätningsväsendet borde tillkomma byggnadsstyrelsen som redan hade överinseendet över stadsbyggnadsväsendet. Detta motiverades av de sakkunniga sålunda, att i de ojämförligt flesta fall med själva mätandet förbundes även omdöme från förrättningsmannens sida i de hänseenden, varom i stadsbyggnadslagen eller därpå stödda författningar förmäles. Att samme förrättningsman vid ett och samma arbete skulle beträffande vissa omdömen därunder komma i kontakt med *en* överinseende myndighets område och beträffande andra *en annans*, finge enligt de sakkunnigas mening betecknas som orimligt. Enligt de sakkunniga erfordrades sålunda i de ojämförligt flesta fall vid själva mätandet insikt i stadsplaneväsendet, och detta förhållande, som väl om något måste hänföras till det nära sambandet mellan mätnings- och stadsplaneväsendet, åberopades av de sakkunniga såsom skäl för att uppsikten över alla gre-

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

nar av stadsbyggnadsverksamheten förenades hos en myndighet. Då bland de sakkunniga återfinnes dåvarande chefen för byggnadsstyrelsens stadsplanebyrå, byggnadsrådet Fredrik Lilljekvist, som i angivna punkt icke angivit annan mening än de sakkunniga i övrigt, torde med all sannolikhet kunna antagas, att i förslaget gavs uttryck åt den i byggnadsstyrelsen vid nämnda tidpunkt rådande uppfattningen i frågan, och att styrelsen då ansåg, att på grund av ifrågavarande samband mellan stadsplane-, fastighetsbildnings- och fastighetsregisterväsende styrelsen borde tilläggas befogenhet att utöva uppsikt över alla dessa grenar av stadsbyggnadsverksamhet.

Med stöd av de citat som jag här har gjort och den historik som jag lämnat tror jag mig kunna hävda, att sambandet mellan stadsbyggandets olika verksamhetsgrenar är så fast, att åt en och samma myndighet bör uppdragas tillsynen över all denna verksamhet. Skulle åt denna myndighet anförtros jämväl uppsikten över jorddelningen och jordregistreringen på landsbygden, bleve måhända nämnda myndighets verksamhetsområde alltför omfattande. I propositionen har därför föreslagits, att uppsikten över stadsbyggandet borde splittras på olika myndigheter, och att åt lantmäteristyrelsen borde anförtros uppsikten över fastighetsbildningen och fastighetsregistreringen i stad och på landet, men att kungl. byggnadsstyrelsen skulle bibehålla överinseendet över stadsplaneväsendet och arbetet med stadsplanernas uppgörande.

I detta sammanhang måste jag erinra om att någon enhetlighet i fråga om överinseendet över mätningsförrättningar i stad och på landet ej är nödvändig. Dessa förrättningar regleras av olika lagar, i stad av fastighetsbildningslagen och på den rena landsbygden av jorddelningslagen. Förrättningar i stad och på landet avse att tjäna olika ändamål: i stad att åstadkomma och reglera hustomter och byggnadsplatser men på landet i huvudsak att tillskapa fastigheter för utnyttjande av jordens avkastning. Därför måste på en förrättning i stad anläggas helt andra synpunkter än på en förrättning på landet. I staden är det närmast avsett, att fastighetsbildningen skall ske efter stadsplan och tomtindelning, under det att på landet de områden, där stadsplan och tomtindelning förekomma, äro relativt obetydliga. I dessa planlagda områden i städerna måste man taga hänsyn till åtskilliga andra förhållanden än på landet, såsom till möjligheten att bereda avlopp på ett naturligt sätt, till gatornas framdragande ur trafiksynpunkt och till nivåförhållandena i allmänhet i staden. Därjämte förtjänar att erinras om, att fastighetsbildningen inom städernas planlagda område bör bedömas med hänsyn till byggnadstekniska, fastighetsekonomiska och trafiktekniska synpunkter, för vilka en lantmätare i stort sett står främmande. Även då fråga är om till formen tämligen likartade delningsförrättningar, till exempel avstyckningar, torde det mera i städerna än på landet bli behöfligt att anlägga synpunkter, som icke ha omedelbart sammanhang med förrättningens formella utförande.

Jag vill i detta sammanhang erinra om det av de arbetande kommunalmännen icke endast i städerna utan även i stadslänkande samhällen på landet tyvärr mången gång uppmärksammade förhållandet, att å ena sidan en stadsplan, uppgjord efter förstklassiga trafiktekniska och arkitektoniska principer, men utan hänsyn till en förefintlig fastighetsbildning, för långa tider framåt kan komma att bli endast en pappersplan, omöjlig att förverkliga, medan å andra sidan en enda fastighetsbildning, till exempel en avstyckning, som verkställs utan hänsyn till hur en blivande byggnadsplan för området i dess helhet kan gestalta sig, kan komma att utföras på mark, där kanske framdeles huvudgatan för området är avsedd att framdragas, eller avloppsledning för att dränera området måste anläggas och att sålunda genom en enda felaktigt gjord mätningsförrättning områdets exploatering för lång tid framåt kan

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

komma att förhindras eller i allt fall fördyras. För flertalet av Sveriges kommuner har det visat sig mycket dyrbart, att tillräckligt samarbete icke förefunnits mellan stadsplane författarna och mätningmännen, och det ogillande, som jag vet präglar städernas majoritets ställningstagande till den kungl. propositionen i detta avseende, beror därpå, att det framlagda förslaget inte innebär någon förbättring av de nu rådande missförhållandena på denna punkt.

I övrigt vill jag understryka, att skillnaden mellan fastighetsregistreringen på landsbygden å ena och i stadsliknande samhällen å andra sidan är så väsentlig, att man med fog kan påstå, att kunskap om det ena registreringssättet inte medför kunskap om det andra. Under det att jordregister alltid föres av överlantmätarna i och för deras tjänst, kunna stadsfastighetsregister föras av personer, som icke äro eller skola bliva underkastade tillsyn av något för jorddelning centralt ämbetsverk, såsom ledamöter av magistrat med flera. Att en del lantmätare vid sidan av sin ordinarie tjänst äro anställda eller av KB förordnade som mätningmän i några mindre städer eller stadsliknande samhällen, synes väl icke i och för sig böra föranleda till att dessa lantmätares extra uppdrag nödvändigtvis skola behöva underställas lantmäteristyrelsens kontroll och kan så mycket mindre giva anledning till att underställa lantmäteristyrelsen de i andra städer och samhällen anställda mätningmän, som icke äro lantmätare, synnerligast som av dessa senare mätningmän utförda förrättningar uppgå till över $\frac{4}{5}$ av samtliga förrättningar i dessa städer och samhällen.

Mot det föreliggande förslaget torde jämväl i övrigt kunna riktas åtskilliga detaljanmärkingar, och jag måste uppehålla mig något vid den synpunkten i vad mån det nu föreliggande förslaget inskränker städernas självbestämmanderätt på ifrågavarande område. Herr statsrådet har gjort sig all möda att förklara, att det nu framlagda förslaget skulle vara det allra bästa, som städerna skulle kunna få. Han har nära nog inbjudit oss att med öppna armar taga emot detta förslag, och det hade kanske låtit bra, om han inte slutat med ett uttalande som lät som en hotelse — jag tror väl inte att den var menad som sådan. Men han försäkrade, att om det blir ett nytt förslag i ämnet, så kommer det säkert att bli sämre för städerna. Jag får säga, att trots den hotelse, som låg i luften, får man i alla fall lov att se saken kallt och söka taga i betraktande, hur det kommer att inverka på städernas självbestämmanderätt. Det kan då vara skäl att något närmare efterforska, vad det vid propositionen fogade förslaget till kungörelse om mätnings- och fastighetsregisterväsendet i städerna i detta avseende innehåller. Enligt 2 § skall lantmäteristyrelsen genom inspektion övervaka tillämpningen av fastighetsbildningslagen med flera lagar i fråga om förrättningar och åtgärders mätningstekniska och formella handläggning samt utfärda allmänna anvisningar till vägledning vid nyssnämnda förrättningar verkställande ävensom att på framställning av byggnadsnämnd upprätta program för triangelmätning eller därmed sammanhängande grundläggande kartläggning av stads område samt utöva kontroll över dylika mätnings- och kartläggningsarbeten. Enligt 3 § 1 mom. skall byggnadsnämnd övervaka särskilt att mätning och kartläggning utföras enhetligt och med minst sådan noggrannhet, att de i mätningsförordningen av den 17 december 1920 meddelade noggrannhetsfordringar rörande finmätning uppfyllas, och att för mätning, beräkning och kartläggning fastställas erforderliga föreskrifter, formulär och modeller. Sammanställas dessa föreskrifter, blir det uppenbart, att lantmäteristyrelsen kan i minsta detalj framtinga »mätningsföreskrifter, formulär och modeller» alldeles efter sina åsikter, synnerligast som enligt 2 § lantmäteristyrelsen tillerkänts rätt att om anledning till erinran förekommer beträffande tillämpningen av de ifrågavarande lagarna eller

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

de i kungörelsen givna nyss omfördälda föreskrifterna, hos byggnadsnämnden påkalla åtgärder, som för vinnande av rättelse erfordras, och enligt 3 § byggnadsnämnden ålagts att tillse, att om erinran i fråga om mätningstväsandets ordnande inom staden göres av lantmäteristyrelsen, erforderlig rättelse vidtages. Man måste säga, att med en sådan sakernas gång och en framtida misstanke beträffande utvecklingen rätten för städerna att utfärda egna mätningföreskrifter torde bli skäligen illusorisk. Städernas mätningmän komma liksom nu är fallet med lantmätarna att översvämmas av en mängd oväsentliga detaljföreskrifter, vilka komma att göra den del av deras göromål, som omfattas av mätningverksamheten, synnerligen betungande.

Enligt det framlagda förslaget skulle vidare mätningmans underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse de av styrelsen säkerligen i allmän författning meddelade allmänna anvisningar föranleda styrelsen att hos vederbörande byggnadsnämnd påkalla de åtgärder, som för vinnande av rättelse härutinnan erfordrades, och skulle det åligga nämnden att i sådant fall övervaka, att erforderlig rättelse vidtoges. Under sådana förhållanden vore den kommunala myndighetens frihet att bestämma över sitt handlande helt illusorisk.

Man får också i det fallet säga, att även om, såsom herr statsrådet uttryckte sig, det inte är meningen, att lantmäteristyrelsen i disciplinära frågor skall få överinseende över mätningmännen i städerna, kommer styrelsen i alla händelser att via byggnadsnämnden utöva ett sådant övervakande även i disciplinärt hänseende. Jag kan inte tro, att om en byggnadsnämnd fått ett förståndigande, vilket byggnadsnämnden för sin del inte finner befogat, den i alla händelser kan underlåta att vidarebefordra det till tjänstemannen i fråga.

Det är som sagt sjunde gången som riksdagen nu har att taga ställning till frågan om uppsikten över fastighetsbildningen i städerna och vad därtill hör. Vid samtliga sex föregående tillfällen har riksdagen tydligen givit tillkänna, att denna tillsynsmyndighet inte borde förläggas till lantmäteristyrelsen. Samma skäl, som tidigare talat till förmån för denna riksdagens inställning till dessa frågor, kunna otvivelaktigt fortfarande med styrka åberopas. Det förefaller vidare, som om avgörande hänsyn borde tagas även till den starka opinion, som gjort sig gällande hos städerna och deras representanter mot förläggandet av tillsynen över städernas registrerings- och mätningverksamhet till lantmäteristyrelsen. Herr statsrådet var just i denna punkt inne på saken men sade, att nog vet man, hur stadsingenjörerna vilja ha det, men han undrade, om opinionsyttringarna från städernas sida voro så klara på denna punkt.

Jag kan då hänvisa till att i den diskussion, som förts utan några partipolitiska hänsyn och endast med beaktande av rent sakliga skäl, representanten för städerna i dylika fall, Svenska stadsförbundet, vid upprepade tillfällen, alla de gånger, då denna fråga varit före, sagt bestämt ifrå, att en dylik anordning vill man icke vara med om att godtaga. Av 89 städer, som vid senaste remisstillfället yttrade sig, ha icke mindre än 60 städer avstyrkt förslaget. Man kan väl icke anse, att städerna kunnat ännu mera tydligt ådagalägga sin önskan att få en annan ordning än den, som herr statsrådet har föreslagit.

Jag vill i detta sammanhang ytterligare stryka under en sak, som bör beaktas vid detta tillfälle, nämligen att städerna bekosta detta sitt mätningstväsande själva, organisera det själva och betala det själva. Det vore väl för den skull inte mer än rimligt, att åt städerna bereddes tillfälle att deltaga i utredningsarbetet angående ordnandet av ifrågavarande tillsyn. Så har emellertid ej varit förhållandet vid något enda av de tillfällen, då denna angelägenhet framlagts för riksdagen.

Jag får säga, att herr statsrådet gjorde sig mycken möda att försvara objektiviteten hos de utredningsmän, som senast sysslat med denna fråga, men han

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

kunde dock icke ge något som helst belägg för att städerna vare sig genom sina kommunalmän eller tjänstemän haft tillfälle att under utredningens gång framföra sina synpunkter. Vad är det nu, som enligt reservationen begäres av riksdagen? Jo, ingenting annat än att riksdagen måtte låta med sitt ställningstagande till denna fråga bero, intill dess att en allsidig och förutsättningslös utredning blir verkställd. Vad jag därvid vill lägga in i ordet *allsidig* är att städerna verkligen till slut skulle få någon chans att redan på utredningsstadiet vara med och dryfta dessa frågor och ge sin mening tillkänna. Och beträffande ordet *förutsättningslös* vill jag däri inlägga den förhoppningen, att de direktiv, som kunna ges för en sådan förnyad utredning, bli så vida, att möjlighet beredes för en undersökning icke bara angående själva mätningväsendet, utan huruvida icke alla de frågor, som så intimt sammanhåra med stadsbyggandets olika delar, skulle kunna förenas under en och samma statliga myndighet. Den må sedan gärna för mig ha det ena eller andra namnet. Det är icke på den saken det hänger, utan på detta, att städerna verkligen skulle få en möjlighet att deltaga i själva utredningsarbetet på denna punkt.

Herr statsrådet slutade med en vädjan, att städerna måtte behjärta de statliga och administrativa svårigheterna på denna punkt. Ja, det är väl en sak, som icke vållar någon olycka, om den förhalas ytterligare ett år, och jag vill i stället vädja till riksdagen att ytterligare behjärta den inställning, som så många gånger förut med sådan skärpa gjorts gällande från städernas sida, och att på denna punkt icke taga ett förhastat steg utan låta städerna själva få någon möjlighet att under utredningsarbetet meddela sina önskemål.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

I herr Nylanders yttrande instämde herrar *Sandström, Bäckström, Bjurström, John Björck* och *Fredrik Ström*.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Såsom representant för jordbruksutskottet skall jag be att få säga några ord om hur vi sett på denna fråga. Jag kommer icke att yttra många ord om den saken efter den grundliga redogörelse, som statsrådet lämnade. Jag vill bara säga, att, såsom vi lantsortsrepresentanter ha skäl att framhålla, sedan städerna numera ha ganska stor benägenhet att inkorporera rätt avsevärda områden från landsbygden, det kan vara skäl, att lantmäteristyrelsen tager hand om kontrollen.

Av den föregående talaren, herr Nylander, har det sagts, att städerna egentligen ej skulle ha något att säga till om därvidlag, men det anser jag för min del vara alldeles oriktigt att se frågan på det sättet, ty, som jordbruksutskottet har skrivit — jag skall bara referera några ord — är det alldeles tydligt, att städernas självbestämmanderätt icke alls trädes för nära, utan de få själva omhänderhava den kontroll, som skall utövas. Det står på sid. 24 i utlåtandet:

»Kungl. Maj:ts förslag torde ej, såsom från vissa städer gjorts gällande, innebära en inskränkning i städernas självbestämmanderätt å detta område. Alltjämt skola städerna själva få anställa sina mätningmän, vilka liksom hittills komma att lyda under byggnadsnämnderna, samt utfärda egna mätningföreskrifter. Byggnadsnämnderna skola fortfarande i första hand svara för organisationen och mätningarbeten samt dessas utförande på fullgott sätt. Lantmäteristyrelsen har att genom inspektioner mera allmänt övervaka, att detta också blir fallet, samt till byggnadsnämnderna anmäla de anledningar till anmärkning, som framkommit vid inspektionerna. Sedermera skall det ankomma på byggnadsnämnderna att gentemot mätningmännen vid-

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

taga de åtgärder, nämnderna finna påkallade. Endast sådan mättningsman, som icke är anställd i vederbörande samhälles tjänst, skall i disciplinärt hänseende underställas lantmäteristyrelsen. Lantmäteristyrelsens viktigaste insats å förevarande område torde komma att bliva av rådgivande natur.»

Det har sålunda anmärkts mot att landsortsrepresentanterna skulle bestämma över städerna, men, som vi se det, är det icke någon inskränkning i städernas självbestämmanderätt, utan de få anställa sina mättningsmän, och de få kontrolleras av byggnadsnämnderna. Om det således ej skulle vara lantmäteristyrelsen, som kontrollerar deras mättningsväsende, måste det väl i alla fall vara en överordnad myndighet. Då kan jag icke förstå annat än att lantmäteristyrelsen är den mest kompetenta därvidlag. Det framhölls också av statsrådet, att det numera är en tillfällighet, om chefen för lantmäteristyrelsen, som blir överordnad myndighet, är lantmätare. Tidigare ha vi ju haft jurister, och det kan också hända, att det blir ingenjörer, tekniskt utbildade, men i alla fall anse vi, att lantmäteristyrelsen är den mest kompetenta myndigheten, och då man ej på något sätt inkräktar i övrigt på städernas självbestämmanderätt, anse vi oss kunna förorda detta förslag. Jag hoppas också, att första kammaren liksom andra kammaren kommer att bifalla utskottets hemställan. Jag kan meddela, att andra kammaren med mycket stor majoritet antagit utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr Reuterskiöld: Den föreliggande frågan är en dubbelfråga. Dels är det en fråga om ett anslag och en organisation, och den föreligger i dag till kamrarnas bedömande, dels är det också en fråga om ändring av lagstiftningen, av fastighetsbildningslagen, ehuru den icke föreligger på kamrarnas bord, men är remitterad till lagutskott. Om man nu antager — det är ju tvivelaktigt — men om man antager, att första kammaren skulle avslå det föreliggande utskottsutlåtandet, kan det tänkas, att en gemensam votering kommer till stånd. Jag är nu ej säker på att det låter sig göra, därför att organisationsfrågan är huvudfrågan, men om man skulle komma därhän, att det blir gemensam votering och därvid andra kammarens mening segrade, vad inträffar då? Då inträffar, att när första lagutskottets betänkande rörande lagen kommer in, fordrar denna lag båda kamrarnas samtycke för att kunna komma till stånd. Vidhåller första kammaren, därest den nu avslår det här, sin uppfattning och avslår lagen, kommer riksdagen i en ganska egendomlig situation. Då finns icke det gamla anslag, som behöves, och det andra har ju ingen effekt, när icke lagen finns. Därför tillåter jag mig, herr talman, utan att ingå i någon saklig prövning, hemställa, att kammaren, därest kammaren i huvudsak bifaller det föreliggande utlåtandet, måtte göra detta *under förutsättning*, att det till lagutskott hänvisade lagförslaget beträffande fastighetsbildning i samband härmed blir av riksdagen i huvudsak antaget. Om utlåtandet antages under denna förutsättning, är saken klar. Blir lagförslaget ej av riksdagen antaget, faller det. Blir det av riksdagen antaget, gäller anslags- och organisationsbeslutet och då är i alla fall den gamla regeln om båda kamrarnas samstämmiga beslut för att lagen skall komma till stånd bevarad.

I själva sakfrågan tillåter jag mig yrka bifall till reservationen.

Herr Velander: Jag är förekommen av herr Reuterskiöld. När jag begärde ordet, var det just för att framhålla de omständigheter, som han här berörde. Det ligger ju så till, att jordbruksutskottet fristående, alltså oberoende av första lagutskottet, behandlat denna proposition nr 138, som egentligen innefattar förslag till förändring av lantmäteristyrelsens organisation

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

men som givits formen av en anslagsfråga, där, om kamrarna stanna i olika beslut, gemensam votering till och med skulle kunna ifrågakomma. Genom att ärendet sålunda behandlats fristående hos jordbruksutskottet och kommit på kamrarnas bord, innan propositionen nr 139, som innefattar förslag till av organisationens genomförande betingade lagändringar, hunnit komma under bedömning, har det läget inträtt, att kamrarna vid fattandet av definitiva beslut i den primära lagfrågan kunna vara försatta i den situationen, att de icke ha någon fri prövningsrätt. Det är denna situation, herr Reuterskiöld genom sitt förslag velat lägga tillrätta. Jag kan i detta sammanhang nämna, att första lagutskottet haft under behandling propositionen nr 139, och, om utlåtandet icke redan är delat, kommer under dagens lopp så att ske. Det är i alla fall så, att lagutskottet nog ansett sig försatt i ett tvångsläge, som kanske icke varit fullständigt avgörande för dess ståndpunktstagande, men dock säkerligen påverkat detta ståndpunktstagande. Jag har emellertid i detta läge beträffande formen för ärendets behandling ej något annat att göra än att instämma i det förslag, som framställts av herr Reuterskiöld.

Medan jag har ordet, skulle jag också vilja till alla delar understryka de synpunkter och skäl, som framförts av herr Nylander. Jag anser, att dessa återge det verkliga saken. När herr statsrådet här inlät sig på ett klarläggande av vad som skulle hava varit den egentliga anledningen till att denna proposition framkommit, yttrade han att det givetvis icke varit med tanke på att gynna lantmäteriväsendet eller tillgodose några kårintressen. Såvitt jag förstår, ha några sådana anmärkningar eller beskyllningar inte framställts. De som icke dela jordbruksutskottets ståndpunkt äro säkerligen på det klara med att den springande punkten är huruvida det föreligger ett så intimt sammanhang mellan städernas fastighetsbildning och mätningstväsens å ena sidan samt stadsplaneväsendets å den andra, att tillsynsmyndigheten bör sitta inne med sakkunskap och erfarenhet på dessa båda verksamhetsområden. Detta spörsmål gick herr statsrådet, såvitt jag förstod, alldeles förbi. I propositionen har herr statsrådet däremot varit så mycket bestämdare i sin uppfattning. Där har talats om att den meningen, att ett överinseende över fastighetsbildningen och mätningstväsens i städerna skulle kräva insikter även på stadsplaneväsendets område, närmast vore att betrakta som uttryck för en föråldrad uppfattning i frågan, en kvarleva från en tid, då förhållandena voro helt annorlunda än nu. Det är ett ganska hårt omdöme, som för resten utan reservation understrukits av jordbruksutskottet. Därav träffas väl i första rummet riksdagen, som, såsom redan påvisats, vid icke mindre än sex olika tillfällen tidigare tagit ståndpunkt i denna fråga. De flesta stadssamhällen, så gott som samtliga våra större städer, ha ju ock gått in för den meningen att för denna tillsyn kräves insikt och erfarenhet på stadsplaneväsendets område. Denna uppfattning tillerkännes emellertid från statsrådets sida icke något värde. Det förhåller sig också så, att Svenska stadsförbundet och väl den förnämsta sakkunskap, man har att tillgå på stadsplaneväsendets område, exempelvis stadsplannedirektören i Stockholm, ha intagit samma ståndpunkt i föreliggande yttranden. Även första lagutskottet kommer att drabbas av detta omdöme. Det kommer nämligen, när dess utlåtande föreligger, att visa sig, att utskottet skattat åt den uppfattningen, att för överinseendet över städernas mätningstväsens och fastighetsbildning kräves sakkunskap även på stadsplaneväsendets område. Första lagutskottet har nämligen ansett, att lantmäteristyrelsen bör tillföras sakkunskap på stadsplaneväsendets område just i anledning av dess med föreliggande proposition avsedda omorganisation.

Jag tillåter mig, herr talman, i anslutning till dessa antydningar instämma

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

i det yrkande, som framförts först av herr Mannerskantz och sedan av herr Nylander.

Herr statsrådet **Sköld**: Jag har endast tagit ordet för att yttra mig i den konstitutionella frågan. Jag hemställer att sedan få återkomma med repliker i sakfrågan.

Det ligger i sakens natur, att hur man i ett sådant här fall än gör, blir det ett visst tvångsläge. Om lagfrågan kommer före eller organisationsfrågan kommer före, är likgiltigt. Lika väl som professor Reuterskiöld kan säga, att om vid en gemensam votering detta förslag faller, lagen kan hänga i luften — eller tvärtom, om detta organisationsförslag bifalles, genom ett avslag på lagen organisationsfrågan kan förfalla, så blir det alldeles på samma sätt, om man tager lagen förut. Om t. ex. lagförslaget först avslås i en kammare och organisationsförslaget bifalles i en kammare och avslås i den andra, men vinner i den gemensamma voteringen, uppkommer samma situation. Det måste alltid bli på det sättet, när en organisationsfråga och en lagfråga äro sammankopplade, att det blir en viss svårighet. Den svårigheten beror icke alls, såsom herr Velander yttrade, på att förslaget behandlats fristående i jordbruksutskottet. Det är en sak, som jag nu icke skall gå in på. Jag vill endast påpeka, att hur man än behandlar denna fråga, måste man ha organisationsfrågan i ett betänkande och lagfrågan i ett annat betänkande, och det ena måste komma före det andra, även om tidsintervallen bara blir en timme.

Med detta vill jag bara ha sagt, att det icke är en ovanlig utan en vanlig situation, som måste uppkomma med riksdagens arbetsformer. Jag har intet att invända mot det förslag, herr Reuterskiöld framförde. Det ligger i sakens natur, att det formellt är det mest riktiga. Det kan icke röna någon gensägelse. Jag har endast velat påpeka, att det icke är någon unik behandling, som förekommer i denna fråga, utan det måste förekomma i många frågor, och om någon vecka kommer precis samma konstellation att inträffa t. ex. i försvarsfrågan, där man å ena sidan har anslags- och organisationsförslaget och å andra sidan värnpliktslagen.

Herr **Mannerskantz**: Sedan mitt yrkande frambars, har det från lantmäteristyrelsen påpekats, att det är ett par siffror, som kanske borde ändras något. Det innebär en besparing på 7,300 kronor.

Jag skulle därför vilja ändra det i reservationen framställda yrkandet i så måtto, att i punkten A) under rubriken *Avlöningsstat* i mom. 3. a) »Grundavlöningar m. m.» sättes 41,300 kronor i stället för 40,100 kronor, och att i punkt 4) »Lantmäteristyrelsen: Omkostnader» etc. beloppet minskas från 82,500 till 74,000 kronor.

Häri instämde herr *Nylander*.

Herr **Heiding**: Jag anser, att denna fråga kunde redan nu vara tillräckligt diskuterad, men eftersom det har framhållits vissa synpunkter, skall jag be att få säga några ord.

Först och främst har det framhållits, att man går in på städernas intressen, om man söker genomföra detta mot städernas vilja. Om man ser efter i den kungl. propositionen, hur det ligger till med den saken, så är det icke något övervägande antal städer, som avstyrkt förslaget, utan det övervägande antalet har tillstyrkt det. Det ligger ju så till — det tror jag icke någon kan förneka, och det står för övrigt på sid. 15 i den kungl. propositionen — att av samtliga städer, som avgivit yttranden, är det 30, som tillstyrkt förslaget. Av sammanställningen framgår även att det är 25 städer, som icke alls

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

avgivit något yttrande. Men inom 16 av de 59, här såsom avstyrkande upptagna städerna har dock avvikande mening från byggnadsnämndernas uppfattning avgivits, i det att stadsfullmäktige i en stad, magistrat jämte stadsfullmäktige i två städer, magistraten i tolv städer och kommunalborgmästaren i en stad tillstyrkt förslaget. Det är ju egendomligt, när man talar om att detta skulle gå emot städernas intresse, att det är så pass många, när man sammanräknar dem, som tillstyrkt förslaget. Om man räknar efter, blir det ju ett övervägande antal, som gått in för denna reform. Att det ligger så till från motståndarehåll, som det nu gör, är nog därför att mätningmännen och stadsingenjörerna anse, att de vilja ha det som det nu är. Att frågan varit före sex gånger förut och fallit här i riksdagen och att det nu är sjunde gången den är uppe är väl intet skäl, att man skall avslå den. Hur många gånger skulle man då framföra denna fråga, innan man kan få den genomförd? När den utredning, som förebragts, gått ut ungefär på ett och detsamma var gång och den har tillstyrkt ett sådant förslag, som Kungl. Maj:t nu framlagt för riksdagen, anser jag, att man gott kan gå med på det. Inom utskottet voro vi så gott som eniga. Det var endast en reservant, som gått på en annan linje. Jag skulle finna det egendomligt, om första kammaren skulle gå med på reservationen i detta fall. Efter vad jag hört, är redan beslut fattat i andra kammaren, och det kan väl icke tänkas annat än att första kammaren skall biträda utskottets förslag.

Jag skall icke alls ingå på något bemötande av de sakskal, som här framförts dels av herr Nylander, dels av herr Velander, utan jag vill endast med dessa få ord, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Andersson, Elof*, och herr *Hansson, Jacob*.

Herr Forssell: Herr statsrådet Sköld gav i sitt anförande här nyss ett erkännande åt städerna, därför att deras mätningsväsende och fastighetsregistrering var väl skött. Någon anmärkning på det området, som har nödvändiggjort en reform, har, såvitt jag vet, icke på något håll framställts. Icke heller är det framlagda förslaget avsett att åstadkomma någon nämnvärd besparing. Det är kanske en förlegad synpunkt att framföra, huruvida det skulle bli dyrare eller billigare, men det kan i alla fall för fullständighetens skull vara lämpligt att konstatera, att någon nämnvärd besparing skulle det ej bli, utan snarare tror jag, att småningom, om reformen går igenom, kostnaderna komma efteråt, så att slutet blir, att det blir dyrare.

Vidare anförde statsrådet Sköld, att det går mycket bra att göra mätningsarbetet alldeles oberoende av stadsplanearbetet. Teoretiskt sett är det naturligtvis riktigt. Det är ingen konst för en stadsplanerare, om han får ett område innallat med fullständiga nivåkurvor och uppgifter om markens beskaffenhet och om djupet till berg eller fast botten. Då kan han utföra sin stadsplan alldeles förträffligt, utan att han själv behöver göra mätningen, men observera: ett sådant sätt att arbeta är utomordentligt dyrt. Det har redan påpekats av herr Nylander, att man ej kan gå fram med mätningen efter den schablonen. Då skulle i många fall, där det icke är fråga om alltför värdefulla tomter, mätningsarbetet bli oformligt dyrt. Den man, som gör mätningen, måste ha en aning om stadsplanering, för att det hela skall bli ekonomiskt väl skött. Det är ekonomiskt omöjligt att koppla isär dessa båda saker. Om man skulle gå på statsrådet Skölds linje, skulle man ju kunna införa samma metod icke bara i fråga om stadsplanen, utan även när man skall staka landsväg. Det kan jag mycket väl göra, om jag får en karta med erforderliga uppgifter. Jag behöver inte alls göra någon mätning själv. Eller

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

om man skall bygga en bro, skulle man mycket väl kunna tänka sig, att man gav statens geologiska byrå i uppdrag att göra en markundersökning och så skickade upp det till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Det kan alldeles förträffligt göras på grundvalen av markundersökningar och mättningsarbeten, som gjorts av folk i andra statens ämbetsverk, men så gör man icke, ty det blir oformligt och då måste man taga med allt, som influerar överhuvud på denna undersökning. Men är det en brobyggare, som vet vad det är fråga om, kan han reducera undersökningarna av grund och mark till vad som behöves, till vad som faller inom rimliga alternativ. Således är det lekmannens rent teoretiska resonemang, som statsrådet lägger fram, när han vill reducera sambandet mellan stadsplane- och mättningsarbetet. Jag tror, man skulle kunna våga påstå, att just på denna punkt de värsta olägenheterna varit på hithörande område, att stadsplanemännen varit alldeles obevandrade i mättnings- och kartarbetet, så att man åtminstone tidigare fått se rent upprörande saker med avseende på vanskötsel i sambandet mellan stadsplane- och mättningsarbetet. Och detta är en punkt, där det ekonomiska förståndet kan ha mycket att vinna just genom intimt samarbete.

Nu är det så att stadsplanearbetet, som nu granskas av byggnadsstyrelsen, är dock det viktiga. Det är det som betyder något. Mättningsarbetet och fastighetsbildningen äro bara instrument i stadsplanearbetets tjänst, och för att kunna sköta själva stadsplanearbetet måste det intimt hänga ihop med det andra. Det har herr Nylander klarat ut nyss så pass fullständigt och åskådligt, att därom borde åtminstone för närvarande knappast råda okunnighet i kammaren. Att skilja dem åt är oformligt.

Då frågar man sig: hur kan byggnadsstyrelsen gå med på något sådant? Ja, jag föreställer mig, att byggnadsstyrelsen, som ju är främmande för mättningsarbetet, känner det ganska lugnt, om den detaljen stoppas in i ett annat ämbetsverk, som den förmodligen ej föreställer sig skulle kunna förse med någon särskild utrustning i stadsplanetekniskt vetande och som den föreställer sig på det sättet i fortsättningen skulle vara rätt ofarlig för kungl. byggnadsstyrelsen. Första lagutskottets lilla passus, som herr Velander påpekade, lyder: »Härvid vill dock utskottet uttala, att det synes utskottet nödvändigt att kunskap och erfarenhet angående stadsplaneväsendet bli representerade inom den byrå av lantmäteristyrelsen, åt vilken tillsynen över mättningsväsendet blir anförtrord.»

Jag undrar, om inte det för byggnadsstyrelsen kommer att bli en tankeställare av ganska allvarligt slag, ty i detta lilla frö kommer att ligga en fara för att byggnadsstyrelsen blir befriad även från granskning av stadsplaneärenden och att denna överflyttas till lantmäteristyrelsen. Huruvida detta kan bli lyckligt i och för sig ställer jag mig ytterst tveksam till, ty det skulle förut-sätta, att lantmäteristyrelsen utrustas med byggnadsstyrelsens hela kompetens i konsten att ordna stadsplaner och byggnader, så att de bli till bättnad, så att de inte bara bli ekonomiska utan trivsamma och beboeliga för människor på ett människovärdigt sätt. Det skulle således betyda, att lantmäteristyrelsen måste dubblas just på de punkter, där byggnadsstyrelsen är sakkunnig. Jag är för min del alldeles övertygad om, att det är lättare att förse byggnadsstyrelsen med denna tekniska kompetens på mättningsväsendets och fastighetsbildningens områden, än att förse lantmäteristyrelsen med byggnadsstyrelsens speciella kompetens. Jag är därför fullkomligt på det klara med att en reform som den föreliggande är orimlig.

Jag hörde med största intresse herr statsrådet Sköld meddela vad som var kärnan i den föreliggande reformen. Han sade, att reformen framför allt vore tillkommen för att lantmäteristyrelsen skulle få kontroll över sina tjänstemän,

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

även då de arbeta i städerna. Detta är således den förklaring, som herr statsrådet Sköld nyss gav om själva kärnan och tankegången i denna reform. Då frågar man sig: är det verkligen skäl att för detta ändamål genomföra en sådan reform mot städernas vilja och, såvitt jag kan se, till uppenbar skada för själva det väsentliga i det område, som skall behandlas här, nämligen stadsplaneväsendet? Ty vad betyder det? Herr Nylander har redan påpekat det. Det betyder bara, att när en tjänsteman i lantmäteristyrelsen privat mottager ett uppdrag att utföra mätning inne i staden, kommer detta privata arbete att kontrolleras på samma sätt som övriga stadsmättningsarbeten kontrolleras, och att den kontrollen är tillräcklig framgår av herr statsrådet Skölds erkännande, att stadsmättningsväsendet är väl skött. Däri ligger således intet bekymmer i och för sig för att kontrollen är bristfällig, när denne man utför sitt privata arbete i staden, utan det är endast det, att icke lantmäteristyrelsen sköter kontrollen även där. Det kan från den verkligt fanatiska organisationens synpunkt vara ett skönhetsfel av sådan art, att det kräver en reform, när en person i vissa fall står under kontroll av städernas byggnadsnämnder och i andra av ett statligt ämbetsverk. Men då borde man genomföra samma sak för alla ämbetsmän, som utföra privata uppdrag utanför ämbetsverkens område, och bestämma, att ämbetsverken alltid skola kontrollera tjänstemännens privata arbeten, när dessa för närvarande icke falla inom ämbetsverkens kontrollområde.

Jag anser det vara orimligt att med sådan motivering sätta i gång hela denna reform, som de, vilka träffas av densamma, icke vilja ha. Trots alla försök från olika håll att hävda en motsatt uppfattning tror jag icke man överdriver, om man säger, att de, som träffas av denna reform, icke vilja ha den. Den är icke av behovet påkallad ur den synpunkten, att den skulle åstadkomma någon förbättring. Det har heller ingen påstått, utan det är bara organisationslusta, som träder fram och åt lantmäteristyrelsen vill ge ett större verksamhetsområde.

Nu kommer jag till det som jag tror vore en lämplig reform att vidtaga, och det är att reva seglen med avseende på lantmäteristyrelsens omfattning. Enbart denna omständighet, att tjänstemännen i lantmäteristyrelsen räcka till för dessa privata uppdrag att tjänstgöra som mättningsmän i städerna visar, att det finnes för många tjänstemän i lantmäteristyrelsen. Den riktiga reformen här vore att så småningom draga in på antalet tjänstemän i lantmäteristyrelsen och avpassa deras antal efter deras numera begränsade uppgifter i samband med jorddelning på landet. Om den saken verkligen toges om hand och lantmäteristyrelsen gäves rimliga proportioner, skulle sådana reformkrav som detta sedermera bli onödiga. Herr talman, jag instämmer i herr Mannerkantz' yrkande om bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag vill börja med att förklara, att en så mot all rimlighet och verklighet stridande tolkning, som herr Forssell gav av mitt yttrande, får jag bestämt protestera emot. Jag har icke sagt, att denna reform borde komma till för att lantmäteristyrelsen skulle få kontrollera sina tjänstemän, när de arbeta i staden.

Herr Forssell! Läget är detta. Mätningar i städer och stadsliknande samhällen utföras dels i vissa städer samt i ett och annat samhälle av kommunalt anställda mättningsmän. Det kan väl hända, att någon av dessa mättningsmän är lantmätare. Jag har icke ansett det vara något trängande behov, att dessa kommunalt anställda mättningsmän bli granskade. Men så finnes det, herr Forssell, därutöver en del stadsliknande samhällen, som icke ha kommunalt anställda mättningsmän, utan där mättningsmännen förordnas av Kommunens befallningshavande och där byggnadsnämnden sålunda icke blir för-

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

man för dessa mättningsmän, och dessa mättningsmän äro ofta tjänstelanmä-
tare. Jag säger: det är just beträffande dessa icke kommunalt anställda mät-
ningsmän, som kontrollen är mest erforderlig, ty de ha för närvarande icke
någon tillsyn. Det kanske blir en liten smula skillnad på vad jag menar vara
reformens kärna, om man ser på verkligheten och icke gör en sådan förvräng-
ning som herr Forssell gjorde.

Det är alldeles naturligt, att frågan kommit upp här — och det är den
springande punkten: Finnes det ett sammanhang mellan stadsplaneväsendet
och mättningsväsendet? Jag har ju själv i mitt inledningsanförande här på-
pekat, att visst finnes det ett sammanhang, och det sammanhanget kommer
icke att brytas, ty det sammanhanget finnes i byggnadsnämnderna. Bygg-
nadsnämnderna ha ju i samhällen och städer hand om både mättningsväsende
och stadsplaneväsende. I en stor stad har man särskilda stadsplanemän och
särskilda mättningsmän, som få samarbeta. Det kommer icke att bli någon
ändring i detta nu. I en liten stad har man en stadsingenjör, som är både
stadsplaneman och mättningsman. Det kommer icke att föreligga något hinder
för staden att ha en befattningshavare, som kan båda sidorna av saken.
Det är alltså överhuvud taget icke på tal här, att man skall skilja stadsplane-
väsende och mättningsväsende från varandra. Vad det är tal om är bara, hu-
ruvida överinseendet från statens sida skall ligga hos *en* myndighet beträf-
fande det hela eller hos *två* myndigheter med var sitt område. Det är där frå-
gan ligger, och det är en helt annan sak. Det är just där jag för min del
vill hävda, att det icke är riktigt, som man säger, att den myndighet, som har
hand om överinseendet av stadsplaneväsendet, behöver kontrollera de tekniska
mätningarna. Jag vill påpeka, att den 19 juni 1933 avgåvo särskilda sak-
kunniga ett betänkande med förslag till förbättrad utbildning i stadsplane-
konst, vari de angående mättningsväsendets och fastighetsbildningens förhål-
lande till stadsplaneväsendet gjorde följande uttalande: »Visserligen måste
allt stadsplanearbete taga hänsyn till föreliggande förhållanden av denna art
i den mån så kan ske utan åsidosättande av andra viktigare hänsyn. Den till
mättningsväsendet även hörande rena mätningstekniken har givetvis en viktig
uppgift, då det gäller anskaffandet av ett tillfredsställande kartmaterial, utan
vilket underlag ett gott resultat av arbetet med en stadsplan äventyras. Se-
dan stadsplanen utarbetats och faststälts, måste mätningstekniken också kom-
ma till användning vid planens utstakning och vid tomtindelningar. Men med
dessa funktioner har mätningstekniken också fyllt sin uppgift i stadsbyggan-
det, och den har alltså intet utrymme i själva stadsplanearbetet.»

Det var ju dock på stadsplanearbetets område sakkunniga personer, som
avgåvo detta betänkande, och jag kan icke se annat än att de ha samma upp-
fattning som jag — att ute i byggnadsnämnderna samarbete måste äga rum
mellan de olika sidorna, men att det därutöver icke behöves någon samman-
blandning. Vad herr Forssell och herr Nylander här visat är, att det be-
höves ett samarbete i byggnadsnämnderna, men de ha på intet sätt visat, att
det är nödvändigt, att samma myndighet har överinseendet, och det är det
som frågan här gäller.

Gentemot herr Nylander vill jag också säga, att det ju finnes fog för den
meningen, som byggnadsstyrelsen numera givit uttryck åt, nämligen att om-
ständigheter inträffat, som göra, att byggnadsstyrelsen icke har samma an-
ledning att intressera sig för mättningsväsendet som förut. När herr Nylan-
der säger, att 19 kap. jorddelningslagen endast gäller landsbygden, är detta ju
ett misstag. Det gäller alla stadslignande samhällen, i vilka jordregister fö-
ras. Vidare är det i alla fall något, som inte kan bortresoneras, att man ge-
nom jorddelningslagen har möjlighet att bemästra kåkstadsbildningen på lan-

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

det. Genom tillkomsten av länsarkitektinstitutionen har man möjlighet att slå ned på begynnande kåkstadsbebyggelse både på landet och i städerna. Detta gör, att det finnes andra vägar att komma i kontakt med ett utanför de planlagda områdena uppväxande kåkstadselände än dem man förut hade, och då kan man icke bortresonera, att det är riktigt som det är.

Jag vill också bestämt säga ifrån, att man följer icke med tiden, när man som herr Nylander här säger — det står ordagrant i reservationen — att mätningförrättningar i stad och på landet »tjäna helt olika ändamål, i stad att åstadkomma och reglera hustomter och byggnadsplatser, men på landet i hudsak att tillskapa fastigheter för utnyttjande av jordens avkastning». Herr Nylander kan väl icke ha undgått att observera, att för varje år som går bli lantmätarnas uppgifter att dela hemman och andra sådana förrättningar allt mindre och mindre förekommande, under det att lantmäteristyrelsens och lantmäteristatens uppgift allt mer och mer blir att syssla med jorddelning för stadsbebyggelse och för bebyggelse även i stadsliknande samhällen?

Jag skulle också här vilja protestera mot att man kommer och vill misstänkliggöra det föreliggande förslaget genom att säga, att lantmäterna stå främmande för stadsplanebildningen. Jag frågar: Vilka lantmätare är det, som genom detta förslag få större inflytande på stadsplanebildningen än de förut haft? Det är ingen ändring gjord i den punkten. De få lika mycket eller lika litet inflytande på stadsplaneväsendet som de nu ha. Det är endast en återklang av tendensen att söka framställa detta förslag som ett förslag, som avser att gynna lantmäterna, vilket det i grund och botten icke är. Jag får också säga, att när herr Nylander ur mätningkungörelsen försöker utläsa, att städernas myndigheter komma under förmynderskap, om förslaget går igenom, så läser han den som en viss potentat läser bibeln. Åtminstone ha vi i jordbruksdepartementet, där denna kungörelse utarbetades, haft denna mening. Lantmäteristyrelsen får utfärda mätningföreskrifter, som emellertid måste vara ett minimum och därför icke kunna beröra de större städerna. Lantmäteristyrelsen får lämna råd och anvisningar, men det finnes intet föreläggande för byggnadsnämnderna att bokstavligen talat följa dessa råd och anvisningar, och det är heller icke avsett. Enligt detta förslag kan lantmäteristyrelsen inspektera mätningmännen och göra anmärkningar till byggnadsnämnden, men byggnadsnämnden får vidtaga de åtgärder, som den finner erforderliga. Om icke byggnadsnämnden till punkt och pricka följer de anvisningar, som lantmäteristyrelsen ger, har lantmäteristyrelsen ingen makt att tvinga byggnadsnämnden. Det är på detta sätt vi vilja bevara den kommunala självstyrelsen. Sedan kunna naturligtvis parter överklaga, men det går inte till lantmäteristyrelsen, utan till länsstyrelsen och regeringsrätten. Följaktligen är det en svartmålning av läget att påstå, att detta förslag insnör städerna i snäva föreskrifter. Det kommer för städerna icke att märkas, om denna reform genomföres. Reformen behöves framför allt, som jag säger, i de samhällen, där det icke finnes några kommunalt anställda mätningmän och där det hittills icke funnits någon kontroll över hur dessa mätningmän fullgöra sin uppgift.

Jag vill sluta med att fästa uppmärksamheten på, att det är tvärt emot vad herr Forssell säger, att detta förslag i längden skulle komma att medföra ökade kostnader. Jag läser första lagutskottets utlåtande nr 44 på det sättet, att man där menar, att när man skall tillsätta befattningshavare på stadsbyrån i lantmäteristyrelsen, skall man se till, att den man får icke bara är mätningssman, utan en stadsingenjör, som har erfarenhet av stadsplaneväsendet. Men detta innebär väl icke, att man överflyttar stadsplanegranskingen till lantmäteristyrelsen? Det innebär ju bara, att man som inspektör för mätningväsendet sätter en person, som kan se mer än en sida av saken. Det har jag

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

ingenting att invända emot, och det medför inga framtidskonsekvenser. Där emot är det alldeles påtagligt — och det är där den statliga självständighets-synpunkten kommer in — att om man går den andra vägen och delar upp mätningväsendet mellan lantmäteristyrelsen och byggnadsstyrelsen, tvingas man att dubbla översynen för mätningväsendet, och man kommer att vålla onödigt dryga kostnader för kontrollen av detsamma.

Det är ju dock i alla fall så, att vi ha ett verk, som har till uppgift att kontrollera mätningar och som med en liten utbyggnad kan bli kompetent på detta område. Hela den allmänna apparaten ha vi kvar. Det är bara en liten supplerings som behöves. Skulle man sticka in detta i byggnadsstyrelsen, blir det något annat, som måste till. I spetsen för lantmäteristyrelsen sitter alltid en man, som antingen behärskar den juridiska sidan eller den tekniska. I spetsen för byggnadsstyrelsen sitter alltid en arkitekt. Det finnes ingen som helst möjlighet att tänka sig, att man i byggnadsstyrelsen skall kunna få en chef, som på något sätt tekniskt behärskar detta mätningväsende. Om man skulle förlägga en del av mätningväsendet till byggnadsstyrelsen, komme det att nödvändigöra en utbyggnad av denna styrelse, som vore alltför dyrbar och dessutom alldeles onödig.

Herr **Forssell** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag vill endast rätta en liten missuppfattning hos herr statsrådet Sköld beträffande kontrollen över de tjänstemän i lantmäteristyrelsen, vilka såsom privatmän utföra mätningar i vissa samhällen, där icke byggnadsnämnd finnes. Enligt herr statsrådets uppgift skulle de sakna kontroll. För närvarande är det så, att samma Konungens befallningshavande, som förordnar dessa herrar att utföra mätningar, ombesörjer kontroll, dels genom länsarkitekten, dels också genom överlantmätaren, till vilken mätningshandlingarna alltid remitteras för yttrande. De stå alltså redan under kontroll. Att reformen särskilt är inriktad på att avhjälpa de påstådda bristerna på den punkten framgick alldeles tydligt av herr statsrådets första anförande här.

Det är följaktligen konstaterat, att den eftersträfvade kontrollen redan finnes, och reformen är således alldeles onödig. Denna fullständigt onödiga reform är dessutom framkommen utan att den fullständiga utredning rörande dessa frågor, som riksdagen vid upprepade tillfällen krävt, har kommit till stånd.

Herr statsrådet **Sköld**: Ja, herr talman, det är ju ofruktbart att diskutera med herr Forssell, ty herr Forssell lämnar uppgifter, som icke överensstämma med verkligheten, och rättar man en, kommer han med en annan. Jag vill emellertid här endast fastslå följande. Herr Forssell säger, att dessa mätningmän stå under länsarkitektens kontroll. Jag frågar: Är länsarkitekten kompetent att bedöma mätningväsendet? Nej, måste herr Forssell svara, ty mätningväsendet står redan under överlantmätarens och lantmäteristyrelsens kontroll. Det är ju riktigt i detta fall, när länsstyrelsen finner anledning att remittera handlingarna eller målen till överlantmätaren. Men om herr Forssell tycker, att detta tillstånd är tillfredsställande, då förstår jag inte, när det är så, att mätningväsendet i dessa samhällen, i den mån det är kontrollerat, ligger under överinseende av lantmäteristyrelsen, att herr Forssell har något emot, att vi slå fast detta och förbättra det.

Herr **von Geijer**: Herr talman! Herr Heiding yttrade för en liten stund sedan, att han tyckte ärendet var tillräckligt debatterat. Beträffande diskussionens längd kan jag ge honom rätt. Men däremot är det en anmärkning, som jag skulle vilja göra, innan ärendet går till avgörande. Det är den, att

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

jag tycker, att ärendet icke blivit tillräckligt grundligt förberett inom riksdagen.

Om någonsin synes mig här ett fall föreligga, då ett sammansatt lag- och jordbruksutskott borde ha behandlat saken. Jag vet icke, varför så ej skett, men faktum är, att ärendet icke blivit behandlat i denna ordning. Därför finnes det ingen annan möjlighet att avgöra ärendet än den, som herr Reuter-skiöld föreslagit, och jag ber att få ansluta mig till hans förslag.

Vidare var det ett yttrande av herr Gabriellson för en stund sedan, som ger mig anledning att säga några ord. Det föreföll som om han funne ett stöd för jordbruksutskottets utlåtande och den kungl. propositionen i den omständigheten, att städerna på senare tiden i ganska vidsträckt omfattning med sig börjat inkorporera områden. Jag har beträffande den saken en rakt motsatt uppfattning. Den stad, som jag har tillhört, inkorporerade på sin tid ett mycket stort område — det var en hel socken på omkring 1,200 tunnland — men i kameralt avseende var hela detta område så att säga en fullständig vildmark. Det hade icke undergått något skifte, om ej möjligen någon gång i tidernas början ett tegskifte, men laga skifte förelåg icke, inga fastställda kartor, ingenting av den arten. Denna omständighet gjorde, att jag i många år måste syssla med detta krångliga ärende. Den erfarenhet jag fick var, att jag näppeligen skulle önska annat än att ha båda frågorna — stadsplaneväsende och mätningsväsende — i en hand. Det är denna erfarenhet som gjort, att jag de sex gånger frågan varit före här alltid motsatt mig förslaget att skilja mätnings- och stadsplanefrågorna åt. Detta är min inställning, och jag kan icke se, att det nu föreliggande förslaget är ägnat att rubba min åsikt.

Herr statsrådet påpekade för en stund sedan, att i vissa fall, där Konungens befallningshavande så finner lämpligt, kunna mätningsfrågor för områden, som icke ligga inom stad, hänskjutas till överlantmätare. Ja, men är icke detta den riktiga vägen? Varför skola de städer, som bestämt motsätta sig denna reform, påtvingas densamma endast därför att den kanske vore lämplig för vissa områden på landsbygden? Varför skall denna bestämmelse göras generell? Jag kan gärna nämna, att städerna äro litet rädda för att det inom lantmäteristyrelsen skulle uppammas en byråkratisk anda, som kunde hämma och fördröja våra stadsplane- och mätningsförrättningar, vilka ofta betingta ganska kort tid för sin lösning.

Det är dessa omständigheter, herr talman, som göra, att jag nu bett få säga dessa ord. Visserligen inskränkte jag mig i början till att instämma med herr Nylander, men jag ber nu, herr talman, att få förena mig i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr Ehrnberg: Herr talman! Jag skall icke med många ord förlänga debatten, men då jag har varit ordförande i byggnadsnämnden i fyrtio år och dessutom haft hand om arbetet med fastighetsregistret i det samhälle jag tillhör, anser jag mig icke böra underlåta att på grund av min praktiska erfarenhet från dessa uppdrag uttala min fulla anslutning till de synpunkter, som av herr Nylander anförts till stöd för hans yrkande om bifall till den i ämnet avgivna reservationen.

Jag kan för min del icke finna, att herr statsrådet lyckats vederlägga de anmärkningar, som herr Nylander riktade mot vad herr statsrådet med stor kraft och vältalighet anförde till stöd för det föreliggande förslaget. Jag har med stort intresse läst igenom de anföranden, som höllos vid 1919—1920 års riksdagar, då ett likartat förslag förelåg till avgörande. Det var ungefär samma skäl och synpunkter, som då anfördes för bifall och avslag i fråga om det då föreliggande förslaget. Resultatet blev, att förslaget med synnerligen

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

stor majoritet — särskilt inom första kammaren — avlogs. Jag lade särskilt märke till ett yttrande, som under den debatten fälldes av en ärad ledamot av denna kammare, som fortfarande tillhör kammaren, nämligen generaldirektör Wohlin. Han yttrade bland annat: »Jag håller före, att det från landsbygdssynpunkt icke finnes någon anledning att motsätta sig de önskemål, som här med så stor styrka göra sig gällande från städernas sida. Det står här ett ämbetsmannaintresse gentemot städernas intresse», och herr Wohlins vädjan till landsbygdens representanter i denna kammare att inte motsätta sig detta intresse, som så starkt gjort sig gällande från städernas sida, förklingade icke ohörd, utan resulterade, som jag redan tidigare nämnt, i att det då framlagda kungliga förslaget med mycket stor majoritet blev avslaget av denna kammare.

Jag vill tillåta mig att även nu rikta samma vädjan till kammaren. När det här i kammaren gällt intressen, beträffande vilka landsbygdens representanter kunna anses sitta inne med större praktisk erfarenhet än vi, som representera städerna, bruka vi oftast böja oss för de synpunkter, som framställas från landsbygdshåll. Då må det väl icke vara för mycket begärt att i detta fall, då städernas talesmän allesammans med mycket stor styrka gått in för att förorda ett bifall till reservationen, landsbygdens här närvarande representanter också följa städernas representanter.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson, August: Herr talman! Det är rätt svårt för de utskottets ledamöter, som stå för utskottets betänkande — bland vilka jag är en, fastän mitt namn inte står antecknat här — att yttra sig i denna sak, helt enkelt därför att herr statsrådet med den grundlighet och klarhet, som är utmärkande för honom, själv från början har framhållit alla de synpunkter, som kunna belysa denna sak. När jag likväl har begärt ordet, är jag inte nog förmäten att vilja fördjupa mig i de subtiliteter, som kunna gömma sig i detta ärende och på vilka kammarens ingenjörer och professorer kunna frossa, utan jag vill endast till debatten i övrigt foga några ord ur stadsadministrativ synpunkt.

Det har nyss av den siste talaren vädjats till oss landsortsbor att inte gå emot städernas intressen i denna sak; likaväl som stadsrepresentanterna låta bonderepresentanterna råda i dessas angelägenheter, borde nu vi inte gå emot städernas företrädare. Jag vill då säga, att även om vi ansluta oss till propositionen och utskottsutlåtandet gå vi därmed ingalunda på något sätt emot städernas intressen, utan jag är övertygad om, att vi därigenom tvärtom tjäna städernas intressen. Såsom det gång på gång har framhållits, gäller det nu översynen och kontrollen över mättningsverksamheten. Detta är själva kärnpunkten i den kungl. propositionen. Och när det säges, att detta är en sak, som städerna bekosta, varför de borde kunna få det, som de vilja och få bestämma i denna fråga, vill jag bara påpeka, att statsadministrationen bekostas inte ensamt av städerna utan av hela landet. Vi få på skattevägen uppehålla stadsadministrationen, och vi ha därför i denna sak, som är kärnpunkten i frågan, lika stor rätt som städernas representanter att ta ståndpunkt och votera för den.

Kärnpunkten i »stadsoppositionens» yrkande är emellertid betonandet av det intima sambandet och det samarbete, som bör förefinnas och måste förefinnas mellan stadsplaneväsendet och mättningsväsendet. Detta samband är alldeles klart. Det finns inte heller någon människa i denna kammare vare sig bland bönder eller andra, som bestrider riktigheten av detta, och såsom herr statsrådet gång på gång framhållit och som på ett belysande sätt beskrives i propositionen, fasthålls det fortfarande vid detta samband och detta intima sam-

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

arbete, eftersom de primära förslagen och besluten utgå enhetligt från samhällena, städerna och de stadsliknande samhällena själva.

Men det gäller, som sagt, den statsadministrativa sidan av saken i fråga om kontrollen och översynen beträffande mätningsväsendet. Vissa stadsrepresentanter hävda, att det skall vara byggnadsstyrelsen, som har detta om hand, därför att byggnadsstyrelsen har stadsplaneväsendet såsom en av sina arbetsuppgifter. Däremot hävdar propositionen och utskottet, att lantmäteristyrelsen skall hava denna översyn. Nu är det emellertid det märkliga detta, att byggnadsstyrelsen slår ifrån sig med båda händerna och säger, att den inte vill ha mätningsväsendet om hand. Varför skola vi då påtvinga byggnadsstyrelsen detta uppdrag? Visserligen ligger icke detta i det yrkande, som här göres i dag. Man kräver ny utredning och ett bibehållande tillsvidade av fastighetsregisterkommissionen. Men inte kan vi längre fortsätta med denna fastighetsregisterkommission, utan vi måste i fråga om fastighetsregistreringen äntligen komma fram till ett mera ordinärt tillstånd. Det måste bli en statlig styrelse, som får taga den uppgiften om hand likaväl som övriga därmed sammanhängande angelägenheter. Men att förlägga kontrollen och översynen över mätningsväsendet till byggnadsstyrelsen, när denna inte själv vill det och anser sig inkompetent därtill, torde endast kunna leda till att den förr eller senare kommer att befrias därifrån igen. Vid ett riksdagsplenum — jag tror det var i förra veckan — beslöts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning för att få en särskild fiskeristyrelse. I många herrans år har fiskeriväsendet legat under lantbruksstyrelsen, men fiskarena och fiskerinäringens företrädare förklara, att lantbruksstyrelsen inte begriper sig på fiskeriväsendet, vadan man vill ha en särskild fiskeristyrelse. Man kunde draga upp en parallell mellan den frågan och det tillvägagångssättet, att man skulle lägga översynen över mätningsväsendet i de större samhällena under byggnadsstyrelsen.

Jag måste också säga, att jag är något förvånad över den sent påkomna men heta kärlek, som städerna ha fattat till byggnadsstyrelsen. Den har man inte sett många prov på förut. Det finns väl knappast någon styrelse i vårt land, som varit så livligt kritiserad som just kungl. byggnadsstyrelsen och detta just från städernas eget håll. Städernas byggnads- och stadsplaneärenden hava gått ifrån samhället och till styrelsen och ifrån styrelsen till samhället flera gånger fram och tillbaka, och man har hört ideliga klagomål däröver. Men nu får man tvärtom höra, att byggnadsstyrelsen skulle vara den idealiska målsmannen för dessa angelägenheter.

Jag skall inte uppehålla tiden längre, utan vill bara med hänvisning till det allsidiga yttrande, som herr statsrådet här hållit i denna sak, yrka bifall till utskottets hemställan, som innebär detsamma som bifall till den kungl. propositionen.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Nylander: Herr talman! Det var ett par uttalanden av herr statsrådet, som uppkallade mig till replik.

Herr statsrådet ville göra gällande, att jag lämnat en alldeles felaktig skildring av giltigheten av jorddelningslagens 19 kap., och han sade, att det finns en hel del områden, där fortfarande jordregister föres. Ja, men det gäller bara den rena landsbygden, såsom jag i mitt föregående anförande omtalade. Jag förräder väl icke någon nyhet för statsrådet, då jag påpekar, att det beträffande bebyggelse i större omfattning brukar förordnas om uppläggande av fastighetsregister såsom i stad.

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

I samband med detta sade herr statsrådet, att lantmätarna allt mer och mer ha fått sådana uppdrag att göra avstyckningar för bostadslägenheter på landsbygden. Ja, det är detta, som är mycket anmärkningsvärt och som även herr Forssell var något inne på, då han erinrade om att lantmätarens ursprungliga verksamhetsområde håller på att väsentligt förskjuta sig. Jag skall inte yttra något vidare härom, eftersom det skulle kunna ge anledning till överväganden angående organisationen inom lantmäteriväsendet, något som inte hör till det nu behandlade ärendet.

Herr statsrådet ville också göra gällande, att jag vid uppläsandet av kungörelsens text och de reflexioner, som jag knöt därtill, hade varit allt annat än vänligt sinnad och i alla händelser inte varit så välvilligt stämd som herr statsrådet själv. Jag erkänner gärna, att jag har läst denna text i kungörelsen med mycket stor misstänksamhet, ty jag är fullt övertygad om att det bakom vissa formuleringar kan ligga en tillämpning i praktiken, vilken blir helt annorlunda än den, som såväl herr statsrådet som utskottet tänkt sig, och jag fäste mig också vid den välvilja, som talade ur herr Gabrielssons yttrande här för en stund sedan, då han läste upp en del valda stycken ur utskottsutlåtandet, vilka skulle bestyrka, att det visst inte däri fanns någon tendens till att inkräkta på städernas självbestämningssätt. Vi få väl ändå hålla oss till den text, som finns, och försöka att var och en tänka igenom, vad som kan väntas bli en följd vid dess tillämpning. Därav få vi väl också draga våra slutsatser beträffande förslaget i dess helhet.

Jag måste uppehålla mig något vid ett annat avsnitt av denna fråga, som herr statsrådet var inne på. Till min stora glädje strök herr statsrådet kanske nu kraftigare under sambandet mellan stadsplane- och mätningsväsendet och fastighetsbildningen, än han gjorde i sitt första anförande, men han sade, att detta sammanhang och den därvidlag erforderliga allsidiga belysningen av frågorna garanteras av att det är byggnadsnämnden, som skall vara chef för båda dessa sidor av stadsbyggandet. Ja, det är gott och väl, men herr statsråd — och jag vädjar till kammarens ledamöter också att tänka på detta — vad är byggnadsnämnderna i de olika städerna? Jo, det är en samling kommunalmän, som blivit utsedda till detta förtroendefulla uppdrag att fungera såsom byggnadsnämnd. Litet var av oss ha kanske verkat i byggnadsnämnder och veta, hur förhållandet är. Denna samling kommunalmän skall vara den institution, som skall, såsom herr statsrådet menade, såväl mätningstekniskt som stadsplanetekniskt kunna hava överinseendet över sina tjänstemän och se till, att arbetet blir ordentligt utfört. Jag får säga, att jag är mycket stolt över att höra ett sådant förtroende uttalas av herr statsrådet till byggnadsnämnderna i Sveriges städer, men det brukar tyvärr inte låta så vid andra tillfällen, då det talas om de åtgärder, som kunna behöva vidtagas för att övervaka byggnadsnämndernas arbete. I själva verket är det väl så, att om byggnadsnämnden skall kunna ingripa gentemot sin stadsingenjör eller stadsarkitekt, måste den vända sig till utomstående sakkunniga för att få andra utlåtanden. Byggnadsnämnden är en mellaninstans, som har att vidarebefordra en hel mängd ärenden av olika slag till den statliga, administrativa myndighet, som har att i sista hand avgöra ärendet. Det är på den punkten, som arbetet skulle underlättas så oerhört för alla kommuner, om den statliga myndighet, hos vilken ärenden, som beröra stadsbyggandet, sluta, vore en och samma myndighet. Det är detta, som jag med kraft har velat understryka.

Till den siste ärade talaren, herr Nilsson, vill jag säga, när han hela tiden talar om att en mängd talare förordat kungl. byggnadsstyrelsen som den myndighet, hos vilken alla dessa ärenden skulle hamna, att jag för min del vet, att jag inte med ett ord givit uttryck för någon sådan önskan här i närvarande

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

stund. Såvitt jag hört, är det inte någon annan heller, som har sagt, att städernas intresse är, att det skulle vara byggnadsstyrelsen, som skulle taga hand om detta. Det kan hända, att någon sagt något i den riktningen, fastän det undgått mig. Vad som har sagts vara städernas intresse är, att städerna skulle få räkna med att draga sitt strå till stacken i en utredning, där man undersökte, huruvida det inte funnes någon möjlighet här i landet att få stadsplanerandet i dess helhet, plus mätning sväsendet och fastighetsbildningen, sammanförda på ett förnuftigt sätt.

Jag har för min del icke förordat byggnadsstyrelsen såsom överinstans och har undvikit att göra det, därför att byggnadsstyrelsen själv har förklarat, att den inte med den organisation, som åtminstone för närvarande finnes, känner sig kapabel att taga hand om överinseendet över mätning sväsendet. Det kan hända, att anledningen till att kungl. byggnadsstyrelsen för sin del uppgivit sin tidigare ståndpunkt i viss mån är tillkomsten av 1931 års lagstiftning på området, den nya stadsplanelagen och byggnadsstadgan, där det talas om att varje stad skall ha byggnadsnämnd och att byggnadsnämnden skall anställa stadsarkitekt. Genom tillkomsten av denna befattningshavare har kanske byggnadsstyrelsen kommit att känna sig på den säkra sidan, att alltid därigenom bli tillförsäkrad det inflytande, som den önskar ha, men det har egentligen inte något att göra med det stora önskemål, som städerna och de i städerna praktiskt arbetande kommunalmännen hava, nämligen att få båda dessa viktiga sidor av stadsbyggandet förenade under en och samma myndighet.

Jag erkänner gärna, att det nuvarande läget är ett provisorium. Jag har ingalunda avsett, att fastighetsregisterkommissionen skall fortsätta sin verksamhet i det oändliga, men jag menar, att det, innan riksdagen nu tar ett steg, som helt skiljer sig från den inställning, som riksdagen förut har haft, skulle kunna ges möjlighet till en utredning, där städerna kunde få tillfälle att framföra sina intressen och där man verkligen undersökte de olika möjligheterna.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Gabrielsson: Jag begärde ordet, när borgmästare von Geijer sade, att han hade en motsatt uppfattning mot mig, då det gäller inkorporerade områden, och talade om att det i hans stad inkorporerats ett stort område, som var fullkomlig vildmark. Jag förmodar, att om så är förhållandet, borde lantmäteristyrelsen vara lika kompetent som byggnadsstyrelsen att vara kontrollant eller att ha överinseende över ett dylikt område. Det är ju inte heller ovanligt — det har förresten hänt i den stad, i vars närhet jag bor — att det inkorporerats en stor by med en hel mängd bönder och deras ägor. Arbetet därmed skulle nu komma att åvila mätningmännen och byggnadsstyrelsen eller vad man nu vill i stället för lantmäteristyrelsen, som förut handhaft dylika ärenden. Jag har just velat framhålla, att, då det gäller inkorporering av stora, rena landsbygdsområden omkring städerna, lantmäteristyrelsen i alla fall är mera kompetent att hava överinseendet däröver.

Vad sedan beträffar den byrå i lantmäteristyrelsen, vars chef skall vara kontrollant över detta mätning sväsende, får man väl förutsätta, att den person, som kommer att bekläda den posten, skall vara lika kompetent i dylika frågor som exempelvis byggnadsstyrelsen. Då anser jag det inte från städernas sida vara farligt att ordna det så, som nu av utskottet föreslagits.

Jag kan tillägga, att när vi i jordbruksutskottet behandlade denna fråga, upplystes det, att det utanför en stad hade bildats ett stort egnahemsområde på ett inkorporerat landsbygdsområde. Detta skulle mätas av mätningmän från städerna, och det visade sig då, att mätning sförfarandet och delningen

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

kostade, i det närmaste, lika mycket som hela det inköpta området. Det är en sak, som man får taga hänsyn till, nämligen att lantmäteristyrelsen också måste kontrollera att det blir drägliga förhållanden i sådant avseende.

Detta är också en av orsakerna till att vi landsortsrepresentanter yrka bifall till utskottsförslaget i den delen, och jag ber alltså fortfarande, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ordet lämnades nu för kort gemmäle till herr **von Geijer**, som yttrade: Herr talman! Endast några få ord med anledning av vad herr Gabrielsson senast anförde.

Jag fällde mitt yttrande med anledning av den fördel jag funnit det vid inkorporering vara, att man inte behöver ha ett tvehövdad chefskap. Jag gjorde det icke för att taga någon ställning till frågan om vilken styrelse ärendet skulle falla under, utan det var det tvehövdade chefskapet jag ansåg olämpligt och som jag fruktade skulle införas med den nya ordningen.

Herr **Forssell**: Jag hade för en stund sedan den äran, att min moraliska beskaffenhet blev skärskådad och närmare undersökt från statsrådsbanken. Det är ju en ära, som man har anledning att sätta kolossalt värde på. Då emellertid undersökningen var så negativ, som fallet var, måste jag ett ögonblick taga kammarens tid i anspråk med att konstatera vad underlaget var för vederbörande statsråds omdöme.

Jag påpekade i mitt tidigare anförande, att när en av K. B. förordnad mättningsman utför sitt arbete i sådana samhällen, som inte ligga under byggnadsnämnd, åligger kontrollen över honom länsarkitekten, och dessutom, sade jag, hänskjuter K. B. hans arbete till granskning hos överlantmätaren. Då svarade herr statsrådet själv, att detta var i allra högsta grad sakligt felaktigt, därför att K. B. inte var *tvungen* att hänskjuta saken till granskning hos överlantmätaren, utan hade endast rättighet att göra det. Jag kan nu inte säga, om praxis är, att K. B. *alltid* gör detta, men jag skulle tro, att det inte är långt ifrån, att så sker. Vad jag således har refererat till är en praxis, som för närvarande finnes och som medför, såsom herr statsrådet själv konstaterat, precis samma kontroll över denne mättningsförrättare, som efter detta reformförslag. Den förbättring på denna punkt, som efter herr statsrådets eget meddelande hela denna reform avser att åstadkomma, är således redan i praxis genomförd. Allt vad man vill vinna genom reformen finns redan. Vad är det då kvar, som man vinner? Ja, man drar i onödan in städerna under denna kontroll för att vinna den lilla obetydliga saken att få den officiellt kanoniserad och överförd från att bara vara praxis.

Min uppgift var således i sak fullkomligt riktig, ty det är så, som det går till för närvarande. Det vara bara den lilla formella skillnaden, som gjorde, att ett sittande statsråd fann anledning att från statsrådsbanken utbreda sig över en kammarledamots moraliska beskaffenhet. Jag tackar honom så hjärtligt för betyget!

Herr statsrådet **Sköld**: Jag har inte bedömt herr Forssells moraliska beskaffenhet, ty kunskap eller bristande kunskap hänför sig enligt mitt sätt att se icke till det moraliska planet. Vad jag menade med mitt sista anförande var, att herr Forssell talade om samhällen, som icke legat under byggnadsnämnd, men där K. B. förordnat mättningsman. Sådana samhällen existera enligt min mening icke, ty det finns alltid byggnadsnämnd i sådana samhällen, men det är ju en annan sak. Emellertid är det svårt att diskutera, när man egentligen inte riktigt vet, vad motståndaren avser.

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

Gentemot herr Forssell vill jag bara tillägga, att när han säger, att det föreliggande förslaget innebär precis samma kontroll som den, som redan finns i samhällen med av K. B. förordnad mättningsman, är det ett misstag. Nu kan det bli en kontroll, om K. B. remitterar till överlantmätaren. Enligt det föreliggande förslaget blir det i stället en kontroll av en stadsbyrå i lantmäteristyrelsen under ledning av två personer med utbildning till stadsingenjörer. Det blir alltså med det föreliggande förslaget en kontroll av ett högre slag än den, som nu kan förekomma under vissa omständigheter.

Jag begärde emellertid ordet för att fästa kammarens uppmärksamhet på att det är litet svårt att veta, vad opponenterna egentligen vilja. Här har jag strävat för att visa, att det föreliggande förslaget icke inskränker den kommunala självbestämmanderätten. Herr Nylander försöker motbevisa detta och varnar för att göra inskränkningar i den kommunala självbestämmanderätten. Men när jag då har sagt, att sambandet mellan stadsplane- och mättningsärenden ligger ju hos byggnadsnämnden, då säger herr Nylander: byggnadsnämnden — vad är det? En samling kommunalmän. Vad förstå de om den saken? Vill då herr Nylander inte ha kommunal självbestämmanderätt? Det är ju byggnadsnämnden, som utövar den kommunala självbestämmanderätten. Är den inte kompetent? Behöver den ha starkare kontroll, än detta förslag innebär? Detta förslag innebär precis det, som herr Nylander efterlyste, nämligen att byggnadsnämnden kan hos lantmäteristyrelsen inhämta den sakkunskap för att bedöma sina tjänstemäns mättningsförrättningar, som den kanske inte själv har, och den får detta gratis och utan bryskt framgående från statens sida.

Jag vill be kammaren beakta, att opponenterna inte veta, hur de vilja ha det. Vilja de, att ärendena skola gå till byggnadsstyrelsen i stället? »Nej», säger herr Nylander. Någon annan säger »ja». Skall det bli ett särskilt ämbetsverk? Det är dock på det sättet, att det är mer än femton år sedan denna fråga förra gången behandlades av riksdagen, och det är en lång tid. Och när herr Ehrnberg vädjar till landsbygdsrepresentanterna att icke motsätta sig städernas vilja, har det redan sagts här, att städernas opposition är ganska delad, men jag skulle dessutom vilja säga, att det förslag, som här föreligger, tillmötesgår städerna på helt annat sätt än 1919 och 1920 års förslag gjorde. Här har man inte gjort några onödiga ingrepp i städernas verksamhet på detta område, och det är därför, vi kunna säga från vår sida, att det icke sker städerna någon skada genom att man accepterar detta förslag och samtidigt löser en stadsadministrativ fråga, som hittills visat sig så ytterligt svår att lösa.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag hade inte tänkt yttra mig i denna fråga, men då det talats så mycket om olika kompetens hos byggnadsstyrelsen och lantmäteristyrelsen, har jag känt mig uppfordrad att uppträda såsom slaven bakom lantmäteristyrelsens växande maktutövning och ifrån denna plats påminna den om, att den också är en dödlig. Allt sedan styrelsen fick en så mäktig, kunnig och energisk chef som överståthållaren Nothin, har det blivit ett uppsving i lantmäteristyrelsens kompetens och befogenheter. Detta är inte någon anmärkning mot Nothin, men väl en erinran om den miljö, som sålunda tillskapats omkring lantmäteristyrelsen.

Den nu föreliggande frågan måste man verkligen sätta sig in i grundligt, och jag yttrar mig sällan förr än jag blivit fullt övertygad om på vilken ståndpunkt, jag bör stå. Jag har nog förut röstat mot sådana här förslag och kanske också talat däremot. Nu har jag lyssnat med uppmärksamhet till denna diskussion och dock inte funnit, vad herrarna tvista om och vari pudelns kärna

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

ligger i vidare mån, än att det skall finnas en gemensam ledning och att man har olika förtroende till olika ledningar. Jag kan därför icke rösta i detta fall, utan måste avstå.

Jag tycker nog, att vad som talar för förslaget, är att vi måste ha ett slut på detta en gång och inte hålla på i evighet — det är ju sjunde gången nu — och jag har inte funnit något oerhört nedtrampande av städernas kommunala självbestämmanderätt kunna spåras i detta förslag. Man lär ju totat till det och gjort så gott man har kunnat, för att de skola få bibehålla sina gamla befogenheter i realiteten, och så satt till någon formell kompetens, som kanske lantmäteristyrelsen inte heller blir i tillfälle att utöva på något realistiskt sätt. Det hela är måhända i sitt nya skick en struntsak, men i alla fall har dess vikt upphöjts till proportioner. Jag hoppas verkligen, att det företrädesvis gäller en formalitet. Ty någon särskild beundran av lantmäteristyrelsens kontroll över sina främsta uppgifter har jag tyvärr av erfarenhet¹ ej kunnat tillägna mig.

Jordbruksminister Sköld har med avsättande av justitieministern nyligen satt lantmäteristyrelsen till ensam ledande också på den sociala jordfrågans lagvägar. Det är verkligen en ny företeelse i vår konstitutionella författning, och det må gärna för mig vara, om jag varit övertygad om att denna av Sköld med olagligt undanträngande av justitieministern tillsatta myndighet också givit prov ur det meniga folkets synpunkt på sin kompetens till nämnda nya uppdrag, som nu ytterligare skall kumuleras. Men jag har, icke minst i andra lagutskottet, legat i strid med lantmäteristyrelsen om dess kontroll av styckningsväsende på landsbygden. Av styrelsen tillåtes fortfarande bildandet av nya ofullständiga jordbruk genom bristfälliga styckningar. Det har gått så långt, att styrelsen själv tagit sig före att ge lantmätarna direktiv för hur mycket mark av olika slag som skall tilläggas på det ena eller andra stället — frågor, som väl höra till lagstiftningen och knappast till det administrativa gottfinnandet. Och på det sättet har det kommit därhän, att enligt lantmäteristyrelsens avstyckningar skall det läggas till så litet, att dess tilldelningar ligga i underkant av vad norrlandskommittén ville, att man skulle beräkna.¹ Vidare har det från lantmäteristyrelsens nuvarande chef en gång¹ ifrågasatts, hurvida dessa jordbruk verkligen behövde egen husbehovsskog eller om det kanske inte vore tillräckligt, att de finge servitutsrätt att taga sitt husbehovsvirke på bolagens marker.

Då nu jordbruksdepartementet skänker lantmäteristyrelsen det ena nya uppdraget efter det andra har jag med dessa ord velat fästa blickarna mot detta kumulerade ansvar under förhoppning att det gamla ansvaret för styrelsens egentliga uppgift icke därigenom råkar i ytterligare svårigheter beträffande grundsatser och tillämpning.

Herr Nylander: Herr statsrådet gjorde gällande, att jag genom mina ord angående byggnadsnämnderna skulle ha underkänt städernas självbestämmanderätt och så att säga icke satt värde därpå. Jag förstår inte, hur man kan inlägga något sådant i mitt uttalande. Jag påpekade redan tidigare för statsrådet, att byggnadsnämnderna äro så att säga en mellaninstans, som har att för fastställande av högre myndigheter vidarebefordra nära nog alla ärenden av någon viktigare beskaffenhet. Att man kan säga, att städerna därigenom ha självbestämmanderätt över sina stadsplane- och byggnadsfrågor, det tror jag inte ens herr statsrådet kan vilja påstå. Jag har endast velat konstatera, hurudant förhållandet verkligen är.

¹ Se reservationer och särskilda yttranden i andra lagutskottet av C. Lindhagen under de senaste åren.

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

Herr statsrådet sade också, att reservanterna icke veta vad de vilja ha. Jag tycker, att jag ända till leda försökt framlägga den saken för kammaren, och det är, att vi från städernas sida icke vilja ha våra intressen tillgodosedda i förhållande till det ena eller andra verket, utan vilja ha en sådan allsidig och förutsättningslös utredning, att man kan få för första gången undersökt, om det inte skall finnas någon möjlighet att ordna dessa saker på ett mer tillfredsställande sätt än som sker genom det nu framlagda förslaget, vilket dock måste vara en halvmesyr även i fortsättningen.

Herr Velander: Endast ett par ord.

Det var ett yttrande från herr Heidings sida, som, efter vad det förefaller mig, borde något tillrättaläggas. Han gjorde gällande, att städerna själva inte tagit bestämt avstånd från den här föreslagna reformen, och i det sammanhanget yttrade han något om, att flertalet av städerna uttalat sig till förmån för densamma. Propositionen innehåller emellertid en viss upplysning i detta hänseende, och därav framgår, att det är 30 av landets 114 städer, som tillstyrkt förslaget. Jag skulle tro, att detta i regel är de mindre städerna. Där emot ha byggnadsnämnderna i åtminstone 59 städer — och jag utgår ifrån att det är de större städerna — uttalat sig emot den reform, som med propositionen avses.

Jag vill också säga, att dessa frågor måste ha en mycket stor betydelse för städernas vidkommande. Detta följer redan därav, att den jord med tillbehör, som dessa städer och stadsliknande samhällen representera, äger ett värde, som kanske inte oväsentligt överstiger landsbygdsjorden, alltså det nuvarande egentliga underlaget för lantmäteristyrelsens verksamhet.

Herr Gabriellson lämnade någon upplysning om att vid vissa förrättningar, som gällde egnahemsområden eller hur han uttryckte det, hade kostnaderna för de verkställda mättingsåtgärderna uppgått till ett belopp, som motsvarade eller översteg egnahemsrådets värde. Jag vet inte, vad han avsåg med den upplysningen. Jag kan inte heller närmare yttra mig om det avsedda fallet, men jag kan säga, att propositionen innehåller, såvitt jag kunnat finna, visst material för bedömande av hur kostnaderna ställa sig, när förrättningarna utföras av städernas mättingsmän och när de utföras av lantmätarna; och har jag åtminstone tolkat detta material eller dessa upplysningar på det sättet, att kostnaderna ställa sig åtskilligt billigare i det förra fallet än i det senare. Det kan hända, att man kan tvista på den punkten, om de knapphändiga uppgifternas verkliga innebörd, men det kan dock i varje fall icke av desamma dragas en motsatt slutsats.

Herr statsrådet har nu under sina olika uttalanden här gått med på att det måste anses påkallat, att vid ett rätt ombesörjande av städernas mättingsväsen även insikter och erfarenheter på stadsplaneväsendets område böra finnas representerade. Men säger herr statsrådet, det är byggnadsnämnderna, som ha hand om stadsplaneväsendet och mättingsväsendet, och byggnadsnämnderna fylla sina uppgifter på ett så förträffligt sätt. Av detta erkännande åt byggnadsnämnderna kan jag för min del möjligen dra den slutsatsen, att det inte är så nödvändigt med en övervakning av just dessas verksamhet, men det är däremot icke möjligt att därav draga den slutsatsen, att, om det gäller en effektiv kontroll och tillsyn av hur stadsplaneväsendet och mättingsväsendet i städerna ombesörjas, den, som utövar denna kontroll och tillsyn, blott behöver representera sakkunskap inom en av de verksamhetsgrenar, som byggnadsnämnderna sålunda ha att ombesörja. Jag menar alltså, att skall denna kontroll vara av något värde, måste tillsynsmyndigheten vara mäktig en allsidig bedömning av byggnadsnämndernas samtliga här ifrågavarande åtgärder, som intimt sammanhånga med varandra.

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

Beträffande statsrådets efterlysande av vad opponenterna i detta sammanhang egentligen vilja, ber jag att få instämma med herr Nylander, och det framgår förresten av den till utskottsutlåtandet fogade reservationen. Jag kan tillägga, att ur min synpunkt skulle det ha varit utomordentligt lämpligt och jämväl av omständigheterna påkallat, om vid förberedelserna till den föreliggande propositionen någon person, som kunnat anses representativ för städernas uppfattningar och intressen fått medverka.

Herr **Hjalmarsson**: Herr talman! Det var i anledning av herr Velanders anförande, som jag begärde ordet.

Jag vet inte, varför herr Velander gör anspråk på att tala å städernas vägnar. Mot det utlåtande, som nu föreligger från utskottet, har i varje fall inte jag i min egenskap av stadsrepresentant något att invända, utan jag kommer att rösta för utskottets förslag. Jag har velat nämna detta som en gensaga, då man säger, att det är ett stadsintresse, att förslaget icke antages, och att det är landsbygdsintresset, som icke vill tillmötesgå städernas önskemål.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Heiding**: Herr Velander framhöll, att majoriteten av städerna avstyrkt detta förslag, men det står ju tydligt angivet, att helt avstyrkande föreligger egentligen endast från 43 städer, och i tolv av dessa hava icke stadsfullmäktige yttrat sig.

Herr Velander ville dessutom göra gällande att det är de största städerna som avstyrkt, under det de mindre inte skulle ha något emot reformens genomförande. Men jag vidhåller fortfarande, att det stora flertalet av landets städer ingenting har emot förslaget.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågakvarande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; 3:o), av herr *Mannerskantz*, att sistnämnda förslag skulle godkännas med följande ändringar, nämligen att i den under punkten 2 införda avlöningsstaten för lantmäteristyrelsen den under 3 a) upptagna anslagsposten till grundavlöningar m. m. till icke-ordinarie personal höjdes från 40,100 kronor till 41,300 kronor, att de i samma stat angivna summorna 42,700 kronor och 227,000 kronor i följd därav höjdes till 43,900 kronor respektive 228,200 kronor och att det under punkten 4 upptagna anslaget till omkostnader vid lantmäteristyrelsen nedsattes från 82,500 kronor till 74,000 kronor; samt 4:o), av herr *Reuterskiöld*, att kammaren skulle besluta, att därest kammaren i huvudsak bifölle det föreliggande utlåtandet, detta gjordes under förutsättning, att det till lagutskott hänvisade lagförslaget beträffande fastighetsbildningslagens ändring i samband därmed bleve av riksdagen i huvudsak antaget.

Herr talmannen anförde vidare, att propositioner komme att framställas särskilt beträffande herr Reuterskiölds yrkande och särskilt angående de under 1:o)—3:o) här ovan upptagna yrkandena.

Därefter gjordes till en början propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å herr Reuterskiölds yrkande; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt de under 1:o)—3:o) angivna yrkandena och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till lantmäteristyrelsen m. m. (Forts.)

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 81, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen med de av herr *Mannerskantz* under överläggningen föreslagna ändringarna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statlig exportkreditgaranti; samt

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till låneunderstöd åt vissa egnahemsägare i Göteborgs och Bohus län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa stödåtgärder för den svenska sjöfartsnärings-

Ang. vissa stödåtgärder för sjöfartsnärings-

I en till riksdagen avlåten, den 9 april 1936 dagtecknad proposition, nr 238, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att för lån från rederilånefonden finge då särskilda omständigheter därtill föranledde, beviljas utsträckning av lånetiden på sådant sätt, att lånet skulle vara till fullo återbetalat, då lånet avsåge anskaffande av nytt fartyg, vid utgången av tolfte året och eljest vid utgången av tionde året från första lyftningsdagen,

dels medgiva, att under tiden till och med den 30 juni 1938 finge från rederilånefonden på i huvudsak av departementschefen förordade villkor utlämnas stödlån till rederiföretag till ett sammanlagt belopp av högst 7.5 miljoner kronor,

dels besluta, att från och med den 1 juli 1936 en särskild lånefond, benämnd statens sekundärlånefond för rederinärings-, skulle inrättas samt att till denna fond skulle från rederilånefonden överföras ett belopp av 2.5 miljoner kronor,

dels förklara, att i fråga om statens sekundärlånefond för rederinärings- skulle gälla de bestämmelser, vilka funnes intagna i ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse i ämnet,

Ang. vissa stödåtgärder för sjöfartsnäringen. (Forts.)

dels ock godkänna ändrad lydelse av § 10 förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan i enlighet med ett vid propositionen fogat förslag till förordning i ämnet.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle ränta å stödlån från den nya sekundärlånefonden för rederinäringen utgå efter 4 procent, medan räntan å lån från rederilånefonden liksom tidigare skulle utgå efter 4 $\frac{1}{2}$ procent.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena, nr 420, inom första kammaren av herr *O. A. Nordborg* m. fl. och den andra, nr 804, inom andra kammaren av herrar *C. J. Ekman* och *Bj. Holmgren*, däri hemställts, att riksdagen måtte antaga de i propositionen nr 238 framlagda förslag med den ändring, att räntesatsen för de avsedda stödlånen fastställdes till 3 procent och för rederilånen till 4 procent.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, måtte

a) medgiva, att för lån från rederilånefonden finge, då särskilda omständigheter därtill föranledde, beviljas utsträckning av lånetiden på sådant sätt, att lånet skulle vara till fullo återbetalat, då lånet avsåge anskaffande av nytt fartyg, vid utgången av tolfte året och eljest vid utgången av tionde året från första lyftningsdagen;

b) med avslag å det i motionerna I: 420 och II: 804 framställda yrkandet beträffande räntan å stödlån, medgiva, att under tiden till och med den 30 juni 1938 finge från rederilånefonden på i huvudsak av departementschefen förordade villkor utlämnas stödlån till rederiföretag till ett sammanlagt belopp av högst 7.5 miljoner kronor;

c) besluta, att från och med den 1 juli 1936 en särskild lånefond, benämnd statens sekundärlånefond för rederinäringen, skulle inrättas samt att till denna fond skulle från rederilånefonden överföras ett belopp av 2.5 miljoner kronor;

d) förklara, att i fråga om statens sekundärlånefond för rederinäringen skulle gälla de bestämmelser, vilka funnes intagna i det vid statsrådsprotokollet fogade förslaget till kungörelse i ämnet;

e) godkänna ändrad lydelse av § 10 förordningen angående Svenska skeppshypotekskassan i enlighet med det vid statsrådsprotokollet fogade förslaget till förordning i ämnet;

II. att det i motionerna I: 420 och II: 804 framställda yrkandet om sänkning av räntan å vanliga lån från rederilånefonden icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herrar *Holmgren* och *Holmström*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Nordborg: Herr talman! Det förslag till stödåtgärder för den svenska sjöfarten, som kommerskollegium framlagt för Kungl. Maj:t, kan ej sägas vara annat än mycket blygsamt. Kommerskollegium och de tillkallade sakkunniga ha försökt att anvisa de utvägar, som stå till buds för dylika stödåtgärder utan att anlita den nu så vanliga vägen med subsidier. Förslaget i fråga har även utav myndigheter och press mottagits mycket välvilligt och ansetts vara mycket moderat. Sjöfartsnäringens utövare hade ju väntat sig något bättre, men då redarna själva icke ville begära statssubsidier, åtminstone för närva-

Ang. vissa stödåtgärder för sjöfartsnäringen. (Forts.)

rande, så ställde man sig förstående inför svårigheterna att kunna åstadkomma någonting bättre. Så mycket större blev emellertid besvikelsen, när Kungl. Maj:t i sin proposition reducerat de föreslagna åtgärderna till de minsta möjliga. Principiella skäl synas ha varit avgörande för Kungl. Maj:ts ståndpunkt. För min del vill jag ej förneka, att sådana ha förefunnits. Men jag vill ändå framhålla, att de sakkunniga och kommerskollegium ha just med hänsyn till dessa principiella svårigheter sökt att komma fram med ett så moderat förslag, att det skulle kunna vinna bifall av riksdagen, utan att de principiella synpunkterna för utlämning av lån från statens lånefonder skulle trädas för nära. Man hade även tänkt sig, att det med anledning av de föreslagna åtgärdernas tillfälliga natur skulle kunna vara möjligt att räkna med ett bifall.

Den av riksdagen begärda utredningen har ju tydligt och klart visat, att en stor del av vår sjöfart är i ett mycket svårt ekonomiskt betryck. Resultatet har emellertid blivit ett förslag, som måste betecknas som ett rent slag i luften. Ingen kan väl tro, att vad som här har föreslagits skall kunna i någon nämnvärd mån bidra till vare sig återhämtning eller till stödande av vår sjöfart i den fortsatta konkurrensen med andra länders statsunderstödda tonnage.

Jag skall även be att få omnämna, att sedan kommerskollegium framlagt sitt förslag, ha redarna nödgats träffa kollektivavtal, innebärande mycket ökade utgifter. Dessutom står även sjöfarten inför nya sociala krav. Som bekant upptages i Genève i höst en del olika frågor till avgörande, som just beröra sjöfarten. De viktigaste frågorna därvidlag äro inskränkning av arbetstiden och semester för de ombordvarande. Dessutom är även frågan uppe angående ökad bemanning av fartygen. Vad detta betyder för rederierna i länder, som icke åtnjuta statssubsidier, är ej svårt att förstå. Jag får därför hemställa, att riksdagen och Kungl. Maj:t, när det kommer upp nya krav från Genève eller sociala frågor i övrigt, måtte noga tänka sig för, innan vår sjöfartsnäring på nytt ålägges större utgifter och utsättes för ökade krav. I fall vår regering skulle kunna i Genève söka få till stånd en avveckling av det förödande sjöfartssubsidiesystemet i de olika länderna, tror jag att detta skulle vara mycket tacknämligt, och internationella arbetsbyrån skulle säkerligen också komma att vinna på den saken, ty eljest antar jag, att det blir mycket svårt för arbetsbyrån att få igenom sina konventioner och att sedan få dessa ratificerade av olika länder.

Då jag således nu anser, att Kungl. Maj:ts förslag, som förordats av utskottet, är i hög grad otillfredsställande, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till de i anledning av Kungl. Maj:ts proposition avgivna motionerna.

Herr Waller: Herr talman! På de skäl, som utskottet anfört, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Den föregående ärade talaren påpekade, att det var principiella skäl, som varit avgörande för utskottet. Då den ärade talaren nu yrkat bifall till motionerna, vari även begäres en räntenedsättning, kan jag visserligen medge, att fog härför finns, men principiella skäl lägga hinder i vägen. Utskottet har ansett, att en sådan inte bör »genomföras isolerat, utan ske i samband med en allmän räntereglering för statens samtliga utlåningsfonder, beträffande vilka räntan för närvarande genomgående beräknas efter en högre räntesats än den av motionärerna föreslagna». Enligt fullmäktiges i riksgäldskontoret uppgift uppgår denna för närvarande till 4.20 procent, och med hänsyn till dessa förhållanden har utskottet för sin del icke ansett sig kunna tillstyrka yrkandet om räntenedsättning.

Ang. vissa stödätgärder för sjöfartsnäringen. (Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om broanläggning över Svinesund m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 127, i anledning av väckt motion om broanläggning över Svinesund m. m.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 9, hade herr *C. Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t förorda, utom annat,

1) Bohusbanans begynnande framdragande till Svinesund genom utförande till en början av denna bandels terrassering;

2) påskyndande av utredningen om en landsvägsbro över Svinesund.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av motionen I:9 måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att nu pågående utredningar om anläggning av bro över Svinesund måtte bedrivas med sådan skyndsamhet, att förslag i ärendet om möjligt kunde föreläggas 1937 års riksdag.

Herr Lindhagen: Herr talman! Här föreligger nu ett viktigt statsutskottsutlåtande. Det har tagit en gynnsam ställning till lösningen omsider av frågan om Svinesunds landsvägs- och järnvägsbro med sammanknytande på bägge sätten av förbindelserna mellan båda grannländerna.

I den motion, som nu har behandlats av utskottet, har jag först yrkat »Bohusbanans begynnande framdragande till Svinesund genom utförande till en början av denna bandels terrassering». Denna punkt har avstyrkts av utskottet — tills vidare, få vi väl säga. Den andra punkten, »påskyndande av utredningen om en landsvägsbro över Svinesund», har mottagits särdeles gynnsamt från utskottets sida, och man kan säga, att genom detta utlåtande är väl denna segslitna fråga nu omsider bragt i hamn.

Utskottet har avgivit ett frimodigt och allsidigt utlåtande, där frågan behandlats, utan att några punkter äro glömda. Det blir således nu en bro, och normmännen lära också ha fogat sig däruti. Först förelåg förordnande för landshövdingen i Göteborg att överväga en ny färjeförbindelse, men med anledning av interpellationsdebatten år 1934 i riksdagen fick han också uppdrag förhandla om broförbindelse. Färjan är således alldeles skrinlagd, och bron reser sig redan i våra drömmar såsom en verklighet.

Därmed ha också järnvägsstyrelsens tidigare betänkligheter blivit undanröjda. Styrelsen var bekymrad för att en landsvägsbro skulle förhindra den av styrelsen sedan gammalt ivrigt åtrådda sammanbindningen av de båda ländernas statsbanenät. Därför förklarade styrelsen först, att om det skulle byggas en bro, vilket styrelsen inte var benägen för, skulle den åtminstone byggas på det sätt, att när järnvägen blev en aktualitet, skulle bron kunna begagnas som järnvägsbro, och efteråt skulle man då i stället anlägga en färja för landsvägstrafiken. Denna ståndpunkt, betingad av nit hos styrelsen för sina järnvägar, har nu också styrelsen avstått ifrån och är med på att man börjar bygga en landsvägsbro och även behålla den. Alla hinder för denna äro således, såvitt jag förstår, nu undanröjda, och därför har jag naturligtvis inte något annat yrkande vare sig beträffande utskottets hemställan eller dess motivering, än vad utskottet i dessa avseenden anfört.

Men jag skall yttra några ord även om järnvägsfrågan. Det har nu i ut-

Om broanläggning över Svinesund m. m. (Forts.)

redningen förklarats, att man nog kommer att bygga bron så, att den också kan apteras och utbyggas för en järnväg. Och redan detta är ju ett stort steg, att man således talar om att här måste det bli en järnväg med tiden, såsom också för länge sedan har förordats både av svenska riksdagen, då Bohusbanan anlades, och inom den kommitté, som tillsattes år 1923, tror jag det var, för att pejla frågan.

Nu har även sista punkten i motionen, »Bohusbanans elektrifiering till en början åtminstone från Göteborg till Uddevalla», besvarats i statsutskottets utlåtande nr 137, som också i dag står på dagordningen, varför jag hoppar över den här.

Återstår då terrasseringen av banan fram till Svinesund. Jag tycker verkligen för min del, att det är ett praktiskt och klokt förslag också, ty varför ha vi fått bygga landsvägsbro? Jo, därför, att vi, utan att fråga någon gått fram med vår autostrada till Svinesund, och där ropade efter en bro, som nu kommit.

Om vi därför äro överens om de båda statsbanornas sammanbindning och om vi börja terrassera fram denna bana till Svinesund, kommer den mycket fortare att accepteras av norrmännen, än om det inte finns åtminstone terrasseringsarbeten utförda, och då får detta gamla svenska önskemål en lösning även till norrmännens synnerliga gagn.

Men därtill kommer, att det sökes ju med lykta efter arbeten för att tillfälligtvis hjälpa den stenhuggande arbetarbefolkningen i Bohuslän. Det talas i utlåtandet om hur bra det är att anlägga bron, så att de få arbete, och hur bra det är för Bohusläns befolkning, särskilt i norra Bohuslän, att det blir mera liv och rörelse genom att landsdelen med en landsvägsbro blir sammanknuten med det norska broderlandet.

Men ännu mera än bron skulle naturligtvis terrasseringsarbetena, vilka ha den praktiska nytta, som jag nyss talade om, bidra till att avhjälpa nöden där nere just för stenarbetarna, som äro vana vid sådan grovarbete. I stället för alla de omöjliga projekt, som blivit framlagda av en kommitté och som ha måst övergivas, nämligen att bygga nya fabriker o. s. v., borde man göra detta. Då får man ett storartat bidrag till arbetstillfällen, och på samma gång kanske man kommer fram till banornas sammanknytning ett tiotal år tidigare än eljest skulle ske.

Nu har emellertid järnvägsstyrelsen, som endast yttrat sig om järnvägsfrågan, kommit fram och bekänt sin gamla kärlek: naturligtvis måste dessa två banor sammanknytas. Men järnvägsstyrelsen sätter på samma gång krokben för sitt förslag såtillvida, att den har hittat på ett argument sedan gamla tider, nämligen, att sammanknytningen av järnvägen är ett huvudsakligt intresse för Norge, och därför måste man där taga initiativ i saken. Ett dylikt resonemang synes mig både oriktigt och farligt för oss, och därför har statsutskottet inte i något av sina utlåtanden heller understrukit detta järnvägsstyrelsens yttrande. En sammanknytning är lika bra för bägge länderna, och på en annan utgångspunkt kan man icke bygga samförstånd när det gäller två brödraland.

Även när vi komma till elektrifieringen, tövar järnvägsstyrelsen med att säga, att den inte kan förorda denna, så länge man nödortfigt kan reda sig med den gamla trafiken, vilket dock endast kan ske nödortfigt. Därför ha ju järnvägsstyrelsen själv på detta indirekta sätt understrukit, att det behövs nog elektrifiering, och jag får redan nu säga, att elektrifieringen av Bohusbanan ju har i statsutskottets utlåtande nr 137 också blivit definitivt avgjord. Man skall till och med börja härmed åtminstone till Uddevalla, så att jag icke behöver yttra mig, när vi komma till det betänkandet.

Om broanläggning över Svinesund m. m. (Forts.)

Anledningen till att järnvägsstyrelsen är så där betänksam och sätter tvivel för sin egen stora och brinnande kärlek är den, tror jag mig förstå, att styrelsen och särskilt dess chef har fått så mycket ovett från privatbanor, för att styrelsen bereder dem olägenheter med sitt nit för statsbanor. Bland dem är nu den mäktiga Bergslagsbanan, och därför vill järnvägsstyrelsen inte hava den fläcken på sig vidare. Den är uttröttad, därför har man upptäckt kanske, att det är Norge, som åligger att taga initiativet. Sedan komma vi givetvis efter.

Nu har även till järnvägsstyrelsen remitterats frågan om fortsättning av banan genom terrassering. Ett av mina huvudmotiv härför är som sagt, att därigenom får man understöd åt befolkningen. Det skälet låtsas järnvägsstyrelsen inte om; antagligen anses, att man inte har med det att göra, att det inte är någon idé att göra detta nu, förrän man fått klarhet med Norge. Men på samma gång säga både järnvägsstyrelsen och utskottet, att det är bra, att även norra Bohuslän får bättre kommunikationer, och det skulle man också få häri-genom. Järnvägsstyrelsens chef sade mig en gång, att han tyckte, att förslaget, att detta arbete skulle användas som hjälparbete, var tänkvärt, och han ställde till och med i utsikt, att han skulle tillstyrka förslaget, men det har han inte gjort nu, antagligen därför att han tänkte: »Bäst att skomakaren stannar vid sin läst», nämligen vid själva järnvägsfrågan i och för sig.

Jag har ju ingen utsikt att få detta förslag i dag bifallet. Utskottets ståndpunkt både när det gäller detta utlåtande och det, som kommer senare på listan, innebär emellertid, att den gamla kungstanken om även en järnvägsförbindelse över Svinesund bör komma till stånd så fort som möjligt.

I detta gynnsamma läge för det hela vill jag inte heller göra något yrkande beträffande punkten 2) i min motion, utan böjer mig tacksamt för det framsteg, som gjorts i dessa bägge gamla frågor genom detta statsutskottsutlåtande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottet betänkande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till lotsverket för budgetåret 1936/1937, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. vissa ändringar i avlöningsreglementena. Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande avlöningsreglementen för nyreglerade verk jämte i ämnet väckt motion.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 174 framlagda förslag och med avslag å motionen II: 675, i här förevarande del,

a) förklara, att de bestämmelser, som innefattades i följande författningsrum, nämligen

4 § och 16 § 1 mom. sista stycket avlöningsreglementet den 22 juni 1921

Ang. vissa ändringar i avlöningsreglementena. (Forts.)

(nr 451, jfr 1925 nr 270) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen,

4 § och 17 § 1 mom. sista stycket avlöningsreglementet den 19 juni 1919 (nr 343) för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk,

4 § och 14 § 1 mom. sista stycket avlöningsreglementet den 9 juni 1922 (nr 379) för befattningshavare vid lots- och fyrstaten,

4 § och 13 § 1 mom. sista stycket avlöningsreglementet den 21 maj 1926 (nr 177) för förste provinsialläkare och provinsialläkare, samt

4 § och 17 § 1 mom. sista stycket avlöningsreglementet den 15 juni 1934 (nr 303) för tjänstemän vid domänverket

skulle från och med den 1 juli 1936 upphöra att gälla;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i nämnda avlöningsreglementen vidtaga de ändringar, som härav föranleddes.

I motionen II: 675, av herr *A. Hansson* i Rubbestad m. fl., hade såvitt nu var i fråga, hemställts, att Kungl. Maj:ts proposition nr 174 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Nilsson* i Fredriksfält, *Vollrath Tham*, *Strindlund*, *Svensson* i Grönvik och *Olsson* i Staxäng ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 675, i här förevarande del, avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Herr Tham, Vollrath: Herr talman! Såsom reservant vid detta utlåtande ber jag att få säga ett par ord.

Frågan om tjänstledighetsavdrag under havandeskap är en ömmande fråga, vars lösning på ett tillfredsställande sätt torde ligga kammaren varmt om hjärtat. Därom äro väl alla eniga. Men det förhåller sig ju på det viset, att denna fråga jämte därmed sammanhängande spørsmål är under behandling hos den allmänna avlöningsrevisionen och dessutom hos den i juli månad 1935 av Kungl. Maj:t påbörjade utredningen om gifta kvinnors anställningsförhållanden. När sålunda dessa frågor i stort sammanhang behandlas av sakkunniga hava reservanterna ansett, att det vore oklokt att föregripa sig på deras arbete, utan att man i stället lugnt bör avvakta resultatet av detsamma. Civilförvaltningens lönenämnd och statskontoret, som yttrat sig, hava ansett, att de föreslagna ändringarna i förevarande avlöningsreglementen utan olägenhet kunde anstå för att upptagas i ett sammanhang.

På denna grund hava reservanterna ansett, att frågan kan vila, och jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Asplund: Under åberopande av de ömmande omständigheter, som av den föregående ärade talaren hava erkänts vara till finnandes, och då frågan om tjänstledighet för kvinnor under havandeskap är en principiell fråga, som helst bör lösas, förrän man framlägger det slutliga förslaget om löneregleringen, så anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan. Andra kammaren har med mycket majoritet antagit utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till bidrag till byggande av broar jämte två i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o) och 13:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; samt

nr 50, i anledning av väckta motioner angående lag om barnavårdsförbund.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. Linköpings stads placering i dyrortshänseende. Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 132, i anledning av väckta motioner om viss retroaktiv tillämpning av beslut rörande Linköpings stads placering i dyrortshänseende.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 197, inom första kammaren av friherre *I. Lagerfelt* och den andra, nr 540, inom andra kammaren av herr *C. G. Jacobsson* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att till de statstjänstemän, som under tiden 1 april 1931—30 juni 1933 varit placerade i Linköpings stad och på vilka socialstyrelsens dyrortsgruppering vore tillämplig, utbetala skillnaden i lön och dyrortstillägg mellan D- och E-ort.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I:197 och II:540 icke måtte vinna riksdagens bifall.

Reservation hade avgivits av herrar *Oscar Olsson*, *Svensson* i Kompersmåla, *Bergström*, *Bäcklund*, *Anderson* i Råstock, *Jeppsson*, *Ward*, *Aronson* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I:197 och II:540 bemyndiga Kungl. Maj:t att till de statstjänstemän, som under tiden 1 april 1931—30 juni 1933 varit placerade i Linköpings stad och på vilka socialstyrelsens dyrortsgruppering vore tillämplig, utbetala skillnaden i lön mellan D- och E-ort.

Herr **Svensson, Martin**: Jag är reservant vid detta utlåtande och skall därför be att få yrka bifall till reservationen. Det gäller bestämmandet av dyrortsplaceringen för statsanställda i Linköpings stad.

Vid den dyrortsgruppering, som skedde 1931, flyttades Linköpings stad ned från E-ort till D-ort. Då de statsanställda hos Kungl. Maj:t gjorde framställning om ändring av detta socialstyrelsens beslut, så ändrade Kungl. Maj:t placeringen och återförde Linköping till E-ortsgruppen. Detta Kungl. Maj:ts beslut föregicks av en utredning. Vid den placering, då staden hade blivit nedflyttad, hade man beräknat indextalet till 1108, men vid omräkning kom man upp till siffran 1116, och för placering i E-ortsgruppen fordrades ett indextal av 1111. Man ser härav, att det gällde ett gränsfall, men man får heller inte

Ang. Linköpings stads placering i dyrortshänseende. (Forts.)
förundra sig, att de statsanställda inte ansågo, att det var riktigt förfaret, då staden Linköping hade nedflyttats. Ett ytterligare skäl för dem att hysa den meningen är, att då ny indexberäkning ägde rum 1935, kom Linköping upp i indextalet 1151, och staden står nu således nära gränsen för att ytterligare flyttas upp.

Frågan har varit före vid två föregående riksdagar, 1934 och 1935. År 1934 ville riksdagen inte taga ställning till frågan utom via Kungl. Maj:t, och då gjordes framställning till Kungl. Maj:t att framlägga proposition i ärendet. Då vidtog Kungl. Maj:t den åtgärden att höra socialstyrelsen och statskontoret. Båda dessa ämbetsverk hava icke velat motsätta sig, att de statsanställda skulle få den retroaktiva ersättning, som de hade gjort anspråk på. Det gäller ju den frågan, att de statsanställda efter stadens uppflyttning till E-ort skulle få retroaktiv ersättning för den tid, som förlupit under mellantiden från socialstyrelsens beslut och till dess Kungl. Maj:t besvärsvi ändrade beslutet. De statsanställda hava i det fallet såsom stöd haft den omständigheten, att vid ett par föregående tillfällen ändring skett efter besvär och ersättning utgått retroaktivt, nämligen i ett fall beträffande Åmotsfors i Värmland och i ett fall beträffande Malmslätt, och i det senare fallet skedde det på enskilda motionärers framställning till riksdagen, där riksdagen biföll motionerna och Kungl. Maj:t sedan utanordnade medel retroaktivt.

Då jag i år har haft att taga ställning till denna fråga, har det inte varit utan en viss självrannsakan, jag har gått att pröva ärendet, därför att jag förra året var med om avslag på det då motionsvis framställda yrkandet. Vid den föredragning, som skedde inom statsutskottets tredje avdelning, hade jag en stark känsla av att ifrågavarande statsanställda anse, att det är deras rätt att få denna retroaktiva ersättning. Även om jag inte kan vara så starkt övertygad om rättsskäl, anser jag, att staten i detta fall bör visa tillmötesgående och inte ens låta falla på sig skuggan av att den har gjort orätt emot sina befattningshavare. Vid jämförelse med de föregående fallen, särskilt Malmslättsfallet, har jag inte kunnat se, att det föreligger någon olikhet, utan att fallen äro analoga, och att det således är fullt konsekvent, om riksdagen också i detta fall bifaller motionen.

Jag har tidigare varit rädd för de konsekvenser, som skulle kunna uppstå vid ett förfarande på detta sätt, nämligen att efter motion gå in för en retroaktiv ersättning, men då det under en följd av femton år inte kan påvisas mer än dessa tre fall, så kunna, synes det mig, konsekvenserna inte vara så farliga. Dessutom har ju riksdagen i sin hand att, om det skulle visa sig vara nödvändigt, ändra bestämmelserna för dyrortsplacering och utbetalande av dyrorts- och dyrtidstillägg.

Av dessa skäl skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Sandén: Herr talman! Jag ber att i korthet få angiva de skäl, som varit avgörande för såväl avdelningens som statsutskottets ställningstagande i föreliggande fråga.

Att utskottet yrkat avslag på motionerna, beror inte på att vi missunna de statsanställda i Linköpings stad den vinning, som kan följa av ett bifall till motionen. Men utskottet har funnit, att det skulle vara mindre välbetänt och mindre lämpligt, att riksdagen, i fall sådana som dessa, ändrade av Kungl. Maj:t fattade beslut. Vi sakna möjlighet att här i kamrarna bedöma vad som varit avgörande för Kungl. Maj:ts ställningstagande.

Jag ber att få påpeka, att motionärernas påstående, att Kungl. Maj:t funnit det ursprungliga beslutet vila på oriktig grund, knappast är med riktiga

Ang. Linköpings stads placering i dyrortshänseende. (Forts.)
förhållandet överensstämmande. Ärendet har prövats av två finansministrar. Av herr Hamrin, som fastställde den dyrortsgruppering, som överklagades, och av herr Wigforss. Ingen av dem har medgivit riktigheten av vad motionärerna i sina motioner påstå. Av billighetsskäl företog Kungl. Maj:t, sedan de statsanställda begärt omplacering, år 1933 en uppflyttning av Linköpings stad från D- till E-ort. Man trodde, att de tjänstemän, som berördes av detta beslut, skulle vara tillfredsställda med detsamma. Men ofta är ju så, att mer vill mer ha, och efter detta Kungl. Maj:ts beslut, som fattades mot socialstyrelsens avstyrkande utlåtande, begärde tjänstemännen, att beslutet skulle få retroaktiv verkan. Denna begäran har Kungl. Maj:t emellertid icke ansett sig kunna bifalla, och riksdagen avtog i följd på hemställan av statsutskottet motioner med samma krav som de nu föreliggande. Intet har sedan dess inträffat, som kan eller bör föranleda ett annat beslut. Skulle riksdagen mot förmodan tillmötesgå motionärerna, lära vi snart få vara med om att korrigera dyrortsgrupperingarna i flera fall och bevilja retroaktiva lönetillägg även åt andra statstjänare än dem, som äro bosatta i Linköping. Det är visserligen sant, såsom herr Svensson i Kompermåla påpekade, att det inte förekommit så många ärenden av denna natur, men det hindrar inte, att det kan bli flera. Det är väl känt, och det är nog bekant även för herr Svensson, att det finns många statstjänare, som anse sig vara felplacerade i dyrortshänseende. Vill riksdagen taga dessa enligt vårt sätt att se något äventyrliga konsekvenser, som kunna följa, är det en sak för sig, men ett sådant beslut bör i varje fall fattas i fullt medvetande om riskerna.

Jag vill också erinra om att ett bifall till reservationen inte endast skulle vara av betydelse för statstjänstemän, som placerats i för låg dyrortsgrupp, utan också kan få betydelse för sådana, som eventuellt ha kommit att placeras i för hög dyrortsgrupp. Det finns naturligtvis även sådana, fastän de inte låta höra av sig. Den plågan tiger still. Det kan dock tänkas, att sådana felplaceringar kunna upptäckas. Om ett sådant misstag skulle påtalas, lära, om vi bifalla motionerna i dag, konsekvenserna för dem, som beröras av en sådan upptäckt, bli ganska tråkiga, ty skall en justering av dyrortsgrupperingen verka retroaktivt i ena fallet, får den lov att göra det även i det andra.

För övrigt skulle det vara av ett visst intresse att veta, hur motionärerna vilja förfara med arbetare i Linköping och på andra håll, som ha kollektivavtal, vilande på dyrortsgrupperingens grund. Dessa kunna näppeligen gå till sina arbetsgivare och framställa begäran om en retroaktiv löneökning från och med den tidpunkt, då deras ort borde ha uppflyttats i en högre dyrortsgrupp.

Utän att överdriva faran av ett bifall till reservationen, tror jag, att riksdagen kan få ganska många bekymmer om motionerna bifallas. Denna synpunkt har varit avgörande, herr talman, för såväl avdelningens som statsutskottets ståndpunktstagande, och med hänvisning till denna motivering hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Saken är inte så invecklad, som den föregående talaren gjorde den till. Saken är i grund och botten utomordentligt enkel. Vad beträffar de utomordentliga konsekvenser, som talaren utmålade, skulle de redan ha förelegat, eftersom det inte är något onastående fall riksdagen här står inför. Vi ha förut gjort precis på samma sätt, som här föreslås av reservanterna, utan att några sådana förfärliga konsekvenser ha följt.

Det är helt enkelt på det sättet, att Linköpings stad felaktigt hänfördes till

Ang. Linköpings stads placering i dyrortshänseende. (Forts.)

D-ort. Nu sade den föregående talaren, att den oriktiga grunden för det beslutet aldrig har uppvisats. Nej, inte på annat sätt än att Kungl. Maj:t rättade till placeringen. Jag tycker verkligen, att detta är ett ganska gott erkännande av att en felaktighet förelåg. Det är sant, att socialstyrelsen aldrig har erkänt den saken, men jag tror ändå, att riksdagen, när den fattar beslut, har att taga hänsyn till Kungl. Maj:t snarare än till ämbetsverken. Linköping hänfördes sålunda felaktigt till D-ort, Kungl. Maj:t rättade till förhållandet genom att flytta upp Linköping till E-ort. Men däremot rättade Kungl. Maj:t inte till den orättvisa, som hade begåtts emot de anställda därigenom att de fått lägre avlöningar på grund av det felaktiga beslutet, utan de skulle få de vidkännas dessa förluster. Det är detta, som har föranlett motionärerna att begära rättelse. Den tveksamhet, som kunde ha rätt, då Kungl. Maj:t företog omplaceringen till E-ort, har undanröjts genom den senast företagna dyrortsgrupperingen, vid vilken det visade sig, att det var fullkomligt riktigt, att Linköping skulle hänföras till ortsgrupp E.

Nu har det anförts, att förslag med sådan retroaktiv verkan som det föreliggande böra komma från Kungl. Maj:t. Detta bör vara fallet, tycks man mena, när det gäller Linköping, men inte när det gäller Malmslätt! Ty det egendomliga är just, att när det gällde Malmslätt, ansågs det inte nödvändigt, att Kungl. Maj:t framlade förslag. I den frågan beslöt riksdagen på framställning av enskilda motionärer i överensstämmelse med de så att säga naturliga rättssynpunkter, som kunna anföras i sådana fall som dessa. Riksdagen uppmanas således här av statsutskottet att besluta sig, när det gäller Malmslätt, och så, när det gäller Linköping.

Den föregående talaren sade, att vi få tänka på att motioner i denna fråga förut ha avslagits och att ingenting sedan dess har inträffat. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på i att i varje fall så mycket har inträffat, att den förste talaren i debatten nu har ändrat ståndpunkt. Och det är flera ledamöter i statsutskottet, som ha gjort det. När saken har fått grundligt undersökas, ha åtskilliga av de ledamöter i statsutskottet, som förut stodo på den andra sidan, övergått till motionärernas ståndpunkt. Och åtminstone min granne till vänster, herr Svensson i Kompersmåla, kan väl inte misstänkas för att vara infekterad av statstjänarintressen på något sätt, lika litet som herr Aronson i andra kammaren, som också har omvänt sig i denna fråga. Det torde vara svårt att beträffande åtminstone dessa två omvända ledamöter kunna insinuera, att de skulle anlägga några andra än rent sakliga synpunkter, d. v. s. de billighetssynpunkter, som här framförts.

Det har inträffat en sak till, som jag antar att herr Sandén inte har reda på, nämligen att andra kammaren har funnit, att något har inträffat. Andra kammaren har funnit detta till den grad, att andra kammaren med rätt stor majoritet har beslutat att frågå den ståndpunkt kammaren intog vid förra årets riksdag och skipa rättvisa åt de statstjänare det här är fråga om. Det skulle verkligen förvåna mig i någon mån, om inte även första kammaren skulle kunna ta den hänsynen till de saksäl, som här föreligga, att första kammaren visar samma självövertvinnelse som medkammaren, sedan det har uppvisats, att en orättvisa har begåtts.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Sandén**: Herr talman! Jag ber att till herr Oscar Olsson få säga, att jag förstår, att han frambär verkliga saksäl. Han hör, tror jag, till de närmast sörjande.

Jag skulle också vilja tillägga, att jag tror, att andra kammaren har kommit underfund med något mera än den föregående talaren antydde. Jag vet,

Ang. Linköpings stads placering i dyrortshänseende. (Forts.)
att andra kammaren bifallit reservationen, herr Olsson, men det kanske i någon mån beror på vad som förestår i höst. Det låter måhända illa att säga det, men med hänsyn till den agitation, som förekommit i detta ärende, finner jag det inte otroligt.

Herr **Bäcklund**: Herr Oscar Olsson är kanske litet mera partisk i saken än jag, och jag vill därför säga några ord i denna fråga.

Det påstås, att ingenting har skett, sedan ärendet förra gången behandlades i riksdagen. Så mycket har emellertid åtminstone skett, att medan förra gången åtta ledamöter i statsutskottet reserverade sig, är det nu i alla fall nio. Jag tycker därför, att frågan har fallit något framåt till förmån för statstjänarna i Linköping, som enligt mitt sätt att se icke ha vederfarits full rättvisa.

Herr Sandén var hänsynsfull mot förutvarande Kungl. Maj:t och även mot nuvarande Kungl. Maj:t, och det är ju vackert. Men om kammaren i alla fall för att skipa, om inte en laglig rättvisa, så dock en moralisk sådan, skulle gå emot Kungl. Maj:t, tycker jag inte att kammaren har gjort någon orätt. Saken är ju den, att socialstyrelsen på grund av den ansökan, som gjordes till Kungl. Maj:t den 16 maj 1934, ändrade ståndpunkt. Styrelsen säger i slutet av sitt yttrande över denna framställning, att styrelsen finner »ur de synpunkter styrelsen vid dyrortsgrupperingarna har att företräda icke anledning avstyrka bifall till den nu gjorda framställningen om retroaktiv tillämpning för Linköpings del av placeringen i grupp E». Och statskontoret ansåg sig med hänsyn härtill ävensom till 1930 års riksdagsbeslut i fråga om Malmslätt ej heller böra motsätta sig bifall till framställningen. Bägge dessa myndigheter hade alltså tillstyrkt bifall, men Kungl. Maj:t avtog framställningen i alla fall.

Varför Kungl. Maj:t gjorde det, känner kanske ingen mer än Kungl. Maj:t själv till. Men de hörda myndigheterna hade i alla fall tillstyrkt framställningen, trots att socialstyrelsen tidigare hade placerat Linköping i den lägre dyrortsgruppen.

Jag tycker, att det finns skäl att bifalla detta Linköpingsbornas krav både ur billighets- och andra synpunkter. Och jag kan inte finna, att den omständigheten, att riksdagen tidigare har avslagit sådan motion, kan utgöra något skäl, då ju socialstyrelsen och statskontoret gått med på den retroaktiva tillämpningen. Efter så många besvär, som denna fråga förorsakat, tycker jag, att första kammaren kan vara beredd att bifalla reservationen, vilken med stor majoritet — tjugutvå rösters övervikt — bifallits av andra kammaren. Det vore riktigt, herr talman, att också första kammaren gav statstjänarna i Linköping den rätt, som åtminstone moraliskt tillkommer dem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Strömberg*.

Herr **Karlsson, Oscar Gottfrid**: Herr talman! Jag fäste mig vid att utskottets talesman här gjorde gällande, att Kungl. Maj:t av billighetsskäl hade förändrat dyrortsgrupperingen vad Linköping beträffar. Nej, herr Sandén, det torde inte vara på det sättet, att det var billighetsskäl, som voro avgörande för Kungl. Maj:t, då Kungl. Maj:t beslöt, att Linköping från den 30 juni 1933 skulle tillhöra Ortsgrupp E, utan beslutet grundades på den nya utredning, som förebragtes och som visade, att Linköping hade ett index på 1116. Då den undre gränsen för E-ortsgruppen är 1111, var det alltså sakskäl, som den gången voro avgörande vid återplaceringen av Linköping i E-ort.

Ang. Linköpings stads placering i dyrortshänseende. (Forts.)

Herr Sandén frågade de ärade motionärerna — jag har i år av vissa omständigheter inte kommit att stå som motionär, men jag har motionerat i denna fråga vid två tidigare tillfällen, och det var en ren tillfällighet, att jag inte gjorde det även i år — hur de arbetare i Linköping, vilka ha sina kollektivavtal baserade på dyrortsgrupperingen, skulle klara upp den saken med sina arbetsgivare. Jag tror näppeligen, herr Sandén, att det i Linköping finns några arbetare, som ha sina kollektiva avtal baserade på socialstyrelsens dyrortsgruppering, annat än inom den kår, som jag tillhör, nämligen personalen vid de enskilda järnvägarna, som sedan 1 juli förra året ha socialstyrelsens dyrortsgruppering till grund för sina löner. Även tidigare hade man visserligen där en dyrortsgruppering, men inte socialstyrelsens, utan en genom särskilda förhandlingar mellan det förbund jag tillhör och arbetsgivarföreningen vid de enskilda järnvägarna speciellt uppbyggd dyrortsgruppering. Men sedan 1 juli 1935 baseras som sagt lönerna för den arbetargruppen på socialstyrelsens dyrortsgruppering. Såvitt jag känner till, finns det inte någon annan arbetargrupp, som har lönerna baserade på socialstyrelsens ortsgruppering. Visserligen förekomma ortsgrupperingar även i avtalen för metallindustriarbetare och andra, men där har inte på långa vägar gjorts en så stark uppdelning som i fråga om statstjänarnas dyrortsgruppering.

Jag kan inte underlåta att säga till herr Sandén, då han gjorde gällande gentemot min ärade vän Oscar Olsson, att det inte var så underligt, att denne talade för reservationen, eftersom han ju själv såsom lärare var berörd av denna sak, att herr Oscar Olsson inte på något som helst sätt är part i saken, då ju lärarnas löner icke äro baserade på den dyrortsgruppering det här är fråga om. Vi veta alla, att lönerna till lärare icke utgå efter samma grunder som lönerna vid s. k. nyreglerade verk, och det var därför inte riktigt honnett att göra gällande, att herr Oscar Olsson i detta fall är part i målet. Jag kan inte underlåta att lägga till rätta detta misstag.

Det är enligt mitt förmenande inte närmast billighetsskäl, som tala för att reservationen bör bifallas av kammaren. Som jag ser på denna sak, är det en gärd av rättvisa mot de statstjänstemän, som voro bosatta i Linköping under ifrågavarande tid, om första kammaren i dag, liksom andra kammaren gjorde för en stund sedan, bifaller den vid utskottets betänkande fogade reservationen. Ty om en gruppering, som kom till stånd vid en viss tidpunkt, byggdes på i vissa hänseenden mindre tillfredsställande grunder och denna gruppering sedan rättats till på grundval av en senare företagen grundligare undersökning, måste det betyda, att de statstjänstemän, som på det sättet under en tid fått tillhöra en för låg dyrortsgrupp, orättmätigt mist en del av den lön, som de rätteligen borde ha haft. Det skulle för övrigt, såsom både herr Oscar Olsson och herr Svensson i Kompersmåla redan påpekat, inte vara första gången som riksdagen beslutade att rätta till ett sådant här förhållande. Det har skett tidigare, då det gällde de statstjänstemän, som voro bosatta i Malmslätt stationssamhälle, och detta på grund av en i andra kammaren av undertecknad på sin tid framburen motion.

Jag tycker, att alla sakskalet tala för att reservationen bör bifallas, och jag ber därför, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som här har framställts om bifall till reservationen.

Herr Sandén: Herr talman! Jag vill framföra ett beklagande av att jag gjorde mig skyldig till ett misstag rörande motiven till herr Oscar Olssons ställningstagande i denna fråga.

Jag vill tillägga, att då herr Karlsson påstår, att finansministern skulle ha funnit den uppflyttning av Linköping från D-ort till E-ort, som vidtagits,

Ang. Linköpings stads placering i dyrortshänseende. (Forts.)
självklar, är det ett misstag från herr Karlssons sida. Finansministern fann denna uppflyttning omtvistlig, och han tvekade mycket, då det gällde att verkställa densamma. Utskottet har för övrigt också i sitt utlåtande framhållit, »att den omständigheten, att Kungl. Maj:t medgivit uppflyttning av Linköpings stad till E-ort från och med den 1 juli 1933, icke i och för sig utgör skäl för retroaktiv utbetalning av löneskillnaden för den tid staden varit placerad såsom D-ort. Av vad i ärendet förekommit framgår, att denna uppfattning delas av Kungl. Maj:t.» Min uppgift härutinnan är sålunda verifierad i utskottsutlåtandet.

Herr talman, jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Lagerfelt: Herr talman! Endast ett par ord.

Då jag är motionär i ämnet, ber jag att få angiva det egentliga motivet för att jag väckt motionen. Det var, att jag ansåg, att riksdagen borde skipa rättvisa åt de statstjänare, som uppburit lägre avlöning under nio kvartal än de allesammans ansågo sig ha rätt till, och detta troligtvis på goda grunder.

Jag har ingenting nytt att komma med i debatten utöver vad som förut yttrats av talesmännen för reservationen, utan jag vädjar endast till kammaren att bifalla reservationen och därmed biträda andra kammarens nyss fattade beslut.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svensson, Martin*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 132, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svensson, Martin*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 40.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 133, i anledning av väckt motion om statsbidrag till handelshögskolan i Göteborg.

I en inom första kammaren av herr *G. Rahmn* m. fl. väckt motion, nr 140, hade hemställts, att riksdagen måtte bevilja handelshögskolan i Göteborg för instundande budgetår ett anslag å femton tusen (15,000) kronor, mot utfästelse å handelshögskolans sida att tillhandahålla kostnadsfri undervisning under motsvarande tid för sex medellösa elever.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionen I: 140 icke måtte vinna riksdagens bifall.

Herr **Rahmn**: Herr talman! Jag ber först att få framföra ett tack på motionärernas vägnar till statsutskottet, som visserligen kommit till ett resultat, vilket icke tillfredsställer oss, nämligen en hemställan om avslag på motionen, men som låtit denna hemställan föregås av en motivering, som är, efter vad jag tror, sällsynt välvillig mot motionens syfte. Emellertid begagnar jag tillfället, herr talman, att säga några ord i en fråga, som står i intimt samband med den föreliggande, nämligen beträffande statsmakternas allmänna inställning till handelsundervisningen i landet. Jag gör detta desto hellre, som man praktiskt taget här är inne på en viktig social fråga, ett socialt problem. I den utredning beträffande tillströmningen till de intellektuella yrkena, som professor Wicksell och doktor Jerneman utarbetat och som förelåg färdig i september 1935, fick man en mycket intressant rapport om hur det står till med de olika levnadsbanor, som våra studenter närmast kunna tänkas ägna sig åt. Det talas där om trängseln på den lärda banan och vidare om överproduktionen av teoretiskt utbildad arbetskraft o. s. v., men när man kommer in på det kommersiella yrkesområdet, visar det sig, att där finns möjlighet att placera ungdom i större utsträckning än på andra banor. På tal om »ekonomernas» framtidsmöjligheter heter det bl. a.: »Sammanfattningsvis kan alltså utsägas, att behovet av handelshögskoleutbildad arbetskraft sannolikt kommer att ökas.» Jag vill också påpeka, att i det utlåtande, som kommerskollegium avgivit i samband med min motion, säger kommerskollegium bland annat »att utvecklingen under de senare åren torde i hög grad ökat behovet av chefer och personal inom såväl statliga som enskilda företag med den grundliga merkantila utbildning, som ifrågavarande högskolor meddela».

Jag vill dessutom nämna, att bland årets göteborgsstudenter intresset för fortsatta studier på den handelstekniska banan är ovanligt stort. Jag vågar betrakta det som ett mycket glädjande tidens tecken, att i stället för att öka proletariatet av de teoretiskt högt utbildade man i tid söker sig in på praktiska banor.

Jag vill begagna tillfället, herr talman, att säga, att, om man vill jämföra Sveriges förhållanden på handelsundervisningens område med utlandet, så kan man få en utomordentligt lärorik bild av situationen just nu genom att läsa en publikation, som har utgivits av sekretariatet för internationella samfundet för affärsmannautbildning, som har sitt säte i Zürich. Där står bland annat, att i 23 undersökta stater visade det sig, att handelsundervisningen efter världskriget åtnjuter statsmakternas och kommunernas särskilda intresse inom praktiskt taget alla de nationer, som man närmare undersökt i detta avseende. Sverige intar emellertid där en undantagsställning, som inte hedrar oss. Vad nu undervisningsväsendet beträffar, är Sverige ju med rätta berömt utanför landets gränser, men när det gäller handelsundervisningen har det egendomliga förhållandet inträffat, att åtminstone den högre handelsundervisningen inte alls har att påräkna det stöd, som samma undervisning har i andra länder. Det

Om statsbidrag till handelshögskolan i Göteborg. (Forts.)

land, som i detta avseende är föregångslandet, är Förenta staterna. Där har man ansett handelsundervisningen vara så viktig, att den upptagits såsom särskild fakultet vid flertalet högskolor och universitet. När vi i nämnda publikation komma till de mindre staterna i Europa som till exempel Grekland, Schweiz och Österrike, skola vi finna, att det där har gjorts även under depressionsåren stora uppoffringar just för den högre handelsundervisningen. Man har resonerat som så, att när det gäller handeln, är det av den allra största betydelse, att dess utövare äro så grundligt utbildade som möjligt, och därför har man gjort stora uppoffringar även inom de fattiga staterna för att stödja just handelsundervisningen. I Sverige har man emellertid gått den motsatta vägen. Där har man i stället för att ekonomiskt öka möjligheterna för de handelsstuderande minskat dem; man har hänvisat till att »det statsfinansiella läget» har tvingat staten att minska anslagen till såväl handelsgymnasierna som till handelshögskolan i Stockholm, som förut haft ett anslag på 40,000 kronor, men fått detsamma minskat till 25,000 kronor.

Jag skall nu be att få påpeka en annan egendomlighet, det gäller de höga avgifterna för den studerande ungdomen vid handelshögskolorna och handelsgymnasierna. Vid statens universitet är, som vi veta, undervisningen praktiskt taget avgiftsfri och likadant är förhållandet vid fackhögskolorna. När det däremot gäller våra handelsgymnasier och handelshögskolor, få eleverna betala mycket betungande avgifter. Jag vill i det sammanhanget nämna, att våra handelsgymnasier kosta staten 275,000 kronor om året och eleverna måste där betala en avgift av 200 kronor per år i gymnasialavdelningen och i studentkursen 300 kronor per år. Våra tekniska läroverk kosta staten närmare 700,000 kronor om året och där är undervisningen avgiftsfri. Det kan också nämnas, att det är ungefär samma elevantal vid våra tekniska läroverk som vid våra handelsgymnasier.

Beträffande handelshögskolorna är situationen ännu märkligare. Medan, som jag nyss nämnde, eleverna i högskolorna i allmänhet inte behöva betala några avgifter, betala eleverna vid handelshögskolan i Stockholm första läsåret 650 kronor, och följande läsår 600 och vid handelshögskolan i Göteborg första läsåret 430 kronor, följande läsår 400.

Man frågar sig: Vad är meningen med en sådan anordning? Det är dock här fråga om en undervisning, som skall befrämja just landets ekonomiska förhållanden på allra bästa sätt genom att få med så duktigt folk som möjligt i den rörelse, som har med handel och köpenskap att göra. Att så litet tillmötesgående på denna punkt har visats, måste vara ägnat att förvåna.

Förr i världen rådde det en viss successionsordning inom köpmannafamiljerna. Sonen skulle efterträda fadern, och stora kostnader nedlades både på den blivande affärsmannens praktiska och teoretiska utbildning. Men hur ligger det nu till? Antalet affärs- och kontorsanställda har ökats ofantligt under de sista femton åren, och jag vet väl, att denna rekrytering sker från alla folklager. Inte minst från lantmannahem och arbetarhem kommer en mängd ungdomar till våra handelsgymnasier och handelshögskolor för att där fortsätta sina studier. Varför skall man inte bevilja dem samma möjlighet till avgiftsindringar, som man berett dem, vilka studera vid andra läroanstalter?

Jag vill erinra om att för så pass länge sedan som för tio år sedan yttrade dåvarande chefen för skolöverstyrelsen, generaldirektör Bergqvist, vid Göteborgs handelsinstituts 100-årsjubileum, bland annat, följande: »Den svenska handelsskolan har varit ett statens styvbarn. Här föreligger ett ödesdigert missförhållande, som måste verka hämmande på utvecklingen av vårt lands kommersiella liv.» Vid samma tillfälle yttrade dåvarande handelsministern i

Om statsbidrag till handelshögskolan i Göteborg. (Forts.)

ett bankettal, att »kraven på en grundlig utbildning bli i framtiden helt säkert icke mindre än tillförne, så komplicerade och hela världen omfattande de kommersiella förbindelserna hålla på att bli. Redan i detta obestridliga faktum torde ligga en borgen för att det från statens och det allmännas sida måste ägnas ett allt större intresse åt den undervisning, som avser att bibringa utbildning för handel och köpmenskap.» En borgen, var det ja! Vi göteborgare äro mycket glada över att få höra ministeriella bankettal, men vi skulle bli desto gladare, om de vänliga orden åtföljdes av lika vänliga handlingar. Vad skedde emellertid i detta fall? Jo, i stället för att öka anslaget *minskade* den dåvarande regeringen detsamma nästa budgetår, och tyvärr har det fortsatt i ungefär samma takt ända tills nu i år, då anslaget till handelsgymnasierna ökades med 19,500 kronor i budgeten, som vad nu åttonde huvudtiteln beträffar i år har ökat med 8 miljoner kronor. Anslaget till handelshögskolan i Stockholm har ökat med 5,000 kronor. Man är naturligtvis mycket tacksam därför, men det räcker ej till för att *effektivt* minska elevernas studieavgifter.

Jag skall till sist bara be att få säga, att man gör en gärning, som alldeles säkert kommer att få mycket stor betydelse för våra kommersiella förhållanden, om man ställer sig mera förstående till handelsundervisningen. I konkurrens med andra stater i kommersiellt avseende spelar den här frågan betydligt större roll än man i allmänhet tror.

Jag vill, herr talman, nu inte framställa något yrkande om bifall till motionen, ehuru det skulle vara ganska frestande, då jag anser, att man har starka skäl härför. Då ett enhälligt statsutskott yrkat avslag å motionen, men samtidigt uttalat sig mycket välvilligt om densamma, åsyftar jag med vad jag nu sagt endast att till protokollet få de synpunkter antecknade, som jag för min del anser böra beaktas, när statsmakterna skola taga ställning till den aktuella frågan om ökat stöd åt handelsundervisningen här i landet.

I detta anförande instämde herrar *Sjödahl, Otto Wangson, Nordborg, Ekströmer, Lindgren, Johan Nilsson* i Malmö och *Gustaf Björkman*.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 135, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av anslag av automobilskattemedel m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2.

Kungl. Maj:ts hade beträffande riksstatens sjätte huvudtitel i nedannämnda punkter föreslagit riksdagen

i punkten 14 att till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga gator och vägar i städerna för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 12.709.860 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

Anslag av
automobil-
skattemedel
m. m.

Anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

i punkten 15 att dels till förbättring och underhåll av vägar å landsbygden för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 50,839,440 kronor, att utgå av automobilskattemedel, dels ock medgiva, att av den del av landsbygdens andel för budgetåret 1936/1937 av automobilskattemedlen, som motsvarade 85 procent av sagda andel, finge disponeras ett belopp av förslagsvis 3,800,000 kronor för tilldelning av utjämningsbidrag åt mera betungade vägdistrikt under år 1937 i huvudsaklig överensstämmelse med vissa under punkten 7 angivna grunder;

i punkten 16 att till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 16,800,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel; samt

i punkten 17 att dels till särskilt bidrag till vägdistrikten för täckande av vissa upptagna lån för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel, dels ock medgiva, att av landsbygdens totala andel av 1935/1936 års automobilskattemedel finge på sätt under punkten 14 förordats för enahanda ändamål disponeras ett belopp av lägst 8,000,000 kronor och högst 9,300,000 kronor.

I statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under utgifter för kapitalökning föreslagit riksdagen, bland annat, att till avskrivning av till allmänna arbeten m. m. anvisat lånekapital för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 57,000,000 kronor, därav 7,000,000 kronor att utgå av automobilskattemedel.

Detta förslag hade nu av utskottet upptagits till behandling i vad detsamma avsåg anvisande av anslag för ändamålet av automobilskattemedel.

I detta hänseende hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 185, av herr *E. Jonsson* m. fl. och den andra inom andra kammaren nr 405, av herr *O. Jeppsson* m. fl., hemställts, att riksdagen måtte avslå i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjort äskande om rätt att för särskilt, närmare angivet ändamål disponera 7,000,000 kronor att utgå av automobilskattemedel och i stället besluta, att ifrågavarande medel skulle användas på sätt gällande förordning om fördelning av automobilskattemedel föreskreve.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) med avslag å motionerna I: 185 och II: 405

1) till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga gator och vägar i städerna för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 12,379,860 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

2) till förbättring och underhåll av vägar å landsbygden för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 49,519,440 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

3) till avskrivning av till allmänna arbeten m. m. anvisat lånekapital för budgetåret 1936/1937 under utgifter för kapitalökning anvisa ett anslag av 7,000,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

b) medgiva, att av den del av landsbygdens andel för budgetåret 1936/1937 av automobilskattemedlen, som motsvarade 85 procent av sagda andel, finge disponeras ett belopp av förslagsvis 3,800,000 kronor för tilldelning av utjämningsbidrag åt mera betungade vägdistrikt under år 1937 i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunderna;

c) till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. för budgetåret 1936/1937

Anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

anvisa ett förslagsanslag av 16,800,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

d) till särskilt bidrag till vägdistrikten för täckande av vissa upptagna lån för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

e) medgiva, att av landsbygdens totala andel av 1935/1936 års automobilskattemedel finge på sätt i statsrådsprotokollet förordats för enahanda ändamål disponeras ett belopp av lägst 8,000,000 kronor och högst 9,300,000 kronor;

f) till inköp av gatsten för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel.

Reservation hade anförts av herrar *Nilsson* i Gränebo, *Strindlund*, *Jeppsson*, *Svensson* i Grönvik och *Aronson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen mätte

a) med bifall till motionerna I: 185 och II: 405 och med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om att av automobilskattemedel 7,000,000 kronor skulle tagas i anspråk för täckning av anslag till avskrivning av lånekapital,

1) till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga gator och vägar i städerna för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 13,779,860 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

2) till förbättring och underhåll av vägar å landsbygden för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 55,119,440 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

b) — — —

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Vid detta utlåtande är fogad en reservation. Reservanterna ha inte ansett sig kunna biträda Kungl. Maj:ts och utskottets förslag om att 7,000,000 kronor utav automobilskattemedlen skulle användas för att amortera kortfristiga kristidsskulder.

Då automobilskatterna infördes, var avsikten, att de skulle användas för vägväsendet, alltså till vägförbättringar. Den principen har sedan i stort sett vidhållits. Nu vill man frångå den och använda en del av dessa medel även för andra ändamål. Gör man det, blir det svårt att hålla denna princip. Gärdet blir upprivet och under svåra tider, ekonomiskt bekymmersamma tider, är det skäl att förmoda, att en företagsam finansminister skulle vilja använda denna skatteälla, som för närvarande åtminstone flödar rikligt, även för andra statliga ändamål. Vi anse inte detta riktigt. Dessa medel böra användas för vägväsendet, och det finns ännu så mycket att göra i och för vägförbättringar, att dessa medel böra stå till förfogande för detta ändamål. Nu kan visserligen sägas, att under de förflutna kris- och arbetslöshetsåren ha för lindrande av arbetslösheten andra skattemedel tagits i anspråk för igångsättande av vägförbättringar, och enligt utskottets föreliggande utlåtande, där det redogöres härför, ha ju härför använts betydande belopp. Detta har dock inte lindrat de väghållningsskyldigas bördor utan det har tvärtom lett till en ökning av dem. Vägdistrikten ha för sin del haft att bestrida sin andel av kostnaderna även för dessa arbeten och de ha därigenom åsamkats ännu högre skattutgifter för vägnas förbättring. Jag anser därför att man bör reservera ifrågavarande medel för vägdistrikten och för vägväsendet. Vägdistrikten ha tillika iklätt sig stora skuldbördor för en forcerad förbättring av vägnas. Dessa skulder äro till största delen avsedda att bestridas av automobilskat-

Anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)
 temedel, men som det för närvarande inte har funnits tillräckligt av dessa medel ha vägdistriktet fått vänta på vad de ha att fordra. När emellertid nu automobilskattemedlen rikligt inflyta, kan det vara berättigat, att man lättar dessa skuldbördor för vägdistriktet i något raskare tempo än vad man kanske för ett eller annat år tillbaka kunde ställa i utsikt.

Vi ha därför inte kunnat biträda det föreliggande förslaget, och för motortrafikanterna skulle det nog kännas rätt så beklämmande, om man slår in på den vägen. De ha då anledning att hysa farhågor för att man inte kommer att kunna avväga automobilskatterna i förhållande till vad vägväsendet kräver utan att man kommer att använda dessa skatter såsom ett instrument för att anskaffa nya statsinkomster. Motortrafikanterna kunna därigenom få anledning att tvivla på allvaret i det beslut, som riksdagen för någon tid sedan fattade för sänkning av automobilskatten, och huruvida en smidigare anpassning av dessa skatter än vad nu är fallet kommer att gå i verkställighet.

Jag kan alltså, herr talman, inte se annat än att det är starka sakskalet för att riksdagen här biträder reservanternas förslag. Det kommer i så fall inte att medföra någon särskild svårighet för budgetens balansering. Det inverkar inte därpå, och det uttalades för övrigt av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet under årets remissdebatt. Det var visserligen i samband med medel, som skulle inflyta från Grängesbergensbolaget och Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, men som i alla fall skulle användas för liknande ändamål. Han säger därvidlag följande, som jag tillåter mig att citera direkt ur andra kammarens protokoll: »Skulle därav inflyta något mindre betyder detta bara, att så och så många miljoner fattas i det belopp till avskrivning å krislånen, som vi räknat med. Någon annan brist uppstår inte.» Alltså kan det inte vara någon svårighet ur finansiell synpunkt, om riksdagen nu skulle bifalla reservanternas förslag. Riksdagen skulle därmed också vidhålla den princip, som tidigare intagits, att dessa medel böra reserveras för vägväsendet.

Jag erinrar mig att under de första åren, då denna skatt var införd, fördes det här i kammaren debatt om i vilken utsträckning automobilskattemedlen skulle kunna användas för vägväsendet, och dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet, numera regeringsrådet Meurling, yttrade därvidlag, att han hoppades, att den dag skulle komma, då automobilskatterna i huvudsak skulle räcka till att bestrida kostnaderna för vägväsendet. Så har emellertid hitintills inte blivit fallet. Ännu utgå vägskatterna i många distrikt med alltför tyngande belopp och medeltalet för vägskatten skulle enligt vägsakkunnigas beräkning efter den större vägdistriktindelningen och med det utjämningsförfarande, som av dessa sakkunniga föreslagits, ändå uppgå till något över 23 öre per fyrk. Det kan alltså inte sägas, att vägbördan för de väghållningsskyldiga hittills gått i den riktning, som den dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet talade om, och jag anser för min del, att kammaren bör göra allt för att bidra till att dessa skatter lättas.

Med anledning därav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

I herr andre vice talmannens yttrande herrar *Löfvander, Johan Larsson, Oscar Ericson, Gunnar Bodin, Tjällgren, Jonsson, Egnell, Sköldén* och *John Gustavson*.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Man kan naturligtvis som herr andre vice talmannen framföra principiella skäl, och det är ju riktigt, att automobilskattemedlen ha varit och äro avsedda för vägväsendet. Den principen omfattas även av mig, men jag måste säga, att när jag här går att ta ställning

Anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

till Kungl. Maj:ts förslag, kan jag inte underkänna de sakskalet, som finansministern har anfört för att använda dessa 7,000,000 kronor till amortering av statsskulden. Det förhåller sig ju dock faktiskt så, att vägväsendet har fått full valuta för dessa 7,000,000 kronor och mera därtill. Det är ju nämligen för oss alla bekant, att under de hårda krisår, som vi nyligen genomlidit, ha vägarbeten och brobyggnadsarbeten varit betydande arbetsobjekt, som ha anlitats, när det gällt att bekämpa arbetslösheten, och för detta ändamål har staten upplånat medel. Det är betydande summor, som genom arbetslöshetskommissionen på detta sätt ha tillförts vägväsendet. Jag kan därför inte finna, att den principen är så farlig, om man för de oerhört stora beloppen — jag tror, att jag har sett någon siffra på 90 miljoner kronor bara under de senaste krisåren — ersätter staten med 7,000,000 kronor av bilskattemedlen, när vi nu befinna oss i den situationen, att automobilskattemedel ha influtit till den rikliga mängd, att det i alla fall återstår medel för tillgodoseende av vägväsendets behov.

Ett annat skäl, som man i detta sammanhang inte bör förbise, är ju den lucka i budgeten, som faktiskt måste uppstå, om man inte följer Kungl. Maj:t på denna punkt. Det måste bli en lucka på 7,000,000 kronor, som det återstår att fylla. Vi ha redan beviljat utgifter nu under riksdagen på omkring fyra miljoner kronor, av vilka ungefär hälften är skattemedel. Dessutom ha vi varit tvungna att uppräknat dyrtidstilläggen till befattningshavare i statstjänst med 2,700,000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t beräknat. Öka vi nu ytterligare budgeten genom att på inkomstsidan frändraga en summa på 7,000,000 kronor, blir det ett ganska betydande deficit, som det återstår att utjämna. Nu kan man naturligtvis resonera som herr andre vice talmannen, att man kan låta bli att amortera statsskulden med detta belopp, men det är ju önskvärdt, att man betalar skulder, när man dragit dem på sig, och detta i all synnerhet, när det gäller skulder, som åsamkats för ett ändamål sådant som detta.

Nu har utskottsmajoriteten funnit, att man inte kan annat än följa Kungl. Maj:t i det förslag, som här framställts.

Jag blev något förvånad, då jag hörde de instämmanden, som här framfördes till herr andre vice talmannens yttrande. Jag har här i min hand en motion nr 238 i denna kammare av herr Heiding med flera, där de uttala, att »i detta sammanhang kan man därför ställa sig tveksam till den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen att använda 7 miljoner kronor av bilskattemedel till avbetalning av statsskulden, men vi vilja dock inte i detta speciella fall motsätta oss detta av de skäl, som Kungl. Maj:t anfört», o. s. v. Med tanke på detta uttalande blev jag, som sagt, något förvånad, då herr John Gustavson och herr Gunnar Bodin, vilka tillsammans med några andra ledamöter under-tecknat motionen, nu uppträda och instämma i avslagsyrkandet, ehuru de faktiskt motionerat om bifall.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herrar *Wallen, Vollrath Tham* och *Asplund*.

Herr Nylander: Herr talman! Redan vid remissdebatten vid innevarande riksdags början tog jag upp detta spörsmål och framlade mina betänkligheter mot det förslag, som då hade framkommit från finansministern att av automobilskattemedel taga 7,000,000 kronor för att täcka en viss skuldsumma i budgeten. Jag framhöll då ungefär samma siffermaterial, som herr andre vice talmannen redan delgivit kammaren, och jag skall fördenskull inte trötta kammaren med att göra någon upprepning, men jag kan inte låta bli att

Anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

säga en sak till herr J. B. Johansson. Han talar om en lucka i budgeten, men det är väl så, att hur vi än bära oss åt, blir det i alla fall en skuld, som på detta sätt inte blir betald. Under tidigare år ha statsmakterna givit tillstånd till vägdistrikten att bygga i förskott för en summa, som redan är nämnd, cirka 36 miljoner kronor, och man har ställt i utsikt, vilket är helt naturligt, att detta belopp skall återbetalas, när det i automobilskattefonden blir tillräckliga medel för att kunna göra denna avbetalning. Det är således på den punkten en klar skuld, som statsmakterna ha till vägdistrikten. Nu kommer det in pengar i automobilskattefonden, mera än man kunde beräkna. Vad föreslår då utskottets majoritet? Jo, att man skall så att säga bedraga dem, som ha största rätten till dessa pengar, nämligen vägdistrikten, på deras förhoppningar och att man i stället skall ta dessa pengar och stoppa i ett helt annat hål i statens budget. Jag kan inte finna, att det kan ligga någon riktig uppfattning bakom ett sådant förslag, ty hur man än bär sig åt, är väl den här skulden en skuld, och om vi stoppa igen den ena luckan i herr finansministerns budget, så kvarstår i alla fall den skuld, som statsmakterna och riksdagen ha till vägdistrikten med samma belopp. Jag kan därför inte finna, att denna lucka i budgeten bör i första hand täckas, medan man väntar med att betala sina skulder till vägdistrikten, som väl i första hand borde ha rättighet att få betalt, när pengar kommit in i automobilskattefonden.

Därför ber jag, herr talman, att på denna punkt få instämma med reservationen, och jag kan inte underlåta att härtill knyta ett par ord ytterligare, nämligen att reservationen ju går ut ifrån att underhållsbidraget skall höjas från 80 till 85 procent. Då jag ansluter mig till reservationen vid punkt 2, gör jag inte detta av fullt hjärta, då jag inte kan dela den uppfattningen, att det kan vara lyckligt att höja vägunderhållsbidraget till 85 procent. Här har marscherats alldeles för fort, och hålla vi på med 5 procent om året, dröjer det inte länge, förrän vi komma upp till 100 procent och vida därutöver, och sedan kanske riksdagen inte hinner märka, när det skall stoppas.

Jag ber emellertid att på denna punkt få instämma med reservationen.

Herr Bäcklund: Herr talman! Mig förvånade det mycket att herr andre vice talmannen tog i så hårt i denna fråga. Med den kännedom jag har om behandlingen av detta ärende på statsutskottets fjärde avdelning, vid vilken jag själv varit närvarande, anser jag att han skulle ha kunnat taga det en smula försiktigare, likaså med kännedom om de motioner, som föreligga i ärendet och där icke mindre än åtta stycken av bondeförbundets representanter i denna kammare godtagit Kungl. Maj:ts proposition om de sju miljonernas tagande i anspråk för amorteringen av kristidslånen. Dessutom föreligger samma motion i andra kammaren, där undertecknad av sju bondeförbundsrepresentanter; till och med den i vägfrågorna mest agitationsmässige, nämligen herr Emil Bengtsson i Kullen, står där bland undertecknarna.

Under sådana omständigheter tycker jag att det är något egendomligt att den ende reservanten från denna kammare, herr andre vice talmannen, tog i så hårt vid rekommenderandet av sin reservation.

Vad själva sakfrågan beträffar anser jag att det är fullt riktigt att följa utskottet och att taga de sju miljoner kronorna i anspråk för amortering av krislånen, varav 20 miljoner belöpa på anslag, som åren 1933—1934 direkt använts till vägarbeten, broar och skenfria korsningar, varjämte det dessutom är betydande, delvis upplånade kapitalbelopp, sammanlagt 210 miljoner kronor, som av arbetslöshetsmedel nedlagts på vägarbeten. Det är då knappast märkvärdigt, om Kungl. Maj:t ansett, att ett belopp av sju miljoner kronor av bilskattemedel skulle få användas till ifrågasvarande ändamål.

Anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

När reservationen går ut på att man i stället skulle täcka vissa skulder, som vägdistrikten ådragit sig i förskott, är detta naturligtvis i och för sig behjärtansvärt. Men Kungl. Maj:t och utskottet ha ju inte förbisett denna sak. Först och främst anslås nämligen en miljon kronor, och dessutom medges att av överskottsmedel må lägst 8 och högst 9.3 miljoner av innevarande budgetårs uppbörd av bilskattemedel användas för detta ändamål.

I de motioner, som jag och en annan talare här omnämnt, framfördes kravet på att få bidragsprocenten höjd till 30 plus 55, alltså tillsammans 85, och detta krav ha ju både avdelningen och statsutskottet enigt tillgodosett. På denna punkten böra ju följaktligen alla kunna känna sig tillfreds. Och när motionärerna ha fått det därhän, borde man också kunna vara enig om att de sju miljonerna av bilskattemedel användas till amortering av de kortfristiga krisskulder, såsom Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Herr Nylander pekade på den omständigheten att vägdistrikten åsamkat sig skulder och ansåg, att man i första hand borde återbetala dessa skulder. Denna synpunkt är ju alldeles riktig, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att den också beaktats i det föreliggande utlåtandet. Såsom framgår på sidan 12 anvisas för täckande av vissa hos vägdistrikten upptagna lån för budgetåret 1936—1937 ett anslag på en miljon kronor och det medges därjämte, att av bilskattemedel för 1935—1936 må användas ett belopp av lägst 8 miljoner och högst 9.3 miljoner kronor. Den synpunkten har sålunda alls icke tappats bort under utskottsbehandlingen.

Man har också inom utskottet diskuterat möjligheterna av att vägdistrikten skulle få ersättning för räntor på dylika lån, men jag skall icke närmare uppehålla mig vid denna sak.

Jag har, herr talman, med det sagda velat meddela, att det av herr Nylander framdragna spørsmålet icke alls förbisetts av utskottet, utan vi ha varit med även på den linjen.

Herr Gustavson, John: Herr talman! Det var herr J. B. Johanssons stora förvåning över att å ena sidan se mitt namn under en viss motion och å andra sidan höra mitt instämmande med herr andre vice talmannen, som kom mig att begära ordet. Vi förklara i den motion, där jag står som undertecknare, att vi hysa en viss tvekan beträffande det sätt, på vilket Kungl. Maj:t föreslår användandet av automobilskattemedlen i här förevarande fall. Denna tveksamhet kan ju ha ökats sedan den tid då motionen skrevs. När jag emellertid instämde i herr andre vice talmannens anförande, i vilket han yrkade bifall till reservationen, så var det därför att denna reservation bl. a. innehåller ett förslag om att öka anslaget till underhåll av vägar på landet med sex miljoner kronor. För den saken ha nämligen herr andre vice talmannen och vi, som instämde med honom, intresserat oss, och jag beklagar att den inte intresserat även herr J. B. Johansson i Fredrikslund.

Herr Tjällgren: Herr talman! Jag är i stort sett förekommen av herr Gustavson och har därför inte så mycket att tillägga, men jag begärde ordet när herr Bäcklund nyss hade sitt anförande. Herr Bäcklund ansåg att herr andre vice talmannen enligt hans uppfattning »tagit i litet för hårt». Jag vill ju säga, att jag tycker att herr Bäcklund knappast tog i mindre hårt. Han lät en smula för säker, enligt min mening, då han kritiserade de åtta, som instämde med herr andre vice talmannen, men som samtidigt undertecknat en

Anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

motion, vari den här föreslagna åtgärden godtagits — det lät nästan som om han ville bibringa kammaren den uppfattningen att alla, som tillhöra bondeförbundet, skulle vara motionärer. Jag vill då säga ifrån, att jag inte skrivit under motionen i fråga.

Jag kan inte underlåta att uttrycka den uppfattningen, att herr Bäcklunds anförande tedde sig som ett slags självtaget förmynderskap över dem, som vågade instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *andre vice talmannen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 136 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

*Ang. fortsatt
elektrifiering
av stats-
banorna.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 137, i anledning av väckta motioner angående fortsatt elektrifiering av statsbanorna.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 182, inom första kammaren av herr *A. O. Frändén* m. fl. och den andra, nr 404, inom andra kammaren av herr *E. Hage* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville, på sätt i motionerna antytts, låta verkställa och helst till 1937 års riksdag framlägga en grundlig och allsidig utredning om lämpligheten av en fortsatt elektrifiering av statsbanorna, syftande till införande av elektrisk drift å de hittills icke elektrifierade norrländska huvudlinjerna och eventuellt även bilinjerna.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena, nr 39, inom första kammaren av herr *G. Sanne* m. fl. och den andra, nr 128, inom andra kammaren av herr *O. Osberg* m. fl., hemställts, att riksdagen måtte besluta elektrifiera Bohusbanan å sträckan Göteborg—Dingle och till ändamålet anvisa för budgetåret 1936/1937 ett reservationsanslag av 8,500,000 kronor samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte hemställa till kungl. järnvägsstyrelsen att låta undersöka och kostnadsberäkna återstående

Ang. fortsatt elektrifiering av statsbanorna. (Forts.)

delen av banan från Dingle till Strömstad för elektrifiering i så god tid, att förslaget kunde föreläggas 1937 års riksdag.

Härjämte hade i två likalydande motioner, väckta den ena, nr 64, inom första kammaren av herrar *Th. Nilsson* och *Sigfrid Hansson* och den andra, nr 208, inom andra kammaren av herr *G. Karlsson* i Munkedal m. fl., hemställts, att riksdagen måtte besluta elektrifiering av järnvägslinjen Göteborg—Strömstad och för arbetets påbörjande av lånemedel anvisa 5,000,000 kronor.

Slutligen hade i en inom första kammaren av herr *C. Lindhagen* väckt motion, nr 9, hemställts bland annat, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t förorda Bohusbanans elektrifiering till en början åtminstone från Göteborg till Uddevalla.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under återopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen i anledning av motionerna I: 9, 39, 64 och 182 samt II: 128, 208 och 404 måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande en fortsatt elektrifiering av statens järnvägar.

Herr **Johanson, Karl August**: Herr talman! I motioner såväl till första kammaren som andra kammaren hemställes om utredning rörande fortsatt elektrifiering av statsbanorna, särskilt i Norrland. I motiveringen har framförts en del synpunkter, som jag för min del icke kunnat godkänna, varför jag icke undertecknat motionen till denna kammare. Då detta förhållande uppmärksammas på en del håll i Norrland — det har bl. a. omnämnts i radio från Östersund om aktuella Norrlandsfrågor — får jag här angiva några av de synpunkter, som varit avgörande för mitt ställningstagande. Det är särskilt den del av motiveringen, som återfinnes på sidan 7, som jag inte kan biträda. Här framhålla motionärerna: »Allt vad som här senast sagts kan sammanfattas i några få ord. Norrland har behov av och kan ha rätt att ställa berättigade krav på att i kommunikationshänseende genom snabbare tågförbindelser 'flyttas närmare det övriga Sverige' — inom parentes kan omnämnas, som en antydning om vad en elektrifiering innebär för en ökad reshastighet, att den nuvarande restiden från Stockholm till Luleå är 24 à 25 timmar, men torde om hela linjen vore elektrifierad, komma att bli omkring 16 à 17 timmar. — Slutligen är det väl att antaga, även då det gäller fraktgodstrafiken, att en elektrifiering med därmed följande ökad hastighet vid framforslandet av varorna kan leda till en ökad användning för detta ändamål av järnvägskommunikationerna och därmed följande ökning av inkomsterna av trafikrörelsen.»

Uppgiften om resetiden Stockholm—Luleå är riktig, men avser tiden före den 15 maj i år, då den nya tidtabellen trädde i kraft. Efter denna tidpunkt blir det något annorlunda. Med den nu gällande tidtabellen blir tiden Stockholm—Boden i runt tal 18 timmar 45 minuter mot förut 24 timmar, alltså redan nu en förkortning med över 5 timmar. Resehastigheten på sträckan Stockholm—Ånge är efter den 15 maj 75 kilometer per timme och på sträckan Ånge—Boden 55 kilometer per timme. För att den högre hastigheten skall kunna tillämpas på sträckan Ånge—Boden hjälper det inte bara med elektrifiering. Banan måste förstärkas avsevärt; den är nämligen inte byggd för högre hastighet än 80 kilometer per timme, under det att sträckan Stockholm—Ånge är byggd för 90 kilometer per timme. Härtill komma de många och skarpa kurvorna, där hastigheten i många fall inte får överskrida 60 kilometer per timme. Som exempel kan jag nämna, att på sträckan Vännäs—Långsele, som är 21 mil eller nära en tredjedel av sträckan Ånge—Boden, hastighetsnedsättningarna uppgå till 30 procent av väglängden. Under dessa förhållanden torde det även

Ang. fortsatt elektrifiering av statsbanorna. (Forts.)

med elektrifierad drift icke vara möjligt att få resehastigheten högre än 65 kilometer per timme. Tidsvinsten skulle i så fall bli knappt två timmar.

Beträffande det avsnitt som rör fraktgodstrafiken göra motionärerna gällande, att hastigheten skulle kunna ökas efter elektrifieringens genomförande. Detta är riktigt om man endast tar hänsyn till banans stigningsförhållanden, men här möter man även andra problem utöver kurvorna, som ha en avgörande betydelse. Det är särskilt bromskraften; på en stor del av vagnparken måste bromsapparater uppmonteras. Vidare är det möten med personförande tåg, omlastning m. m. Redan nu torde vara uttaget vad som kan uttagas och vad som har betydelse för transporten.

Motionärerna peka även på den tid, som åtgår vid kol- och vattenstationer. I nu gällande tidtabell förekommer endast ett sådant uppehåll på sträckan Ånge—Boden, nämligen i Myrheden. Upphållen i Långele, Mellansel och Bastuträsk äro nödvändiga för utväxling av resande, post och gods till respektive bilinjer. Det bör också observeras att den i år vidtagna förkortningen av restiden har kunnat ske inte enbart genom elektrifieringens genomförande utan också därför att snälltågen numera stanna endast vid ett fåtal stationer. Tidigare var det uppehåll vid varje station på sträckan Bräcke—Boden.

Beträffande motivet om den ekonomiska vinsten vill jag endast peka på att statens järnvägar för närvarande förfogar över en prima ånglokspark, som räcker i minst trettio år framåt och som på grund av sin tyngd icke kan användas på trafiksvaga bandelar. Dessa lok måste antingen skrotas ned eller säljas till underpris. Då det gäller att väga frågan om fördelar och nackdelar är det ju klart, att en genomförd elektrifiering i och för sig har sina fördelar, men då kommer också den frågan, om dessa fördelar äro så stora att de äro värda kostnaden. Jag är tämligen övertygad om att dessa för sträckan Ånge—Boden bli avsevärt högre än de 50 miljoner kronor, som kungl. järnvägsstyrelsen tidigare angivit. Detta givetvis under förutsättning att den ifrågavarande bandelen också förstärkes och bygges om, så att elektrifieringen ur hastighets-synpunkt kommer till sin fulla rätt. Sker ej detta blir en elektrifiering icke till den nytta, som är avsedd.

Jag har, herr talman, intet yrkande utan har endast velat framföra dessa få synpunkter till protokollet. Men dessa synpunkter ha enligt mitt förmenande så stor betydelse med hänsyn till kostnaderna, att de böra beaktas vid den blivande ekonomiska utredningen.

Herr Hammarskjöld: Herr talman! Då här föreligger ett reservationslöst förslag om fortsatt och till slut fullföljd elektrifiering av statens järnvägar, anser jag mig böra något erinra om de betänkligheter, som av mig och andra framförts vid vissa tillfällen, då det förelegat ärenden om partiell elektrifiering, d. v. s. elektrifiering av vissa sträckor.

Man har därvid fäst uppmärksamheten på, att elektrifieringen medför en teknisk anordning av synnerligen sårbar beskaffenhet och att det därför är nödvändigt att på allt sätt gardera sig mot driftsavbrott och deras följder. Att den elektriska järnvägsdriften är sårbar ligger ju i öppen dag även för den, som likt mig icke vågar ingå på några tekniska detaljer. Den är sårbar med avseende på kraftcentralerna och sårbar med avseende på de långa ledningarna. Den är sårbar genom människohand, genom attentat av statens inre vedersakare och genom angrepp utifrån av utländska fiender. Och om man i våra upplysta och milda tider anser sig kunna bortse från båda dessa eventualiteter är den elektriska järnvägsdriften nog sårbar även gentemot naturkrafter, såsom vattenflod och åskslag.

Olägenheterna av ett avbrott i järnvägsrafiken äro, såsom lätt inses, utom-

Ang. fortsatt elektrifiering av statsbanorna. (Forts.)

ordentligt stora i vår tid. Dessa olägenheter inskränka sig icke ens i krigstid därtill att man icke kan få fram trupper, krigsförnödenheter, gasmasker och andra på vissa håll mer eller mindre osympatiska trafikobjekt, utan både i freds- och krigstid kommer ett avbrott av järnvägstrafiken uppenbarligen att medföra de allra största vådor och svårigheter för den allmänna försörjningen och för näringslivet.

Det är därför klart, att man måste på allt sätt gardera sig emot driftsavbrott, och jag vågar taga för givet att man vid varje teknisk-ekonomisk utredning om införande av elektrisk järnvägsdrift lämnar ett rikligt utrymme åt säkerhetsanordningar, ägnade att förebygga dylika avbrott.

Emellertid måste man väl i denna ofullkomligheternas värld förutsätta, att dessa anordningar icke alltid äro tillfyllest, vadan man måste gripa tillbaka på något annat. I det avseendet har det talats om att hålla ånglokomotiv i reserv. Dessa skulle, när den elektriska krafttillförseln manker, gripa in och föra åtminstone de nödvändigaste tågen till deras bestämmelseorter. Jag kan icke säga att jag finner denna anordning tillfredsställande ur effektivitetens synpunkt. Ty, ehuru som sagt, jag icke är tekniker tror jag mig förstå så mycket som att lokomotiv, som stå i ständig, mer eller mindre långvarig, reserv, och personal, som är avsedd för tjänstgöring på dylika lokomotiv, icke kunna ha sin fulla effektivitet. Jag tror att jag vid ett tillfälle här i kammarer yttrade, att vad som behövs för att vara säker på att kunna upptaga en nödortfåg trafik, när elektriciteten sviker, är att förfoga över »levande» ånglokomotiv, d. v. s. ånglokomotiv med tillhörande personal, som normalt äro i tjänstgöring.

Ur den synpunkten är det således nyttigt eller nödvändigt att begränsa elektrifieringen av ett lands järnvägsnät, så att elektrifieringen lämnar någon plats för användning även i lugna tider av dylika levande ånglokomotiv, vilka i onda tider kunna träda in såsom en efterlängtdad och nödvändig reserv.

Jag har icke haft tillfälle att skaffa mig några siffror över hur man i utlandet förfarit i detta avseende, men jag erinrar mig att man för några år sedan kunde få se en järnvägskarta över Schweiz, där ångjärnvägar och elektriska järnvägar voro utmärkta på kartan med olika färger och där det rådde en ungefärlig jämvikt mellan de två olika färgerna. Jag är icke heller undermåttad om vilka motiv som i Schweiz föranlett en sådan anordning, men jag erkänner att det skulle förvåna mig om motivet varit brist på elektrisk kraft eller överflöd på stenkol.

Nu har ju elektrifieringen av statsbanorna i Sverige redan gått så långt, att det söder om Ånge endast återstår några få icke elektrifierade linjer. Man kan därför med visst skäl säga, att det som nu återstår för att kunna hålla en stam av vad jag kallar levande ånglokomotiv är väl litet. Men, herr talman, något är ändå bättre än intet. Det är bättre att ha några ånglokomotiv, som kunna insättas i nödfall för de allra nödvändigaste transportererna, än att icke ha något alls.

Det är icke uteslutande ur försvarssynpunkt, men framför allt ur försvarssynpunkt, som jag med bekymmer sett den allt mera fortgående elektrifieringen och med ännu större bekymmer det uttalande, som här ett enhälligt statsutskott gjort, vilket icke gärna kan tolkas annat än så, att statens järnvägar böra elektrifieras till den sista kilometern.

Jag har emellertid, herr talman, icke något yrkande.

I detta anförande instämde herr *Forssell*.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i olikhet med den föregående talaren giva tillkänna, att jag finner att statsutskottet genom

Ang. fortsatt elektrifiering av statsbanorna. (Forts.)

sitt utlåtande med dess fullständighet i motiveringen, trots koncentrationen, har gjort ett stort slag för vårt land och folk för kommande tider. Herr Hammarskjöld, som var initiativtagare till den stora härordningen, tänker alltid mest på försvaret. Men vi bygga väl numera våra järnvägar för freden. Och vi se vilka olägenheter, som uppstått genom att man gjort banorna krokiga och olämpliga på skilda sätt för att inte fienden skulle kunna komma åt dem. Jag tror att den synpunkten, när det gäller att bygga järnvägar, inte i fortsättningen kan få vara någon övervägande synpunkt i varje händelse.

Vi ha heller inte upplevat, att det blivit talrika och svåra avbrott på de elektriska ledningarna. Avbrott ha ju förekommit ibland, men de ha snart reparerats. Och skall man hålla en stab med ånglok genom att ha vissa banor oelektrifierade för att dessa lok skulle komma till hjälp på andra håll, så få ju de stackars vanlottade invånarna kring dessa »lokomotiviserade» banor vara utan all samfärdsel, medan man begagnar deras lokomotiv för att uppehålla driften under avbrott på andra ställen.

Jag begärde ordet för att tacka utskottet för det, enligt min mening, väl formulerade och fullständiga utlåtandet. Och jag vill särskilt betona, att ehuru utskottet icke kunnat inlåta sig på att gå i spetsen för någon definitiv elektrifiering i alla de trakter, varom i år motionerats, har det dock kunnat göra det i fråga om Bohusbanan, som i överensstämmelse med vad järnvägsstyrelsen också uttalat anses vara den, som ekonomiskt sett bör först komma i fråga liksom även med hänsyn till sitt läge och sin tilltänkta uppgift att vara den stora förbindelseleden mellan två stater, såsom statsutskottet och riksdagen redan 1897 och 1898 uttalade.

Denna elektrifiering mellan Göteborg och Uddevalla, för vilken statsutskottet kan sägas ha gått in redan nu — åtminstone har det pekat på densamma —, är ju påkallad av förhållandena på orten, men jag betraktar den också såsom liktydig med en utsträckt hand till sammanknytning av banan med Norges statsjärnvägar. Ty i elektrifieringen ligger, att järnvägen inte skall fortsätta att vara en bibana till Strömstad i all anspråkslöshet, utan man säger: nu börja vi utföra våra avsikter från 1890-talet i och med att vi börja elektrifiera banan till Uddevalla. Det kommer sannolikt också att göra intryck i Norge.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Med anledning av det anförande, som hölls av herr Hammarskjöld, vill jag bara i korthet säga, att de av honom framförda synpunkterna ha varit under diskussion även vid den förberedande handläggningen av detta ärende i statsutskottet. För att nu yttra mig mycket kort vill jag anförda, att sakkunniga ha förklarat, att en elektrifierad bana märks mindre, och den är därför också svårare att anfalla. En elektrifierad bangård t. ex. är svårare att upptäcka och anfalla än en sådan för ånglok. Visserligen kan den elektriska ledningen skadas vid ett anfall, men järnvägsbanken skadas också, och sakkunniga säga, att det har visat sig, att det går mycket snabbt att laga ledningen. Det arbetet går lika snabbt som att laga själva banken — d. v. s. det beror naturligtvis på hur stora bankskadorna äro. Sakkunniga påstå därför, att risken här inte är så stor, som man skulle kunna tro och som vi — och även jag själv — kunnat befara.

Till slut vill jag säga, att efter de uppgifter, vi ha fått, pågår för närvarande en utredning genom samarbete mellan järnvägsstyrelsen och generalstabens om dessa spörsmål, och det är klart, att under den utredning av hela detta elektrifieringsärende, som statsutskottet här föreslår, måste naturligtvis icke minst de synpunkter, som herr Hammarskjöld har anført, tagas under över-

Ang. fortsatt elektrifiering av statsbanorna. (Forts.)

vägande. Utredningen måste ge ett klart och bestämt svar på de frågor, som här föreligga, det är ju helt naturligt.

Då i övrigt ingen kritik riktats mot utlåtandet, begränsar jag mig till vad jag nu sagt och hemställer om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Asplund: Herr talman! Jag ber att få säga några ord med anledning av uttalandet, att om stambanan Ånge—Boden skulle bli elektrifierad, skulle det snart inte finnas några kilometer järnväg kvar, där ångdrift förekommer. Jag vill då påpeka, att det ju inte är ifrågasatt att elektrifiera inlandsbanan mellan Gällivare och Kristinehamn. Den är väl dubbelt så lång som banan Ånge—Boden. Vidare ha vi en hel rad tvärbanor, som äro mycket dåligt utrustade med materiel och som skulle ha nytta av de ånglok, vilka bli lediga vid elektrifieringen av stambanan. Där kan man således placera så många ånglok som vi nu ha i gång å norra stambanan och hålla dem vid liv.

De kanske sårbaraste punkterna på en järnvägslinje sådan som norra stambanan äro väl broarna över de stora älvarna. Det är lika lätt att rasera en sådan bro vid ett bombanfall som att förstöra en elektrisk ledning. Om nu huvudledningen mellan Porjus och Västerås inte lägges alldeles precis efter banan, så får man ju också en garanti för att man, om det blir ett avbrott på matarledningen utefter stambanan på några punkter, i alla fall kan driva de övriga delarna av stambanan, tills man hinner få reparationer utförda. Jag medger, att en mycket hastig elektrifiering, som här dock ej kan komma i fråga, medför en del svårigheter så till vida som de lokförare och de lokeldare, som äro anställda vid de ångloksdrivna järnvägarna, i någon mån kunna få det besvärligt att finna sysselsättning, tills de fått lära sig att sköta de elektriska loken. Här kan ju föreligga en viss svårighet, men jag tror inte, att sådana skäl böra vara hindrande, när det gäller att genomföra en elektrifiering. I varje fall har man i den elektriska kraften en nationell tillgång att bygga driften på och är oberoende av de svårigheter, man i krigstid har att få kol i tillräckliga kvantiteter för att driva ånglok.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen: Jag begärde ordet med anledning av herr Hammarskjölds yttrande. Det är tydligt, att de synpunkter, som av honom framförts, äro värda beaktande, men man får naturligtvis väga dem mot den befolkningsintressen, som bor i avlägsna landsdelar och som vill ha bättre förbindelser med rikets centrala delar, t. ex. uppifrån övre Norrland och som nu från Bohusbanan. Och det är givet, att då måste de olika synpunkterna vägas mot varandra. Man får se till huruvida det är möjligt för en bana att ekonomiskt sett bära en förändring till elektrisk drift. Med alltför liten trafikfrekvens äro järnvägar med elektrisk drift icke ekonomiskt bäriga. Men den saken får vid en utredning även tagas i beaktande. I den mån elektrifiering genomföres kommer järnvägstrafiken efter hittills vunnen erfarenhet att åtskilligt förbättras genom densamma. Dels får man snabbare förbindelser, dels blir resan angenämare genom att man befrias från stenkolsröken. Dessutom har elektrifieringen på samtliga banor, där den införts, medfört ökad trafik och därmed en förbättrad ekonomisk bärighet.

Tilläggas kan, att man numera i flera länder fortsätter med att förbättra järnvägsförbindelserna genom banornas elektrifiering.

Beträffande särskilt det som av herr Hammarskjöld blivit påpekat, så vill jag till en början säga, att även om en elektrifiering av våra statsbanor kommer att fortsättas, så kommer det likväl att finnas en hel del enskilda järn-

Ang. fortsatt elektrifiering av statsbanorna. (Forts.)

vägar, där man fortfarande har ånglok, vilka alltså vid krigstillfällen kunde distribueras även till statens järnvägar, ty då får naturligtvis vad som äges av enskilda sättas att tjäna de stora gemensamma intressena.

I fråga om de elektriska järnvägarnas sårbarhet vill jag säga, att denna kanske inte är så stor, som man vid första betraktandet möjligen vill göra gällande. Ett strömavbrott kan, efter vad som upplysts vid den förberedande behandlingen i statsutskottet, rätt snart avhjälpas, och det torde inte vara värre än t. ex. ett förstörande av järnvägsbanken på en viss plats, vilken skada ju även rätt fort kan repareras. Det mera sårbara är naturligtvis kraftcentralerna och vidare de stora järnvägsbroarna, och ett förstörande av dessa är lika hinderligt för trafiken, vilken sorts drivkraft man än använder. Elektrifieringen medför i det fallet inte större faror än den vanliga järnvägsdriften med ånglok.

Vad sedan kraftcentralerna beträffar och de mera betydande anläggningarna för tillgodoseendet av järnvägarnas kraftbehov, och där naturligtvis ett avbrott i driften skulle vara rätt besvärligt att reparera, så kan det ersättas på olika sätt, dels genom reservkraft och dels genom att sammanknyta kraftnätet. Man har större förutsättningar att reda sig i detta avseende när det blir en allmän elektrifiering än när man endast har tillgång till några få kraftstationer; om någon blir skadad så kunna de övriga tillgodose kraftbehovet. Dessutom finnas ju möjligheter att skydda även kraftcentralerna mot luftanfall. Utredningen bör omfatta även dessa synpunkter, och, som här upplysts av herr Johansson i Fredrikslund, får även ledningen av vårt försvarsväsen, generalstaben, tillfälle att yttra sig häröver, och vid sådant förhållande torde de olika synpunkterna i fråga om säkerheten komma att beaktas.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. omläggning av skyddshemsverksamheten m. m.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av skyddshemsverksamheten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 28 februari 1936 dagtecknad proposition, nr 219, vilken hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels godkänna de grunder för omorganisation av skyddshemsverksamheten m. m., som av föredragande departementschefen angivits;

dels till Fortbildningskurs för befattningshavare vid skyddshem för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 14,000 kronor;

dels ock till Vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Med anledning av nämnda proposition hade inom riksdagen väckts följande motioner, vilka likaledes hänvisats till statsutskottet, nämligen

inom första kammaren:

nr 327, av herr *Bäckström* m. fl.,

nr 328, av herr *Carl Eriksson* m. fl.,

nr 329, av herr *Torsten Ström* m. fl.,

Ang. omläggning av skyddshemsverksamheten m. m. (Forts.)

- nr 347, av herr *Magnusson* m. fl.,
 nr 364, av herr *Henriksson* m. fl., och
 nr 372, av herr *Sjödahl* m. fl., samt

inom andra kammaren:

- nr 666, av herr *Hilding* m. fl.,
 nr 667, av herr *Magnusson* i Skövde m. fl.,
 nr 668, av herr *Brännström* i Burträsk, m. fl.,
 nr 683, av herr *Johnsson* i Kalmar m. fl.
 nr 714, av herr *Liedberg* m. fl.,
 nr 715, av herr *Gustafson* i Kasenberg, och
 nr 729, av fru *Gustafson* m. fl.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade oförmälda proposition och motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott, vilket utskott i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte

- a) med de erinringar, som utskottet därutinnan anført, godkänna de grunder för omorganisation av skyddshemsverksamheten m. m., som departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 28 februari 1936 angivit,
 b) till Fortbildningskurs för befattningshavare vid skyddshem för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 14,000 kronor,
 c) till Vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor;

II. att de i ämnet väckta motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anført, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Bäckström: Herr talman! Då jag — ävensom åtta andrakammarledamöter på Norrlandsbanken — har väckt en motion i föreliggande ärende, bland annat i syfte, att vårt nuvarande skyddshem i Västerbotten skulle vid en omorganisation bibehållas såsom skolhem, så måste jag vid detta tillfälle uttala vår tillfredsställelse över att utskottet i så måtto har beaktat vår motion, att utskottet säger i sitt betänkande på sid. 18 bland annat: »Vad beträffar skyddshemsorganisationens praktiska utformning i Norrland ansluter sig utskottet i huvudsak till propositionen. Med hänsyn till de långa avstånden synes emellertid böra tagas under ytterligare omprövning, huruvida icke skyddshemmet Stenfors skulle kunna inordnas i organisationen som skolhem. Därutöver har utskottet funnit sig icke kunna tillstyrka i motionerna I: 327 och II: 668 framförda önskemål.»

Vid detta uttalande av utskottet har jag, herr talman, inte något särskilt yrkande. Jag vill endast framhålla, att vederbörande vid omorganisationen måtte beakta det uttalande, som utskottet här har gjort.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av arbetshem.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:t proposition nr 243 med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m. jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 244 med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 68 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1936/1937, i vad rör pensionsväsendet;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts under vissa punkter av elfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrad pension för sjuksköterskor med delaktighet i statens pensionsanstalt jämte en i ämnet väckt motion;

nr 71, i anledning av väckt motion om pension åt förre ban- och byggnadsarbetaren Johannes Norlin; samt

nr 72, i anledning av delegerades för riksdagens verk förslag till föreskrifter angående skyldighet för tjänsteman vid samma verk att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försöksverksamheten på jordbrukets område m. m. jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kamaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återuppförande av brunnen byggnad vid Rosersbergs slott m. m.;

nr 139, i anledning av väckta motioner angående omprövning av den militära lönefrågan;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt J. P. Styrman i Karungi för förluster i anledning av inköp av vissa besittningsrätter;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till räntor å statsskulden m. m.; och

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner; samt

första lagutskottets utlåtande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad m. m. jämte i ärendet väckta motioner.

Herr **Bergman** erhöll på begäran ordet och yttrade: I enlighet med bestämmelserna i stadgarna för den interparlamentariska unionen, att varje nationell grupp av nämnda union skall till vederbörande statsmakters kännedom bringa de beslut av de interparlamentariska konferenserna, som äro av allmänt intresse, får jag härmed på uppdrag av styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp till första kammaren vördsamt överlämna ett exemplar av de vid den senaste, den 31:a, interparlamentariska konferensen fattade resolutionerna. Samma överlämnande äger likaledes rum i andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.22 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 5 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 245, angående införande av trafikundervisning i skolorna;
- nr 275, angående reformering av pantlånerörelsen;
- nr 276, angående revision av gällande bestämmelser om ersättning åt sjöfolk vid förlust av effekter vid fartygs förolyckande; samt
- nr 277, angående utsträckt giltighetstid av kungörelsen angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för statens behov jämte tillhörande följdförfattningar.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1936/1937; och
- nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående obligatorisk sju-årig folkskola m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 305, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o) och 13:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 306, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av skyddshemsverksamheten m. m. jämte i ämnet väckta motioner;
- nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.; samt
- nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av arbetshem.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 138—140 och 142—145, sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1 samt första lagutskottets utlåtande nr 44.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 141, i anledning av riksdagens år 1935 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1934—30 juni 1935;

nr 146, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om viss retroaktiv tillämpning av beslut rörande Linköpings stads placering i dyrortshänseende;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande vissa anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om avlönings- och omkostnadsanslag för socialdepartementet; samt

nr 149, i anledning av väckt motion om befrämjande av skärgårdsområdenas elektrifiering;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot förvärv från utlandet av vissa fartyg;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser för biskoparnas avlöande m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; samt

nr 47, i anledning av väckta motioner angående bidrag ur kyrkofonden till vissa församlingar för bestridande av kostnaderna för restaurering av kyrka och kapell; ävensom

särskilda utskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 225 angående försvarsväsendets ordnande, nr 226 med förslag till värnpliktslag och nr 227 med förslag till lag om tillägg till lagen den 9 april 1926 (nr 66) angående anskaffande av fartyg för krigsmaktens ställande på krigsfot (fartygsuttagningslagen), ävensom i anledning av de inom riksdagens kamrar väckta motioner i dithörande ämnen;

nr 2, i anledning av vissa framställningar under riksstatens fjärde huvudtitel i avseende å budgetåret 1936/1937, vilka framställningar beröra frågan om försvarsväsendets ordnande; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 229 angående vissa engångskostnader för flygvapnets byggnader och flygfält ävensom rörande de inom riksdagens kamrar i anledning av nämnda proposition väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.08 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
